

RANA KOMMUNE

Økonomiplan 2019 - 2022

- Status og rammebetingelser
- Analyser
- Utfordringsbildet

2018

Perspektivanalyse

Arbeidsdokument

Økonomiavdelingen
Rana kommune
Perspektivanalyse 2018
Økonomiplan 2019-2022
11. oktober 2018

INNHOLDSFORTEGNELSE

INNLEDNING	2
UTFORDRINGSBILDET – PÅ KORT OG LANG SIKT	3
Sysselsetting	4
Utfordringer – og mulighetsbilde	6
BLIKK MOT FREMTIDEN	7
Visjon og satsingsområder	7
Kobling - kommuneplan og økonomiplan	9
Kommuneplan - handlingsdel	10
Styringsindikatorer	14
Helhetlig plan og styring	15
STRATEGIER OG FOKUSOMRÅDER	16
Medarbeidere og organisasjon	16
Digitaliseringsstrategi	17
Realkapital og vedlikeholdsetterslep	17
Investeringsnivå og risiko	17
Mulige Strategier	18
Økonomistyring – prosess og prioritering	19
Hvordan sikre velferdsleveransen på lang sikt?	20
DEMOGRAFI	23
Nasjonal trend	23
Befolkningsprognose lokalt	23
KOMMUNEØKONOMI	25
Økonomisk utfordring	25
Handlingsregel for økonomisk bærekraft	25
Status regnskap 2.tertial 2018	26
Kommunaløkonomisk analyse	27
Lønnsanalyse	29
Kommunebarometeret	30
Kostra	31
KOSTRA og Kommunebarometeret	31
Investeringer	32
Finans	34
VEDLEGG	39
Vedlegg 1 Investeringsprogram 2019-2022	39
Vedlegg 2 Justeringer drift og finans 2019 – 2022	42
Vedlegg 3 Rammereduksjoner 2019 - 2022	44
Vedlegg 4 Innspill fra Rana ungdomsråd	50
Vedlegg 5 Oppfølging politiske vedtak økonomi	51
Vedlegg 6 Perspektivanalyse vedlikeholdsetterslep vei	54
Vedlegg 7 KOSTRA og kommunebarometeret	56
Vedlegg 8 Nye investeringer som ikke er prioritert	68
Vedlegg 9 Nye tiltak og behov drift som ikke er prioritert ...	69
Vedlegg 10 Utvalgte nøkkeltall alle kommuner i KG 13	70

INNLEDNING

Perspektivanalysen er utgangspunkt for budsjett-arbeidet og vil sammen med kommunaløkonomisk analyse, KOSTRA-analyse og kommunebarometer gi et bilde av hvordan den økonomiske situasjonen i Rana kommune er og hvilke utfordringer som ligger foran oss.

Det er viktig å løfte blikket å se ting i et lengre perspektiv i den økonomiske planleggingen. I dette dokumentet gir administrasjonen en analyse av nåsituasjonen og gir et innblikk i utfordringene fremover sett fra vårt ståsted. Målet er å tilrettelegge for en budsjett og økonomiplanprosess der strategisk fokus danner grunnlag for fremtidige veivalg og prioriteringer.

Dokumentet inneholder utdrag av analyser, demo-grafi og andre relevante data som påvirker kommuneøkonomien fremover. Nøkkeltall fra KOSTRA og Kommunebarometeret er sammenstilt og analysert. KOSTRA-analysen sier noe om hva de ulike tjenestene koster sammenlignet med andre, mens Kommunebarometeret omhandler hvor godt kommunen løser sine tjenester sammenlignet med andre.

Det settes fokus på investeringsnivå og ramme-betingelser for drift. Det forventes samtidig at kommunesektoren skal øke handlingsrommet gjennom å jobbe smartere og mer effektivt. Realisering av vedtatt digitaliseringsstrategi skal bidra til innovasjon og fornying av kommunens tjenester. Realkapital - bygg og vei gis økt prioritering.

En rekke krav og forventinger vil utfordre Rana kommune fremover, både organisatorisk, kulturelt, økonomisk og samfunnsmessig.

For å støtte opp om ønsket utvikling både lokalt og nasjonalt må kommuneorganisasjonen være fremtidsrettet og fremoverlent. Dette vil bidra til å utvikle et effektivt og godt kommunalt tjenestetilbud og styrke regionens attraktivitet.

Dokumentet tar også opp hvilke betingelser som bør være tilstede for en god og bærekraftig økonomistyring. Organisasjonen tenker lengre enn i fire års bolker (budsjett- og økonomiplanperioden). Det er derfor nødvendig å ha fokus på sammenhengen mellom drift og investeringer for å vise hvordan ulike prioriteringer påvirker økonomi og handlingsrom over tid.

Modell for bærekraftig økonomisk utvikling er introdusert som verktøy. Modellen beskriver hvilke betingelser som skal til for å oppnå en bærekraftig økonomi. I planperioden skal det jobbes videre med denne modellen men også andre handlingsregler og indikatorer som kan bidra til helhetlig styring.

Budsjettprosessen i år blir spennende. Vi har en fersk kommuneplan som skal omsettes fra *ord til handling*. Oppfølging av planen skjer gjennom konkretisering av tiltak i økonomiplanen innenfor gitt økonomisk ramme. En god bro mellom kommuneplan og økonomiplan er en kritisk suksessfaktor i vårt helhetlige plan- og styrings-system.

Motto for årets budsjett- og økonomiplanprosess er:

«Fra ord til handling»

Prosess budsjett- og økonomiplan 2019-2022.

UTFORDRINGSBILDET – PÅ KORT OG LANG SIKT

Optimisme og vekstmuligheter preger kommunen. Dette er et godt utgangspunkt for å skape den samfunnsutviklingen som vi ønsker.

Selv om det er optimisme i Rana er vekstkraften svak målt i befolkning og sysselsetting. Dette gjenspeiles også i den demografiske utviklingen. Det blir flere eldre og færre yngre innbyggere i kommunen.

Premissene for vekst og utvikling legges på kommunalt nivå. Bedrifter tenderer til å etablere seg der det finnes gode rammevilkår og rett kompetanse. Folk følger arbeidsmarkedet, men vektlegger samtidig andre faktorer ved valg av bosted. Dette skaper konkurranse og legger press på kommunene for å være attraktive.

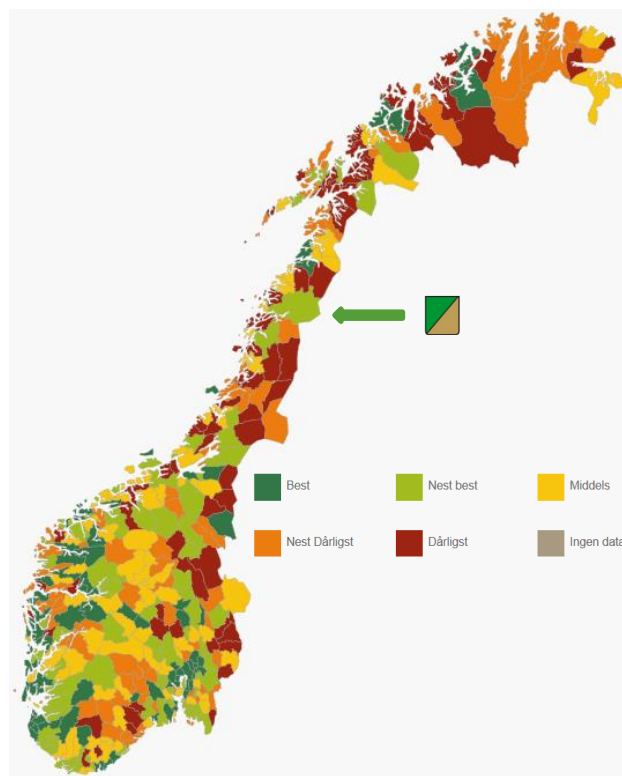
I Rana vet vi at bedre omdømme primært skapes gjennom konkrete resultat. Rana kommune har derfor inntatt en aktiv rolle og jobber bredt og systematisk for å utnytte og tilrettelegge muligheter som kan bidra til befolkningsvekst og økt attraktivitet lokalt og i regionen.

NHO (næringslivets hovedorganisasjon) har siden 2011 publisert indikatorer som rangerer kommuner etter attraktivitet og lokal vekstkraft basert på forhold ved næringsliv, arbeidsmarked, demografi, kompetanse og økonomi.

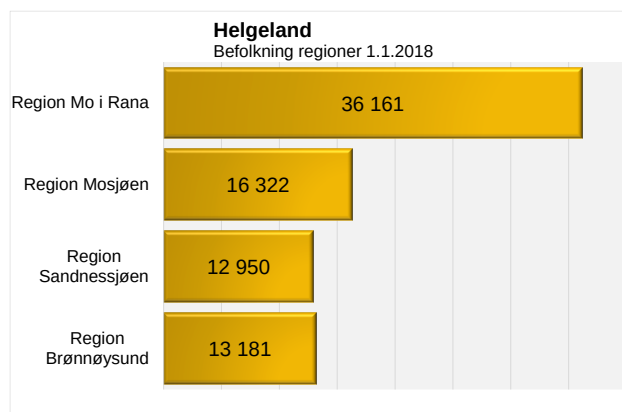
I årets undersøkelse er Rana rangert på 96. plass på landsbasis og har dermed forbedret sin posisjon fra 166.plass på ett år. Rana er nest beste næringslivskommune i Nordland, etter Bodø på 34. plass. Rana scorer «best» på kompetanse (63. plass), økonomi (nr. 107) og næringsliv (nr. 155).

Befolkningen i region Helgeland var pr. 1.1.2018 på 78 614 innbyggere, 32,3 prosent av Nordlands befolkning. 46 prosent av befolkningen på Helgeland tilhører region Rana, mens andel av befolkningen i Nordland som tilhører region Rana er på 14,9 prosent.

Figur 1. Kommune NM

Figur 2. Befolkning fordelt på regioner Helgeland

Region Mo i Rana: Rana, Hemnes, Nesna, Lurøy, Rødøy og Træna

Sysselsetting

Tabell 1. Sysselsatte etter bosted, arbeidssted og næring 2008-2017

	2008	2014	2015	2016	2017	Andel i %	Endring fra 2008	Endring fra 2016	Endring fra 2016 i %
Jordbruk, skogbruk og fiske	234	204	189	203	168	1,3 %	-66	-35	-17,2 %
Bergverksdrift og utvinning	217	292	279	293	318	2,5 %	101	25	8,5 %
Industri	1 806	1 674	1 503	1 467	1 513	11,7 %	-293	46	3,1 %
Elektrisitet, vann og renovasjon	179	214	215	229	212	1,6 %	33	-17	-7,4 %
Bygge- og anleggsvirksomhet	1 101	1 255	1 252	1 258	1 253	9,7 %	152	-5	-0,4 %
Varehandel, motorvognreparasjoner	1 712	1 660	1 635	1 628	1 668	12,9 %	-44	40	2,5 %
Transport og lagring	773	677	685	679	700	5,4 %	-73	21	3,1 %
Overnattings- og serveringsvirksomhet	341	312	374	362	388	3,0 %	47	26	7,2 %
Informasjon og kommunikasjon	281	295	274	257	232	1,8 %	-49	-25	-9,7 %
Finansiering og forsikring	150	129	119	121	139	1,1 %	-11	18	14,9 %
Teknisk tjenesteyting, eiendomsdrift	485	499	483	516	516	4,0 %	31	0	0,0 %
Forretningsmessig tjenesteyting	573	509	441	449	467	3,6 %	-106	18	4,0 %
Off. adm., forsvar, sosialforsikring	1 015	1 087	1 059	1 086	1 088	8,4 %	73	2	0,2 %
Undervisning	966	1 000	936	936	946	7,3 %	-20	10	1,1 %
Helse- og sosialtjenester	2 198	2 569	2 633	2 686	2 745	21,2 %	547	59	2,2 %
Personlig tjenesteyting	575	601	571	551	542	4,2 %	-33	-9	-1,6 %
Uoppgitt	24	33	40	29	27	0,2 %	3	-2	-6,9 %
Totalt	12 630	13 010	12 688	12 750	12 922	100 %	292	172	1,3 %

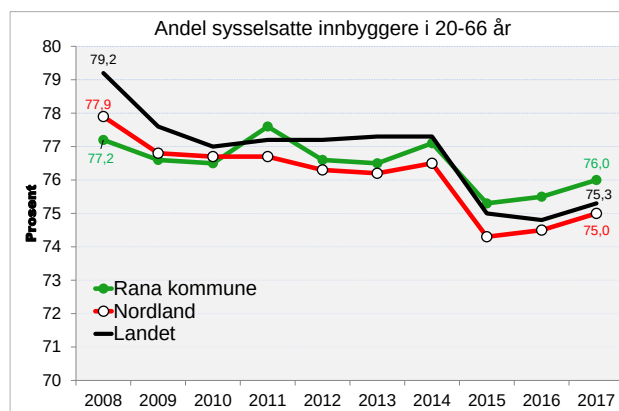
Verdiskapningen i landsdelen er stor. I 2017 omsatte bedrifter i Nordland for 218 milliarder og stod dermed for 5,3 prosent av omsetningen i fastlandsøkonomien.

Rana har i dag et bredt sammensatt næringsliv. Tabellen over viser sysselsettingen i Rana fordelt på ulike næringer. Fjerde kvartal 2017 var 12 922¹ personer bosatt i Rana sysselsatt. Dette er en økning på 172 personer eller 1,3 prosent i forhold til 2016. Ranas andel av sysselsettingen i Nordland er 11,3 prosent (2017).

64 prosent av de sysselsatte er tilknyttet privat sektor. 4 779 personer er ansatt i offentlig virksomhet og Rana kommune er største offentlige arbeidsgiver med 2 250 ansatte.

I Rana var 76,0 prosent av befolkningen i alderen 20-66 år sysselsatt i 2017. Andel sysselsatte har gått noe ned de siste ti årene, men har igjen økt de siste to årene. I 2008 lå Rana lavere enn Nordland og landet, men lå i 2017 med 76,0 prosent litt høyere enn landet på 75,3 prosent og Nordland på 75,0 prosent.

Figur 3. Andel sysselsatte 20-66 år

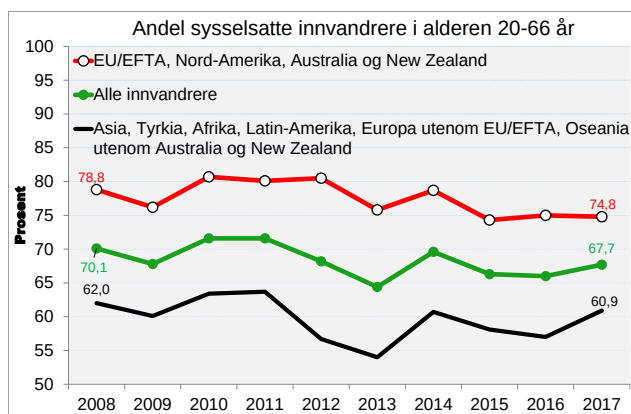

Antall innvandrere i arbeidsmarkedet er økende. I 2017 hadde 7,7 prosent (997 personer) av de sysselsatte i Rana innvandrerbakgrunn.

¹ Personer som utførte inntektsgivende arbeid av minst én times varighet i referanseuka/-dagen, samt personer som har et slikt arbeid, men som var midlertidig fraværende pga. sykdom, ferie, lønnet permisjon e.l. Personer som er inne til førstegangs militærtjeneste regnes som sysselsatte. Sysselsatte er

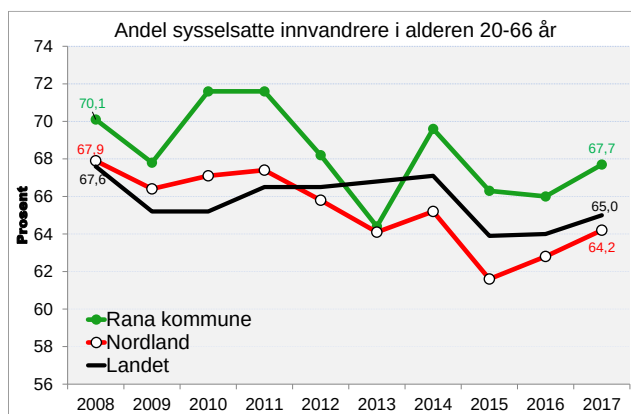
summen av lønnstakere og selvstendig næringsdrivende (eiere). Ufrivillig helt permitterte, med en sammenhengende varighet på inntil 3 måneder, blir regnet som sysselsatte, midlertidig fraværende.

Figur 4. Andel sysselsatte innvandrere 20-66 år i Rana etter nasjonalitet

Andel sysselsatte innvandrere totalt var i Rana på 67,7 prosent i 2017. Dette er noe lavere enn i 2008 da 70,1 prosent var sysselsatt. Andel sysselsatte innvandrere i Rana er likevel høyere enn i landet, som var på 65,0 prosent og Nordland med 64,2 prosent pr. 31.12.2017.

Figur 5. Andel sysselsatte innvandrere 20-66 år

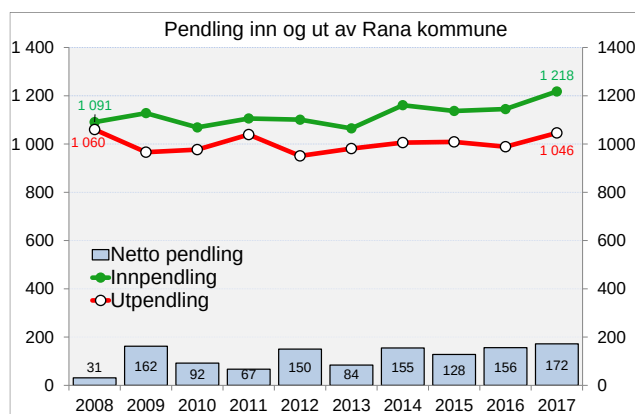

Pendling

I 2008 pendlet 1 091 personer inn til Rana, mens dette var økt til 1 218 personer i 2017. Utpendlingen fra Rana til andre områder i landet er noe redusert, fra 1 060 personer i 2008 til 1 046 personer i 2017.

Når flere personer pendler inn til kommunen enn de som pendler ut (nettoppendling, eller pendlingsbalansen) blir nettoppendlingen positiv. I 2008 var nettoppendlingen 31 personer mens den var økt til 172 personer i 2017.

Figur 6. Inn- og utpendling til Rana kommune

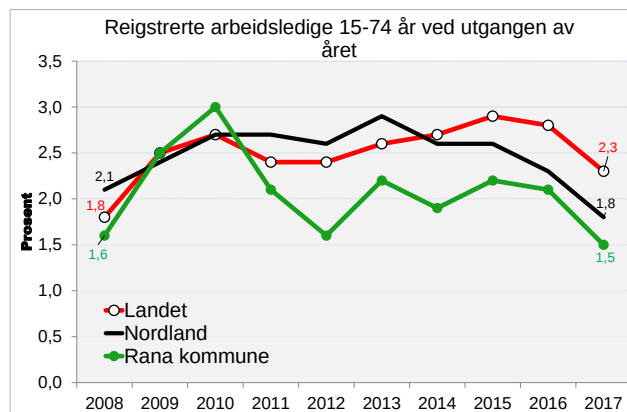

Arbeidsledighet

Ledighetstallene har falt på landsbasis og var pr. august 2,4 prosent. I Nordland ligger arbeidsledigheten lavere enn landet med 2,0 prosent. I Rana er det i samme periode registrert 225 personer uten arbeid. Det er 35 færre enn på samme tid i fjor og tilsvarer 1,7 prosent av arbeidsstyrken.

NAV forventer at fallet i arbeidsledigheten vil fortsette ut året og gjennom neste år, men i et lavere tempo. NAV lokalt følger ledighetssituasjonen nøye og har særlig fokus på arbeidsrettede tiltak for unge under 30 år.

Figur 7. Arbeidsledige 15-74 år

I 2017 mottok 1 av 4 (25 prosent - 4 121 personer) i aldergruppen 18 - 66 år ytelser til livsopphold fra NAV hver måned (sykepenger, dagpenger, arbeidsavklaringspenger, uføretrygd eller andre ytelser som knytter seg til arbeid eller sykdom).

Utfordringer – og mulighetsbilde

Rana som kommune og regionsenter har et stort potensiale. Det er derfor viktig å få kanalisert innsatsen inn mot det som kan gi konkrete resultat.

De store motorene i kommunal utvikling er uten tvil flyplass og sykehus. Sysselsettingseffekten av disse to tiltakene kan alene bli godt over 2 000 årsverk. Det forventes avklaringer rundt begge prosjektene i planperioden. Campus Helgeland er på plass og

industrien i Rana viser verden et bilde på det grønne skifte. Sjøfronten er ferdigstilt, og store prosjekter som dypvannskai og datalagringssenter er i startgropa. Kommunen har et bredt sammensatt næringsliv, og Rana er fortsatt en smeltedigel av mennesker, muligheter og unike kvaliteter.

De viktigste utfordringene kommunen står overfor som samfunn er knyttet til klima- og miljø, økende sosial ulikhet, synkende fødselsoverskudd, økende antall eldre, økende andel unge som sliter psykisk, høyt frafall i videregående skole, integrering og omdømme.

De organisasjonsmessige utfordringene er knyttet til omstilling og effektivisering, kvalitet i grunnskole, tjenestetilbud til aldrende befolkning, vedlikeholds- etterslep på bygg og veier, krav til beredskap, innovasjon og digitalisering.

Kommunene kan ikke løse alle oppgavene selv. Dette betyr at kommuner må tenke nytt og smart for å løse fremtidens oppgaver.

BLIKK MOT FREMTIDEN

En aktiv utøvelse av kommunens rolle som tjenesteleverandør og samfunnsutvikler er avgjørende for at vi skal opprettholde et godt lokalsamfunn og sikre fremtidig vekstkraft i regionen.

Hvordan skal vi prioritere og samarbeide for å skape videre vekst og sikre at kommunen fremstår som attraktiv for innbyggere, tilflyttere, næringsliv og besøkende?

Hvordan skal vi styrke verdier som identitet, tilhørighet, stolthet og felleskap?

Hvordan skal vi sikre en bærekraftig utvikling som sikrer fremtidige generasjoner?

Dette er spørsmålene vi har stilt oss under utforming av kommuneplanens samfunnsdel. Etter en grundig prosess har vi nå fått på plass en felles plattform som skal gi retning frem mot 2027.

I Kommuneplanen for 2017-2027 er det vedtatt visjon og overordnede strategier.

Visjon og satsingsområder

Norges grønne industrihovedstad - framtida er fornybar.

Visjonen legger føringer for et bredt samarbeid om videre utvikling av Rana samfunnet. Fire satsingsområder er prioritert som viktig i planperioden:

- Vekstkraft og attraktivitet
- Grønn omstilling
- Livskvalitet og mestring
- Fremtidsretta infrastruktur

Vekstkraft og attraktivitet

Vekstkraft og attraktivitet skal bidra til å løfte kommunen og regionen. Et variert næringsliv, livskraftige bygde- og lokalsamfunn og gode utdanningsmuligheter gir fortrinn og bidrar til vekst og utvikling. Gjennom samarbeid med andre skal det sikres et variert tilbud av boliger, god kvalitet på kommunale tjenester og et mangfold av fritids- og kulturtilbud for alle aldersgrupper. For å oppnå dette må vi ha evne til å samarbeide og tenke nytt når oppgaver skal løses.

I perioden prioriteres tilrettelegging for vekst i offentlig og privat virksomhet med Campus, ren luft og rent vann, attraktive kulturtilbud og møteplasser. Det skal også fokuseres på å styrke identitet gjennom satsing på fortrinn og særpreg.

Grønn omstilling

Rana er vertskommune for en industri som har tatt mål av seg å bli en grønn industri i verdensklasse. Dette påvirker kommunens strategier og satsingsområder. Kommunen skal i samarbeid med innbyggere, industri og næringsliv bli en blå-grønn by med fokus på fornybare bærekraftige løsninger.

Å bli en smart grønn by skal oppnås gjennom grønn omstilling i kommunen. Bilbruk skal reduseres med bedre kollektivløsninger og gang og sykkel-forbindelser. Grønt planfokus skal ligge til grunn for byutvikling. Klimaendringer med konsekvenser i form av økende ekstremvær utfordrer infrastruktur og stiller sterkere krav til kommunal beredskap.

Livskvalitet og mestring

Tilrettelegging for livskvalitet og mestring i befolkningen er en grunnleggende investering for et bærekraftig samfunn. Alle barn skal sikres en best mulig start på livet, og kommunen vil derfor i planperioden prioritere god kvalitet i skolen. Livskvalitet og mestring handler om tilhørighet og mulighet til å få bruke sine ressurser. Fokus skal derfor rettes mot tidlig innsats og forebygging, reduksjon av sosial ulikhet, god integrering og helsefremmed kommunale tjenester.

I Rana har det over tid vært jobbet systematisk med folkehelsearbeid. Valg av satsingsområder, strategier og tiltak knyttet til folkehelsearbeidet er basert på kunnskap om befolkningens helsetilstand,

påvirkningsfaktorer og de folkehelseutfordringer kommunen står overfor.

I dokumentet «[Oversikt over helsetilstand og påvirkningsfaktorer](#)» gis det en sammenfatning av status og utfordringer. I denne planperioden har kommunestyret vedtatt at følgende folkehelseutfordringer skal prioriteres;

1. Sosiale ulikheter i helse
2. Integrering
3. Frafall i videregående skole
4. Spesialundervisning
5. Psykisk helse
6. Levevaner

7. Foreldrerollen og foreldreansvar

8. Strukturelle utfordringer

Fremtidsretta infrastruktur

En fremtidsretta infrastruktur er avgjørende for regionens konkurranseevne. Kommunen vil bidra til grønne og effektive transportløsninger som styrker regionen som knutepunkt (flyplass, havn, jernbane, veinett). Rana som fortsatt tyngdepunkt for sykehusdrift, er en viktig del av denne infrastrukturen. Verdibevarende vedlikehold av kommunens bygg, vei og anlegg er også en prioritert strategi. Digitalisering, velferdsteknologi og innovasjon er også grunnsteiner i en fremtidsretta infrastruktur.

Figur 8. Satsningsområder og strategier

KOMMUNEPLAN 2017-2027

Samfunnsdel med arealstrategier

Norges grønne industrihovedstad – framtida er fornybar

Satsingsområder og strategier

Vekstkraft og attraktivitet

- » Vekst i offentlig og privat virksomhet samt Campus
- » Industriby med ren luft og rent vann
- » Attraktive kulturtilbud og møteplasser for alle
- » Styrket identitet gjennom satsing på fortrinn og særpreg

Grønn omstilling

- » Samarbeid med næringsliv om utvikling i grønn retning
- » Bærekraftig utnyttning av fornybare ressurser
- » Klimavennlige løsninger innen transport, bygg og arealbruk
- » Byutvikling med vekt på grønnstruktur og urbanisering

Livskvalitet og mestring

- » Fokus på tidlig innsats og forebygging
- » Reduksjon av sosial ulikhet
- » God integrering, økt deltakelse og egeninnsats
- » Helsefremmende kommunale tjenester

Fremtidsretta infrastruktur

- » Regionalt logistikknutepunkt med stor flyplass
- » Fortsatt tyngdepunkt for sykehusdrift i regionen
- » Verdibevarende vedlikehold av bygg, veier og anlegg
- » Digitalisering, velferdsteknologi og innovasjon

Bærekraftig utvikling - kommune 3.0.

I kommuneplanen lanseres kommune 3.0 – samskapingsskappen. Det innebærer at kommune, innbyggere, frivillige og næringsliv løser offentlige oppgaver gjennom samskaping og mobilisering av ressurser.

Samskaping er et verktøy for å fremme utvikling av gode lokalsamfunn. Overgang til kommune 3.0 innebærer betydelige endringer i måten det tenkes og jobbes på i kommunen. Innovasjon og nytenking som skaper vinn-vinn-situasjoner er nøkkelen.

Kommuner som er gode på samskaping har formelle og uformelle arenaer der innbyggere, næringsliv og organisasjoner får mulighet til å engasjere seg og bidra med sine ressurser. Gjennom dialog, nettverksbygging og partnerskap legger kommunen til rette for involvering, tillitsbygging og medvirkning. Lykkes vi med samskaping, vil det bidra til å fremme tillit, omdømme, attraktivitet og trivsel. I tillegg vil kommunen være mer rustet til å møte fremtiden.

Fra ord til handling

Budsjett og økonomiplanen skal vise hvordan kommunen skal realisere prioriterte satsinger innenfor de økonomiske rammene som er til rådighet. Dokumentet skal på en god måte, binde sammen ulike planer med vedtatte mål.

For å sikre overgang *fra ord til handling* skal økonomiplanen videreutvikles. Sammenheng mellom økonomi, langsiktig planarbeid og vedtatte målsettinger skal være tydelig. Langsiktige utviklingstrekk og målsettinger skal vies mer oppmerksomhet, og de tverrsektorielle sammenhengene skal synliggjøres bedre.

Investeringsbehov og driftsutgifter må tilpasses forventet vekst og langsiktige utviklingsmål, men må samtidig avveies opp mot en sunn kommune-økonomi - kommunaløkonomisk bærekraft. Samtidig skal de erfaringene kommunen gjør gjennom evaluerende arbeid og i rapportering til kommunestyret, brukes mer aktivt som kunnskapsgrunnlag til videre arbeid i fireårsperioden.

Kobling - kommuneplan og økonomiplan

Kommuneplanen er det overordnede styringsverktøyet i kommunen. De langsiktige føringene i kommuneplanen må gjøres handlingsorienterte for å møte fireårsperspektivet i økonomiplanen.

Plan og bygningsloven (§ 11-1) fastslår at kommunene skal ha en handlingsdel til kommuneplanen som beskriver hvordan satsingene skal følges opp i en fireårsperiode med årlig revidering. Dersom det er ønskelig kan kommuneplanens handlingsdel og økonomiplanen integreres i ett dokument.

Per dato er det ulike krav i lovverket til høring av plandelene. Innstilling til økonomiplanen skal legges ut til alminnelig ettersyn i 14 dager før behandling i kommunestyret (jf. kommunelovens § 44) og kommuneplanens handlingsdel i 30 dager (jf. plan- og bygningslovens § 11-4). Velger kommunen en løsning der økonomiplan og handlingsdel integreres er det foreløpig plan- og bygningslovens bestemmelser på 30 dager som gjelder. Når økonomibestemmelsene i ny kommunelov trer i kraft fra 2020 samkjøres bestemmelsene slik at høringsfristen blir 14 dager.

Rådmannen vurderer det som hensiktsmessig å integrere alt i et felles dokument – handlings- og økonomiplan (*HØP*). Dette vil gi en god samordning og kobling av prioriterte drifts- og investeringstiltak samtidig som strategiene i kommuneplanen vurderes løpende opp mot disponibel økonomiramme.

Fra budsjett – økonomiplan 2019 -2022 til handlings -og økonomiplan 2020-2023.

For å imøtekomme formalkravene til høring må årshjulet for budsjettprosessen tilpasses gjeldende regelverk. I år kjøres det etter opprinnelig plan. Det betyr at det vil bli utarbeidet en budsjett- og økonomiplan som viser koblingene til kommuneplanen med 14 dagers høringsfrist. Årets versjon vil danne grunnlag for å videreutvikle layout i dokumentet på sikt.

Kommuneplan - handlingsdel

Handlingsdelen viser hvordan kommuneplanen skal følges opp i økonomiplanperioden. I kolonnen for økonomi vises det hvordan tiltaket er finansiert.

Drift (D), investering (I), omstilling (O) eller en kombinasjon av disse.

Tabell 2. Kommuneplanens handlingsdel

VEKSTKRAFT OG ATTRAKTIVITET			
Satsingsområde (vi skal)	Strategi (Handling/hvordan)	År	Øk.
Vekst i offentlig og privat virksomhet samt Campus.	Støtte nyskaping- flyplass (se pkt. senere).	2019- 2022	
	Støtte nyskaping –sykehus (se pkt. senere)	2019 -2022	
	Støtte nyskaping: Campus (mulighets-studie og arealbehov).	2019- 2022	D
	Studentboliger (reguleringsplan og tomt).	2019-2022	D
	Strategisk bruk av RU - styring av prosjekt via strategisk næringsplan (SNP).	2019 -2022	D
	Utøve aktiv eierstyring i selskaper der kommunen har eierinteresser.	2019-2022.	D
	Dypvannskai.	2019-2022	
Industriby med ren luft og rent vann	Utvikling av gode barnehager, skoler og øvrig kommunalt tjenestetilbud (detaljer kommenteres i budsjett- og økonomi-planen sektorvis).	2019-2022	D/I
	Utvikle kommunen - luftkvalitet (måleprogram, tiltaksplan og feiebil).	2019 -2022	D
	Utvikle kommunen - vannkvalitet (måleprogram, prosjekt og VA-plan).	2019-2022	D/I
Attraktive kulturtilbud og møteplasser for alle.	Forbedre uteområder skoler.	2019- 2022	D
	Videreføre byutvikling – Havmannakse (Jernbanepark).	2019 -2022	D/I
	Vitensenter –driftstilskudd.	2019-2022	D
	Utvikling av kulturkvartalet.	2019 -2022	
	Videreføre prosjektet "aktivitetstilbud i Mo aktivitetshus «for målgruppen eldre.	2019-2022	D
	Videreføre biblioteket som sosial møteplass for kunnskap og forståelse.	2019-2022	D
Styrket identitet gjennom satsing på fortrinn og særpreg.	Kulturmidler skal sikre mangfold og kvalitet i lag og organisasjonsarbeid.	2019-2022	D
	Videreføre byutvikling –Sjøfronten (Havmannplass).	2019 -2022	D
	Prioritere tilskuddsmidler til aktiviteter og arrangement som bidrar til å bygge opp om og styrke kommunens identitet.	2019-2022	D
	Bygge identitet gjennom kultur.	2019-2022	D
	Målretta rekruttering og omdømme-bygging internt og i samarbeid med andre.	2019-2022	D
GRØNN OMSTILLING			
Samarbeid med næringsliv om utvikling i grønn retning	Utvikle kommunen - Luftkvalitet (måleprogram, tiltaksplan og feiebil).	2019-2022	D
	Miljøfyrtårn –bedriftssertifisering.	2019-2022	D
Bærekraftig utnytting av fornybare ressurser.	Sikre infrastruktur: Fjernvarme og ENØK (nye retningslinjer).	2019-2022	D/I
	Undervisningsopplegg i barnehager og skoler kildesortering/søppel som ressurs.	2019-2022	D

GRØNN OMSTILLING			
Satsingsområde (vi skal)	Strategi (Handling/hvordan)	År	Øk.
Klimavennlige løsninger innen transport, bygg og arealbruk.	Utvikle kommunen: Grønt planfokus –bygg og anlegg, bolig/næringsfelt.	2019-2022	D/I
	Utvikle kommunen: Gang/sykkelveger og kollektivløsninger (kommune, stat, fylke).	2019-2022	D/I
	Fortløpende vurdering av EL-biler som tjenestebiler i kommunen.	2019-2022	D
	Iverksetting av ny skolestruktur: Redusert antall kvadratmeter. Renovering/nybygg med mere bærekraftige materialer og lavere livssyklus kostnader.	2019-2022	D/I
	Etablering vitensenter med fokus på lokale naturressurser og bærekraftige løsninger.	2019-2022	D
Byutvikling med vekt på grønnstruktur og urbanisering.	Videreføre byutvikling: Havmannakse (Jernbanepark).	2019-2022	D/I
	Videreføre byutvikling: Moheiakvartal (skole, Talvikpark og Nordlandstorg).	2019-2022	D/I
	Videreføre byutvikling: Moheia FP (Ranahall).	2019-2022	D/I
	Videreføre byutvikling: Friluftsområde (Klokkerhage og Hauknesodde).	2019-2022	D
LIVSKVALITET OG MESTRING			
Fokus på tidlig innstas og forebygging.	Implementere tilbudet «rask psykisk helsehjelp» (søkt tilskudd psykolog).	2019-2022	D
	Tidlig innsats og forebygging –fokusområde innenfor alle tjenesteområder i sektor for oppvekst og kultur.	2019-2022	D
	Prosjekt helsesøstertjenesten - fokus på barnets første leveår.	2019-2022	D
	Tilbud til familier med overvekt - helsesøstertjenesten.	2019-2022	D
	Aktivitetstilbud i Mo aktivitetshus for målgruppen eldre.	2019-2022	D
	Innsatsteam for hverdagsrehabilitering og personer med demenssykdom.	2019-2022	D
	Pårørendeskoler –demenssykdom.	2019-2022	D
	Folkehelsekoordinator 50 prosent stilling.	2019- 2022	D
	Fosterhjem på Helgeland- prosjekt.	2019	D
	Barnetrygd utenfor sosialstønad.	2019-2022	D
Reduksjon av sosiale ulikheter.	BUA-utstyrssentral.	2019-2020	D
	Opplevelseskort rettet mot barn og unge.	2019-2022	D
	Fokus på boligsosial handlingsplan og programavtale med Husbanken (2016-2020).	2019-2022	D/I
	Målrettet og koordinert bruk av virkemiddelapparat i boligsosialt arbeid.	2019.2022	D
	Tilvisningsavtaler som virkemiddel.	2019-2022	D
	Prosjektet Helhetlig oppfølging av lavinntektsfamilier. NAV (HOLF prosjekt.)	2019	D

LIVSKVALITET OG MESTRING			
Satsingsområde (vi skal)	Strategi (Handling/hvordan)	År	Øk.
God integrering, økt deltagelse og egeninnsats.	Kommunen som praksisarena.	2019-2022	D
	Fact team – fleksibelt aktivt oppsøkende behandlingsteam for personer med lang-varige og sammensatte tjenestebehov innenfor rus -/psykisk helse (sykehus og kommune).	2019-2022	D
	IPS –individuell jobbstøtte. Prosjekt for å hjelpe personer med psykiske lidelser-/og eller rus problemer ut i ordinært lønnet arbeid. (NAV, kommune, sykehus).	2019-2022	D
	FOYER boliger.	2019-2022	
	Tilbakemeldingsverktøyet FIT (feedback informerte tjenester) brukermedvirkning- og tilbakemeldingsverktøy helse –og sosiale tjenester.	2019-2022	D
	Plan for habilitering og rehabilitering. Vedtas ultimo 2019.	2019-2022	
Helsefremmende kommunale tjenester.	Hverdagsrehabilitering/hverdagsmestring	2019-2022	D
	Styrke folkehelse: Idrettsanlegg (haller og baner).	2019-2022	D/I
	Styrke folkehelse Tur/skiløyper	2019-2022	D
	Styrke folkehelse: Gang/sykkelveger	2019-2022	D/I
FREMTIDSRETTET INFRASTRUKTUR			
Regionalt logistikk knute-punkt med stor flyplass.	Støtte nyskaping: Flyplass (regulering, grunnerverv og investering).	2019-2022	D/I
	Dypvannskai	2019-2022	
	Kommunalt program – veinett.	2019-2022	D/I
Fortsatt tyngdepunkt for sykehusdrift i regionen.	Støtte nyskaping: Sykehus (utredning, regulering og sykehjem).	2019-2022	D/I
Verdibevarende vedlikehold av bygg, veier og anlegg.	Sikre infrastruktur: Vedlikeholdsetterslep (hovedplan vei og bygganalyse)	2019-2022	D/I
Digitalisering, velferds-teknologi og innovasjon.	Realisere sektorvise IKT-strategier -prosjekter innenfor rammen av digitaliseringsstrategien.	2019-2022	D/I
	Styrking av IKT – infrastruktur.	2019-2022	D/I
	Styrke kompetanse på innovasjon i offentlig sektor.	2019-2022	D
	Ta i bruk digitale trygghetsalarmer med sensorteknologi og andre velferds-teknologiske løsninger.	2019-2022	D/I
	Digi- løft i skolen med 1:1 iPad til elever, lærere og assistenter.	2019-2022	D/I
	Digitalisere alle administrative arbeids- prosesser som er mulig.	2019-2022	D/I
	Tilrettelegge for samskaping.	2019-2022	

Resultat – Indikatorer

For å se om utviklingen går i ønsket retning skal kommunen sette mål og følge med på indikatorer. Indikatorene er «temperaturmålere» som fanger opp og gir grunnlag for å vurdere utviklingstrekk i Rana samfunnet og innenfor kommunale tjeneste-/fokusområder.

Vurdering av om utviklingen går i ønsket retning følges opp i årsberetning og økonomiplan, og legges til grunn for eventuelle justeringer i kommuneplanen.

Det skal settes indikatorer knyttet til fire fokusområdene; samfunn, tjenester, økonomi, medarbeidere og organisasjon.

Økonomi: Skal styres med handlingsregler for å oppnå langsiktig bærekraft og handlingsrom. Oppnås gjennom god økonomistyring, effektiv tjeneste-produksjon og tilpasning av driftsrammer.

Organisasjon og medarbeidere: Kompetente ansatte og god ledelse er en forutsetning for god tjeneste-kvalitet. Oppnås gjennom aktiv arbeidsgiverpolitikk. Det settes indikatorer som gir styringsinformasjon.

Tjenester: Det skal leveres gode og effektive tjenester med riktig kvalitet til brukere og innbyggere. Oppnås gjennom fokus på tilgjengelighet, kvalitet, medvirkning, innovasjon/digitalisering. Indikatorer for tjenester settes på flere nivå (overordnet/sectorvis etc.)

Samfunn: Følge opp kommuneplanens samfunnsdel med satsingsområder og strategier: Vekstkraft og attraktivitet, grønn omstilling, livskvalitet og mestring og fremtidsrettet infrastruktur. Utvalgte indikatorer knyttet til kommuneplanen skal gi styringsinformasjon.

Måleindikatorer og mål for planperioden

Kommunestyret har pekt på flere mulige indikatorer for å følge utviklingen av satsingsområder og strategier i kommuneplanen, (K.sak 130/17). I økonomiplanen settes kortsiktige mål som kan legges til grunn for resultatvurdering og rapportering i 4 årsperioden. Disse skal gi en pekepinn om utviklingen går i rett retning.

Under årets budsjettbehandling må kommunestyret fastsette konkrete måltall / indikatorer som det skal styres etter mot 2022. Rådmannen har utarbeidet et forslag til indikatorsett som de folkevalgte inviteres til å målsette.

Alt datagrunnlag som brukes til formålet kvalitets-sikres, og det er grunn til å anta at resultatene gjenspeiler tilstand og utviklingstrekk. Det må imidlertid presisere at statistikk og tallgrunnlag alltid må leses kritisk. Rana kommune henter i hovedsak nøkkeldata og styringsinformasjon fra offentlige datakilder som KOSTRA, kommunebarometeret, SSB etc.

Utvikling i indikatorer som Kommunestyret vedtar markeres med fargekoder og følges over tid.

	Grønn	Utvikling i rett retning
	Gul	Utvikling på stedet hvil
	Rød	Utvikling i uønsket retning

Områder der vi ikke har tilgjengelige data for å vurdere utviklingsmål eller der det ikke er relevant å sette mål markeres med hvitt.

Styringsindikatorer

Tabell 3. Styringsindikatorer i planperioden

SAMFUNN	VEKSTKRAFT OG ATTRAKTIVITET			
	Indikator	Dagens nivå	Mål 2022	Status
	Antall innbyggere	26 230		
	Antall fødte	260		
	Befolkning 0-17 år	5 325		
	Aldersbæreevne	3,89		
	Antall sysselsatte totalt	12 922		
	Andel sysselsatte 20-66 år	76,0 %		
	Andel innvandrerbefolkning	7,8 %		
	Andel sysselsatte innvandrere 20-66 år	67,7 %		
	Kommunebarometer.	292	150	
	Kulturindeks (Telemarksforskning)	101		
	Bedriftsetableringer			
	Antal studenter /studietilbud Campus?			
	SNP? Hvordan måle effekt			
	GRØNN OMSTILLING			
	Indikator	Dagens nivå	Mål 2022	Status
	Luftkvalitet. Overskridelse grenseverdi pr/år (PM10)	12		
	Utslipp klimagass utenom industri,			
	Vannkvalitet - tjærestoff i blåskjell, grad av forurensing	God	God	
	Miljøsertifiserte virksomheter.	29	50	
	Energiforbruk kommunale bygg?	193	185	
	Kildesortering - andel av totalmengde kildesortet.	85		
	Trafikk (passasjertall kollektivtransport, biltrafikkmåling).			
	Utslippsfri transport, antall syklende			
	LIVSKVALITET OG MESTRING			
	Indikator	Dagens nivå	Mål 2022	Status
	Innbyggerindeks - tilhørighet, trivsel tillit.			
	Vgs. eller høyere utdanning, 30 -39 år (KHS)	78,0 %		
	Fattigdom/lavinntekt, 0 -17 år ,andel (etter kommunale grenser) (KHS)	6,5 %		
	Antall bostedløse. Bor trangt, 0-17 år (KHS)	15,5 %		
	Registrerte arbeidsledige 15-74 år (antall)	204		
	Arbeidsledige i prosent av befolkningen 15-74 år	1,0 %		
	Andel uførepensjonister 16 - 66 år	12,1 %		
	Andel innvandrere sysselsatt/i utdanning etter introduksjonsprogram			
	Skoleindikatorer antall bestått mestingsnivå, trivsel			
	Frafall i vdg.skole, 3 års gjennomsnitt (KHS)	29,0 %		
	Deltakelse frivillighet. (ungdata)	63,4 %		
	Ensomhet , Ungdata (KHS)	25,6 %		
	Psykiske problemer. Fornøyd med helse ,ungdata (KHS)	65,7 %		
	FREMTIDSRETTET INFRASTRUKTUR			
	Indikator	Dagens nivå	Mål 2022	Status
	Tilgjengelig nettsider (norge. no test)	4 stjerner	5 stjerner	
	Antall digitale tjenester med digitalt førstevalg		80,0 %	
	Brukertilfredshet med digitale tjenester/digital dialog.		90,0 %	
	Verdibevarende vedlikehold kommunale bygg			

MEDARBEIDERE	Arbeidsgiverstrategi 2018-2024			
	Indikator	Dagens nivå	Mål 2022	Status
	Sykefravær	7,6 %	7,0 %	
	Andel deltid	41,5 %		
	Gjennomsnittlig stillingsstørrelse	81,9 %		
	Avgangsalder ansatte	63,5	64,0	
	Antall lærlinger og praksisplasser	246		
	Lederavtaler		100 prosent	
	Medarbeidersamtaler		100 prosent	
	God ledelse			
	Trivsel ansatte (medarbeiderscore)			
	Turnover			
	Andel praksisarena			

ØKONOMI	Økonomi			
	Indikator	Dagens nivå	Mål 2022	Status
	Netto driftsresultat	4,7 %	3,0 %	
	Gjeldsgrad	74,7 %	75,0 %	
	Disposisjonsfond	15,3 %	8,0 %	
	Egenkapital til investeringer	25,0 %		

Helhetlig plan og styring

God ledelse og gode plan og styringsprosesser er en forutsetning for at Rana kommune kan ivareta rollen som tjenesteyter, samfunnsutvikler og demokratisk arena på en profesjonell måte.

Arbeidet med utrulling og strukturering av kommunens helhetlig plan og styringssystem er godt i gang. Dette bidrar til å sikre overordnet styring og legge til rette for internkontroll etter kommuneloven.

Den «røde tråden»

I de siste perspektivmeldingene har vi snakket mye om den «*røde tråden*». Planstrukturen er nå ryddet og forenklet. Gjennom prosessene som er kjørt rundt helhetlig ledelse og styring har vi klart å etablere en forståelse av hvordan ting henger sammen i vår kommune. Sammenhengen mellom politiske styringsdokumenter og rådmannens administrative styringsdokumenter i organisasjonen kan forenklet illustreres slik:

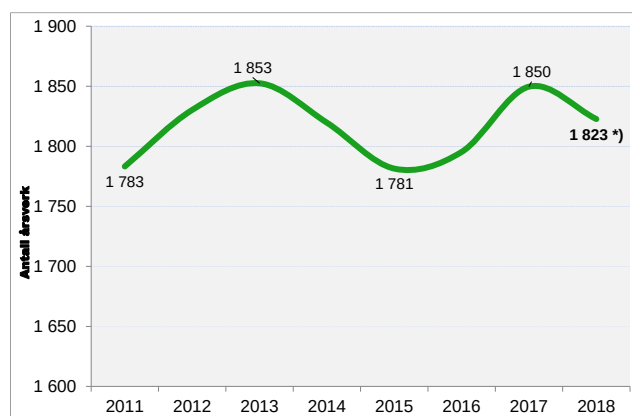
STRATEGIER OG FOKUSOMRÅDER

Medarbeidere og organisasjon

Kommunens ansatte leverer gode tjenester og bidrar til at det er godt å leve og bo i Rana.

Rana Kommune er største lokale arbeidsgiver med 2 177 faste ansatte fordelt på 1 822,7 årsverk (pr. 31.8.2018).

Figur 9. Utvikling årsverk

*) 2018: pr. 31.8.

Ved utgangen av 2017 gikk 41,5 prosent av de ansatte i Rana kommune i deltidsstilling. 49,5 prosent av kvinnene jobber deltid. Gjennomsnittlig stillingsstørrelse øker gradvis og er nå på 81,9 prosent. Ansatte står lengre i jobb - avgangsalderen er økt fra 60,9 år i 2009 til 63,5 år i 2017.

Rana kommune har over tid hatt høyt sykefravær, men vi ser nå en endring. Pr. 31.8.2018 er det registrert et sykefravær på 7,6 prosent. Årets måltall er 7,0 prosent.

Rana kommune har rekrutteringsutfordringer, spesielt innenfor helse - og omsorgssektoren.

[Arbeidsgivermonitoren](#) som årlig utgis av KS beskriver utvikling og gir en tilstandsrapport innenfor sentrale arbeidsgiverrealterte områder i kommunesektoren. Rapporten viser det samme utfordringsbildet nasjonalt som vi ser lokalt knyttet til arbeidskraft og rekruttering, heltid og deltid, sykefravær, ledelse og avgangsalder.

En fremoverlent kommuneorganisasjon

Det er et stort endringstrykk i offentlig sektor. Når samfunn og rammebetingelser endres påvirkes kommuneorganisasjonen. Det forventes at kommunen skal øke eget handlingsrom. Samtidig skal kvalitet på tjenester opprettholdes og fornyes. Demografiske endringer stiller krav til ny innretning på tjenestene og utløser nye investeringsbehov og strukturtilpasninger. Kommuneorganisasjonen er kompleks - det må derfor jobbes langs flere akser.

Endringene vi møter fremover krever at ledere og ansatte tør slippe taket i vante organisasjons- og ledelsesmønstre. Vi må bort fra etablerte måter å organisere og løse oppgaver på for å sikre gode tjenester til innbyggeren også i fremtida. Rana kommune som organisasjon skal svære fremtidsrettet, utviklingsorientert og tilpasningsdyktig. Dette stiller krav til aktiv deltakelse fra medarbeiderne i arbeidet med innovasjon, digitalisering, samsskapning og heltidskultur.

Jobbe mer og smartere

Når befolkningen eldes, og det blir flere eldre per person i arbeidsfør alder, svekkes grunnlaget for velferdsordningene. Rana kommune som lokal arbeidsgiver og tjenesteleverandør utfordres som følge av endret befolkningssammensetning og økt konkurranse om arbeidskraft. Dersom kommunen skal klare å opprettholde tjenestetilbudet fremover må vi innrette oss slik at vi har tilgang på nok hender, samtidig som det jobbes smart.

Dersom alle 2 250 ansatte i Rana kommune jobbet heltid, ville antall tilgjengelige årsverk kunne øke med 22 prosent, eller 400 årsverk

Høyere pensjonsalder, færre uføre og mindre utenforskap er andre endringer som kan øke antall tilbudte arbeidstimer.

Arbeidsgiverstrategi

I vedtatt arbeidsgiverstrategi for perioden 2018-2024 (k sak 54/18) er det oppsummert to hovedutfordringer:

- ✓ Evne til å rekruttere, utvikle og beholde medarbeidere.
- ✓ Evne til nyskaping.

På bakgrunn av dette har kommunestyret fastsatt fire satsingsområder med strategier som skal gi innhold i arbeidsgiverpolitikken i perioden. Handlingsplan skal dekke budsjett – og økonomiplanperioden og rulleres årlig. For å se om utviklingen går i ønsket retning skal det settes mål og følges med på indikatorer på utvalgte områder.

Indikatorer med måltall fastsettes ved behandling av budsjett- og økonomiplan i eget styringskort.

Digitaliseringsstrategi

Rana kommune har vedtatt digitaliseringsstrategi for perioden 2017 -2032. Denne legges til grunn for digitaliseringsarbeidet i økonomiplan-perioden.

Sentrale myndigheter har en ambisjon om å gjøre kommune - Norge til en digital vinner. Velferdsteknologi skal blant annet bidra til nye innovative tjenester i omsorgssektoren.

Operasjonalisering av strategien pågår. Det jobbes med ulike digitaliseringsprosjekter som skal bidra til å realisere målene i strategien. Innsatsområdene vil speile digitaliseringsbehovene i de ulike sektorene, med vektlegging på *brukerrettede tjenester* og *digital arbeidsflyt*. IKT-avdelingens prioriterte områder er *infrastruktur* og *sikkerhet*.

Realkapital og vedlikeholdsetterslep

Inneværende økonomiplan setter økt fokus på bevaring av realkapital i et langsiktig perspektiv. Gamle synder tas tak i med økt satsing på vedlikehold av realkapitalen og effektiv arealbruk og ressursbruk. Vedlikehold, asfaltering, salg av bygg, forvaltning og internhusleie er stikkord i denne sammenheng. Tilstanden på bygg og anlegg kan ikke alene håndteres med økninger i driftsbudsjettene. Vedlikeholdsetterslepet er såpass stort og kommet så langt, at mye må løses med investeringer.

Kommunen skal forvalte sine bygg og tomteareal på en kostnadseffektiv måte for å løse framtidige drifts- og samfunnsutviklingsoppgaver. Bygninger som er utrangert og ikke lenger i bruk, skal ikke belaste kommunens driftsbudsjett utover en overgangsperiode i hvilemodus.

Rana kommune har over tid nedprioritert vedlikehold og bevaring av realkapital (bygg og vei). Det betyr at realkapital forbrukes/ forringes.

Vedlikeholdsetterslepet på veg, bygg og anlegg – inklusiv oppgradering til dagens standard – er betydelig.

Investeringene i skolebygg bidrar til en betydelig reduksjon i etterslepet på bygg. Når skoleinvesteringene er fullført, gjenstår et etterslep på ca. 1,1 mrd. kr.

Vedlikeholdsetterslepet på vei er i Hovedplan vei (K.sak 21/18) beregnet til 167,7 mill. kr fordelt på 116,3 mill. kr driftsmidler og 51,4 mill. kr investeringsmidler.

- **Bevilgningen til vedlikehold av realkapital på 7,5 mill. kr i 2018 økes til 15 mill. kr i økonomiplanperioden**

Investeringsnivå og risiko

Investeringsoversikten frem til 2030 viser et mulig investeringsbehov i Rana kommune i et langsiktig perspektiv. Investeringsløftet på skole og utsatt investeringsbehov på øvrige kommunale områder som står for tur når dette løftet er unnagjort, skaper et høyt trykk på investeringsområdet. Kulturhus som et etterlengtet tilbud, øker trykket ytterligere.

Investeringer binder utgifter i 40 års tid, og det er viktig å gjøre riktige investeringsvalg når kommunens tjenester skal betale regningen i år fremover. Det må investeres smart.

Etterlevelse av bærekraftsprinsippet er en garanti for at tjenestene belastes etter evne på lang sikt.

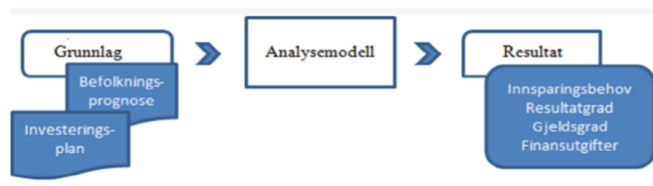
Investeringsbehovene frem til 2030 stresser og overskrider grenseverdiene i bærekraftelementene og setter tjenestene i en utsatt posisjon.

Kombinasjonen av reduserte reserver (disposisjonsfond, ubundet investeringsfond), og krav til stadig økende driftsoverskudd for å dekke stigende lånegjeld, er ikke gunstig og ikke å anbefale.

I tillegg går kommunen inn i et tiår med større usikkerhet for kommuneøkonomien enn det har vært på lenge, jf. redusert oljeøkonomi og flere eldre.

Tenke langt – handle nå

Langsiktige endringer, prioriteringer og sammenhenger er ikke tydelig nok i tradisjonelle planverk som går over 4 år. Det må tas grep i dag for å sikre bærekraft for fremtiden. En langsiktig investeringsplan og driftsanalyse er et verktøy som vil heve kvaliteten på arbeidet.

Det vises en investeringsoversikt som løper frem til 2030. Dette gir bedre sammenheng og oversikt over kommunens fremtidige utfordringer. Målet er å oppnå:

- Rett rekkefølge på investeringer.
- Rett områderekkefølge boligbygging og befolkningsutvikling.
- Bedre grunnlag for å koble tjenestetilpasning - endret demografi- investeringer inn i en sammenheng.
- Bedre grunnlag for å vurdere risikobildet.
- Gjøre det lettere å være i forkant. Gi politikere et verktøy for å prioritere.
- Langsiktige løsninger for bærekraftig økonomi.

I en slik situasjon utsettes drifta, fremtidig tjenesteleveranse og kommunalt handlingsrom for en stor risiko. Det må derfor gjøres ytterligere prioriteringer blant de prioriterte prosjektene for å holde lånegjelda på et akseptabelt nivå og sikre tjenesteleveransen på lang sikt.

Mulige Strategier

For å møte næringslivet og befolkningens forventninger er det behov for tydelig prioritering og stram økonomistyring. Tjenestetilbudet må tilpasses reduserte driftsrammer og endringer i samfunnet og innbyggernes behov. Det er viktig at struktur og nye investeringer er bærekraftig på lang sikt. Det er derfor nødvendig med langsiktig planlegging som gir stø kurs fremover. Vi skal *tenke langt- men handle nå*.

God økonomistyring er forutsetning for politisk handlingsrom. Beslutninger som ikke tar utgangspunkt i god økonomistyring vil medføre tap av både økonomisk og politisk handlingsrom på sikt. Økonomistyring og strategisk planlegging handler om å prioritere mellom konkurrerende tiltak og få mest mulig ut av ressursene.

Ambisjonsnivået som er planlagt er høyt. Dette krever strategi for gjennomføring og handlingsrom. Det er nødvendig å definere hvor «smertegrensen» går. Det er de folkevalgte oppgave å fastsette handlingsregler som angir hvor lista skal legges.

For å imøtekomme utfordringsbildet må det etableres et økonomisk handlingsrom som sikrer gjennomføring av prioriterte satsinger. I økonomiplanperioden vektlegges:

1. Tiltak som støtter opp om kommuneplanens samfunnsdel.
 2. Digitalisering og innovasjon.
 3. Bevaring av realkapital.
- Prioritere og sikre gjennomføring av strategier i kommuneplanens samfunnsdel.
 - Bedre utnyttelse av eget inntektsgrunnlag.
 - Sikre økonomisk bærekraft. Sette klare handlingsregler for investering og drift.
 - Tenke langsiktig – se konsekvenser og sammenhenger av planlagte investeringer på drift utover fireårsperioden.
 - Ta vare på det vi eier. Vedlikeholde verdien av kommunens bygg og anlegg
 - Styrke evnen til å møte uforutsette endringer.
 - Mål om netto driftsresultat hvert år på 3 prosent.
 - Innovasjon og fornying av tjenester gjennom digitalisering.
 - Aktiv arbeidsgiverstrategi. Øke heltid og nærvær-rekruttering.

Økonomistyring – prosess og prioritering

Rana kommune skal levere tjenester til befolkningen innenfor en inntektsramme på over 2 mrd. kr. Kommunen har høyere driftsinntekter enn sammenlignbare kommuner, noe som i utgangspunktet skulle tilsi flere og bedre velferdstjenester.

Men:

1. Andre kommuner leverer tjenester til en lavere kostnad. Kommunale tjenester i Rana ligger 30,1 mill.kr over gjennomsnittet i KOSTRA gruppe 13.
2. Rana kommune har over tid utsatt strukturelle tiltak og opparbeidet et stort vedlikeholds- etterslep på kommunale bygg og veier

Selv om kommunen har gode reserver i fondsmidler, gir nye investeringer en økende lånebelastning som utfordrer økonomien. Fremover er det planlagt investeringer som medfører store låneopptak. Dette gjør kommunen mer sårbar for rentesvingninger, samtidig som driftskostnadene må reduseres for å betjene økt gjeld.

I de siste årene har det generelle rentenivået vært historisk lavt, noe kommunen har hatt fordel av. Det er knyttet usikkerhet til hva som vil være et normalt rentenivå på lang sikt. Eiendomsskatten fra verker og bruk er redusert og vil kunne bli redusert ytterligere fremover. Dette gjelder også andre kraftrelaterte inntekter.

Hva bestemmer driftsrammene?

Størrelsen på driftsrammene er stadig i fokus. Kommunen har mange oppgaver som det skal leveres på innenfor tildelte økonomiske rammer. Når ressursene oppleves som knappe, reises spørsmålet om tjenestene kunne vært tildelt mer. Nedenfor vises overordnet hva som bestemmer størrelsen på driftsrammene.

Rana kommune er inne i en ekspansiv investeringsperiode som påvirker størrelsen på netto driftsresultat i betydelig grad.

Investeringsvolumet stiller økt krav til egenkapital til investeringer og øker risikoen i det kommunal-økonomiske opplegget. Opplegget er avhengig av at driften leverer innenfor sine økonomiske rammer.

Driften er garantisten for en sunn og god kommuneøkonomi. Rana kommune har ambisjoner om å ha en bærekraftig kommunaløkonomisk drift. Driftsrammene kan økes ved skyve på bærekraftelementene, det vil si overføre større deler av regningen til fremtidige generasjoner. Økt ramme kan oppnås med redusert egenkapital (økt låneopptak), økt risiko (mindre buffer), økte inntekter (egenbetalinger, eiendomsskatt mv). Et slikt opplegg innebærer betydelig risiko på lengre sikt.

Rana kommune har de siste år hatt handlingsregler som det er styrt etter. Oversikten nedenfor viser hva som har skapt et positivt netto driftsresultat og hva resultatet er brukt til:

Tabell 4.Hovedtall økonomi 2015-2021

	Snitt regnskap 2015-2017	Snitt budsjett 2018-2021
Resultat drift	-11 923	0
Resultat Finans	-59 434	-64 434
NDR	-71 357	-64 434
Egenkapital til investeringer	38 163	44 981
Fond/mindreforbruk	33 194	19 453
Resultat finans i pst. av bto. driftsinnt.	2,9	3,1
Egenkapital pst. av bto. driftsinnt.	1,8	2,1

*)Ekstrainnbetalinger Terraoppgjør er holdt utenom.

Budsjettall fra vedtatt økonomiplan 2018-2021

Oversikten viser at det er levert som planlagt dersom ekstrainnbetalinger knyttet til Terraoppgjør holdes utenom. Netto driftsresultat (NDR) har vært nær måltallet på 3 prosent og er brukt etter plan til egenkapital (rundt 2 prosent) og det resterende til fondsavsetninger (disposisjonsfond). Økonomiplan for inneværende planperiode er rigget tilsvarende med egenkapital som bidrar til redusert gjeldsgrad på 2 prosent årlig. Samlet i perioden 2015-2021 vil egenkapitaltilførselen bidra til mindre gjeldsgrad på 14 prosent dersom dette opplegget følges i planperioden. 14 prosent høyere gjeldsgrad vil bety et økt låneopptak på 294,4 mill. kr og økt årlig kapitalkostnad 17,7 mill. kr.

Budsjettrammer bestemmes av:

Investeringsprogram	Nye behov, tilstand på realkapital
Egenkapital	Investeringsvolum og gjeldsgrad
+ Risiko	Kommunaløkonomisk tilstand - drift og investering
= Netto driftsresultat	Sum egenkapital og risiko
- Netto finans	Inntekter minus kapitalkostnader. Statlige overføringer bestemmer mest - begrenset lokal innvirkning
= Ramme drift	Netto finans minus NDR (til disposisjon drift)

Hvordan sikre velferdsleveransen på lang sikt?

Kommunen er i en posisjon til å kunne ha egen styring over kommuneøkonomien og velferdsleveransen på lang sikt, forutsatt at det ikke skjer dramatiske endringer i ytre rammebetingelser.

Det er ikke problematisk å drifte på kort sikt og imøtekomme det meste av behov. Problemet er at det driftes med risiko: Det opereres på forskudd, og hvilke velferdstjenester som i fremtiden må betale regningen for dagens prioriteringer blir uklart. Hvordan bør økonomien og driften rigges for å ivareta velferdsleveransen og egenstyring i et langsiktig perspektiv?

Kort sikt

Økonomiplanen må rigges for løpende endringer i behovsprofil i samsvar med rammeoverføringene og stimulere med vekstimpulser som kan utvikle samfunnet på lengre sikt. Dette for å kunne initiere utviklingen i ønsket retning, ikke bare administrere endringer etter hvert som de oppstår. Ønsket utvikling avledes av kommuneplanen og samfunnsplanens handlingsdel.

Lang sikt

Målet er vekst, ikke stagnasjon. Kommuneplanens samfunnsdel ligger til grunn for innretningen i økonomiplanen. Kommunens rolle som samfunnsutvikler og velferdsleverandør må utøves med plan og langsiktighet. Det er viktig at tiltakene er presise. Det medfører risiko for tjenesteleveransen til fremtidens generasjoner dersom en «feilrigger» driften med strukturer som binder opp på lang sikt. De strukturelle grep vi gjør nå, må etableres konservativt i den forstand at det iverksettes når behovet materialiserer seg. Det er et mindre problem å tilpasse driften underveis for å imøtekomme vekst. Men det er et problem å håndtere strukturell over- eller feildimensjonering i driften når det først har oppstått.

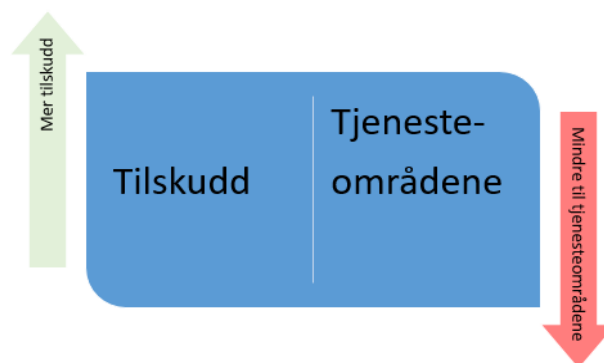
Kommunens rolle som samfunnsutvikler må videre ikke gå på bekostning av det primære samfunnsoppdraget som er å levere lovpålagte velferdstjenester til befolkningen. Kontrakten med innbyggerne på dette området må overholdes.

Økende eksternt engasjement må finansieres av velferdstjenestene

Kjernetjenestene sitt økonomiske fundament utfordres i økende grad av kommunale engasjement knyttet til samfunnsutviklerollen og

innstramminger. Satsinger på eksterntiltak må slik kommuneøkonomien er innrettet, til syvende og sist finansieres med tilsvarende nedtrekk i driften av de kommunale tjenestene. Spørsmålet blir så hva driften evner å bære.

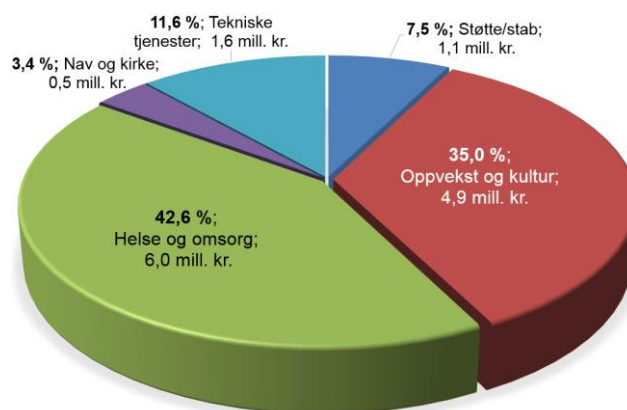
Det er ikke nødvendigvis enkelttiltak hver for seg som blir problematisk, men summen av tiltakene. Dette er driftstiltak som binder driften strukturelt på lang sikt.

Samtidig ønskes velkommen tiltak som har karakter av samskaping hvor tilskuddsmottaker løser offentlige oppgaver som ellers ville vært løst av kommunen. Slike tiltak innebærer en avlastning for de kommunale tjenester og gir en vinn-vinn situasjon for tilskuddsmottaker og kommune. Premisser for tilskuddet er avgjørende.

Tilskudd til andre (kultur, idrett mv.) utgjorde i 2011 ca. 1,6 prosent av netto driftsutgifter, eller 23,1 mill. kr prisjustert til 2018 kroner. I 2019 kan tilskudd utgjøre ca. 2,6 prosent av netto driftsutgifter, eller 37,0 mill. kr når det tas inn søknader om nye tilskudd og tiltak som er med i vedtatt økonomiplan. Dette er en økning på 60 prosent fra 2011 i samme periode som kommunale tjenester har gjennomført betydelige omstillingsoppgaver.

Figur 10. Finansiering av økte tilskudd

Denne økningen må finansieres med økte rammereduksjoner i kjernetjenestene skissert i figuren over, som viser hvordan fordeling av økte tilskudd på 14 mill. kr må finansieres av kutt i tjenestene.

Denne utviklingen er det grunn til å stoppe opp ved. Gjennom året kommer nye eksterne tiltak med forutsetninger om kommunalt støtte. Disse bør ikke behandles enkeltvis, men sees i en samlet kommunaløkonomisk sammenheng. Derfor ønskes høstens tilskuddssøknader behandlet sammen med budsjett- og økonomiplan.

Gruben flerbrukshall

Det foreslås et tilskuddsbeløp på 2,45 mill. kr med halvårsvirkning i 2020 og helårsvirkning i 2021. Tiltaket er grunnet forsinket oppstart forskjøvet med ett år fra gjeldende økonomiplan.

Vitensenter

Sentrale aktører har i to år samarbeidet for etablering av et nytt regionalt vitensenter i Nordland, lokalisert i Mo i Rana. Premissene for Rana kommunes engasjement i Vitensenter Nordland fremgår av intensjonsavtale og vedtak i K.sak 68/17.

Samlet driftskostnad i prosjektet er 14,3 mill. kr. Rana kommunes andel av driftsutgiftene på 3,5 mill. kroner er innarbeidet i budsjett- og økonomiplanperioden. Forutsetning for etablering er at Nordland fylkeskommune og Forskningsrådets vitensenterprogram går inn med et driftstilskudd tilsvarende Rana kommunes andel (pkt. 4. vedtak K.sak. 68/17). Dette er ikke på plass pr dato og vilkår for å utløse driftstilskuddet er dermed ikke oppfylt.

Styringsgruppa for vitensenter i Nordland har invitert Rana kommune til å inngå aksjetegning på inntil 1-2 mill. kroner ved etablering av Vitensenter Nordland AS. Aksjekapitalen er satt til minimum 4 mill. kr med et nedre beløp på aksjetegning på 100 000 kr. Skal Rana kommune gå inn med aksjekapital må Kommunestyret fatte særskilt vedtak ettersom dette ikke er behandlet i tidligere saksgrunnlag.

Rådmannens vurdering er at så lenge forutsatt finansiering ikke er på plass, mangler grunnlaget for etablering. En eventuell aksjetegning må ses i sammenheng med flere forhold blant annet timing i prosjektet. Før det foreligger dokumentasjon på at ekstern driftsfinansiering er på plass vurderes risikoen for stor til å binde opp kommunen ytterligere økonomisk. Det er også uheldig å gå inn som eier i et nytt aksjeselskap, uten at eierskapet er forankret og vurdert opp mot øvrig

eierskapsportefølje. Hele kommunens eierportefølje er oppe til vurdering og overordnet eierstrategi er planlagt fremmet første halvår 2019.

Fageråsen hoppanlegg

Nye Fageråsen Hoppanlegg er et prosjekt som er drevet fram av Norges Skiforbund og Nordland skikrets. Det planlegges å bygge et helårsanlegg for hopp i Fageråsen, bestående av fire bakker med en kostnadsramme på om lag 50 mill. kr.

Rana kommune har bidratt med midler til ny reguleringsplan. Kommunes rolle er ikke avklart, men det forventes at det kommer søknad om støtte.

Helgeland Museum

Helgeland museum arbeider med å realisere nytt museumskonsept i Fjordsenteret. Rana kommune har vedtatt å øke årlig tilskudd til Helgeland museum med 400 000 kr pr. år (K.sak 67/17). Økningen er innarbeidet i budsjett-økonomiplanen men utløses under forutsetning av at Nordland fylkeskommune og kulturdepartementet bidrar med sin andel. I statsbudsjettet for 2019 har regjeringen foreslått å øke tilskuddet til Helgeland museum med 530 000 kr. Tilskudd fra Nordland fylkeskommune er ikke avklart.

BUA

BUA Rana ble stiftet som forening i 2016. Askeladden ressursenter AS, Rana utviklings-selskap AS, Polarsirkelen friluftsråd og Rana idrettsråd er stiftere. Rana kommune har gått inn med et årlig tilskudd på 300 000 kr i 2017 og 2018 finansiert med midler fra sektor for oppvekst og kultur. BUA Rana har etablert en egen spleiselagsmodell med 21 lokale bedrifter/ virksomheter som betaler medlemskontingent (305 000 kr. i 2017/2018). BUA Rana har også fått tilskuddsmidler fra Sparebankstiftelsen (100 000 kr), Gjensidigestiftelsen (245 000 kr), Bufdir (400 000 kr), Helgeland Kraft (15 000 kr) og Norges skøyteforbund (25 000 kr).

Etter to års prøveperiode er ordningen evaluert. Konklusjonen er at BUA Rana har klart å etablere et populært lavterskeltilbud som ikke er stigmatiserende. Lånere fra alle samfunnslag og aldersgrupper bruker BUA. I hvor stor grad man oppnår samfunnsgevinster er imidlertid vanskelig å vurdere. Spleiselagsmodellen som er basert på samsskapning mellom kommune, lokalt næringsliv og frivillige organisasjoner har fungert godt som driftsmodell i oppstartsfasen. Rådmannen er positiv til tilbudet men mener at det er potensiale for å drifte ordningen uten kommunal finansiering på

sikt. Det foreslås derfor en nedtrapping av tilskuddet over to år, slik at BUA får tid til å tilpasse driften til nye rammebetingelser.

Stållhall

Rana kommunestyre fattet vedtak i K.sak 41/18 om å inngå ny partnerskapsavtale med IL Stål-kameratene, Arena Bygg AS og Arena Drift AS, men at endelig tilskuddsbeløp fastsettes når finansiering er klar. Det vises til vedlegg 5 for nærmere detaljer.

Kunnskapsparken

Kunnskapsparken Helgeland mottar årlig tilskudd fra Rana kommune (500 000 kr 2018).

Kunnskapsparken har søkt om 150 000 kr til finansiering av prosjektet Campus Helgeland 2020. Øvrige aktører i prosjektet som har som mål å videreutvikle Campus Helgeland er Nord universitet, UIT og Helgeland sparebank. Søknaden er ikke behandlet og kobles derfor opp mot budsjettprosessen.

Kommunen er pliktig til å se tilskudd opp mot både støtteregeleverk, anskaffelsesregler og kommunalt eierskap. Avklaringer knyttet til kommunens eierskap i Kunnskapsparken er ikke ferdigstilt. Søknader fra Kunnskapsparken kan ikke fristilles, men må vurderes opp mot dette samt i lys av kommunens overordnede eierskapsforvaltning.

Rana kommune bidrar aktivt til næringsutvikling gjennom sitt eierskap i RU og gjennom strategisk næringsplan (SNP) sikres aktivitet som kan bidra til vekst og attraktivitet. Finansiering av prosjekter som er forankret i SNP forutsettes finansiert innenfor bevilget tilskuddsramme og i tråd med RU`s enerettsavtale. Rådmannens vurdering er at prosjektet må prioriteres og finansieres innenfor kunnskapsparkens egne rammer.

Skillevollen Is & Tennis

Rana Kommune har inngått en partnerskapsavtale med Skillevollen Is & Tennis AS med et årlig tilskuddsbeløp på 200 000 kr. Selskapet søker nå om kommunal garanti for lån i banken på ca. 14,0 mill. kr eventuelt økt årlig tilskudd på 427 000 kr for å dekke økte kapitalkostnader på lånet.

I vedlegg til søknaden (datert 9.5.2014) ble det budsjettert med kapitalkostnader på 433 840 kr, mens i søknad om kommunal garanti på lån eller økt driftsstøtte fra styret i Skillevollen Is & Tennis AS datert 23.8.2018 er kapitalkostnadene økt til 1 031 000 kr, en økning på 138 prosent.

Dette skyldes i hovedsak at prosjektets investeringskostnad ble på 19,8 mill. kr, basert på revisorgodkjent regnskap. Dette er 6,8 mill. kr. høyere og en økning på 53 prosent i forhold til det som ble skissert i søknaden om driftstilskudd til Rana kommune. I tillegg er rentesatsen økt til 4,7 prosent, mot 4,0 prosent i søknaden.

En kommunal garanti til et slikt anlegg vil sannsynligvis ikke komme i konflikt med lovverket, da Skillevollen Is & Tennis AS ikke anses som næringsvirksomhet, men garantier på over 500 000 kr må godkjennes av Fylkesmannen.

En garanti for et lån på inntil 14,0 mill. kr med tillegg av 10 prosent slik kommunalbanken krever, vil være en økonomisk risiko for kommunen. Et slikt anlegg vil ha svært begrenset verdi, dersom selskapet opphører eller det ikke lengre foregår is og tennisaktivitet i anlegget.

Alternativt vil et økt tilskudd på 427 000 kr være urimelig i forhold til tilskuddsnivå på andre partnerskapsavtaler. I tillegg må et eventuelt økt tilskudd finansieres med tilsvarende reduserte utgifter eller økte inntekter på andre områder i kommunen.

DEMOGRAFI

Nasjonal trend

Arbeidskraften er vår viktigste ressurs. Endringer i befolkningen i arbeidsfør alder har stor betydning for kommunenes tilgang på hoder og hender og dermed for tjenesteproduksjon.

Befolkningsutviklingen bestemmes helt enkelt av antall fødte fratrasket antall døde pluss netto-innvandringen utenfra. Siden 1970 har Norges befolkning økt med 0,7 prosent årlig, hvorav vel halvparten skyldes fødselsoverskudd, og resten netto innvandring. Samlet arbeidsstyrke har økt de siste ti årene på grunn av store fødselsoverskudd, mange innvandrere i arbeidsfør alder og økt yrkesdeltakelse blant kvinner.

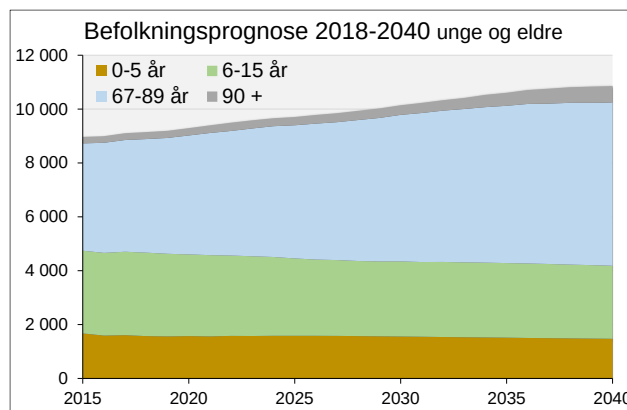
Nasjonale prognoser frem til 2050 viser at trenden vil snu. Fødselstallene går ned - og folk vil leve stadig lengre takket være økt levestandard, medisinske fremskritt og stadig bedre helse-teknologi. Dette øker forsørgelsesbyrden. Jokeren i regnestykket er innvandringen. SSB regner med en gjennomsnittlig nettoinnvandring på omtrent 18 000 personer årlig frem mot 2050. Lavere eller høyere tall vil gi en annen befolkningsutvikling.

Befolkningsprognose lokalt

Kommunens befolkningsprognose legger opp til en netto tilflytting på 25 personer pr år. Dette er halvering av tidligere års prognoser og henger sammen med lavere forventet tilflytting fra utlandet. Prognosen gir en folkemengde på 26 766 innbyggere i 2040. Prognosen er også justert og tilpasset en lavere fødselsfrekvens i henhold til nasjonal utvikling som viser at det fødes stadig færre barn i landet.

Prognosen viser kort oppsummert at barne-gruppene og antall personer i yrkesaktiv alder forventes å gå ned i perioden, mens alders-gruppene 67 år og over øker betydelig i hele perioden.

Figur 11. Prognose unge og eldre 2018-2040

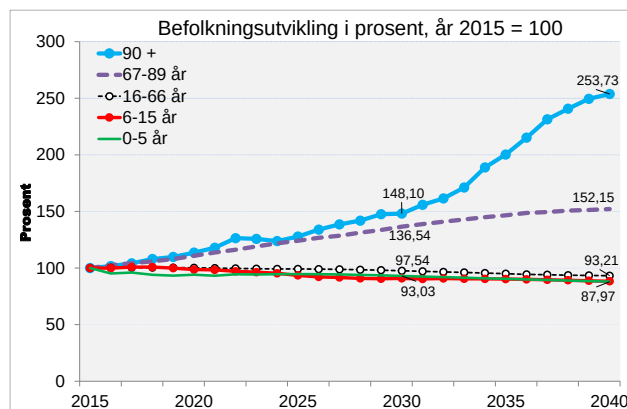
Figuren over viser en samlet vekst i befolkningen under 16 år og over 66 år, men at veksten skjer i aldersgruppen 67 år og over. Aldersgruppen 0-5 år og 6-15 år forventes redusert i perioden.

Tabell 5. Befolkningsprognose 2018-2040

Alder	2017	2022	Endring	2030	2040
0-5 år	1 607	1 559	-48	1 556	1 472
6-15 år	3 095	3 020	-75	2 789	2 711
16-66 år	17 126	17 055	-71	16 652	15 913
67-79 år	3 096	3 388	292	3 764	4 096
80-89 år	1 056	1 144	88	1 675	1 966
90 +	250	283	33	355	609
Sum	26 230	26 448	218	26 793	26 766

Aldersgruppen over 90 år øker forventes å øke mest fremover. Fra rundt 2030 viser prognosen at kommunen vil få en kraftig økning i denne aldersgruppen.

Figur 12. Relativ befolkningsutvikling-indeksert

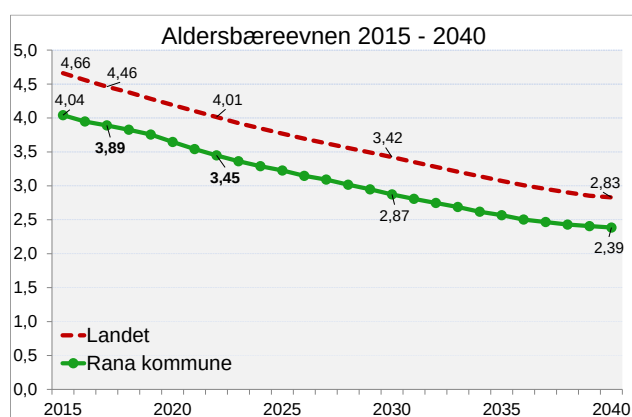

Flere eldre

Rana vil i likhet med resten av landet stå ovenfor store utfordringer ved at det blir stadig færre yrkesaktive i forhold til antall eldre og utfordringen i Rana er større sammenlignet med landet.

Arbeidskraftbehovet kan etterhvert bli vanskelig å dekke, spesielt innenfor pleie- og omsorgsykker. Samtidig blir det relativt sett færre i yrkesaktiv alder til å yte omsorg for hjemmeboende eldre. Dette forsterker utfordringsbildet for kommunen som allerede i dag har utfordringer knyttet til rekruttering.

Figur 13. Aldersbæreevnen 2015-2040

Aldersbæreevnen viser forholdet mellom andel av befolkningen i yrkesaktiv alder (16-66 år) og andel av befolkningen over 67 år, og er av vesentlig

interesse for finansiering av pensjoner, velferds-tilbud og pleie- og omsorgstjenester.

I 2017 var koeffisienten for aldersbæreevne i Rana 3,89 og 4,46 for landet. I 2040 viser prognosen at aldersbæreevnen forventes å bli 2,39 i Rana og 2,83 for landet, noe som betyr en vesentlig reduksjon av antall yrkesaktive i forhold til antall eldre. Dette blir en betydelig utfordring spesielt i forhold til rekruttering av arbeidskraft til pleie- og omsorgssektoren, men også innenfor øvrige sektorer.

Migrasjon

Det er rimelig å anta at migrasjonen (inn- og utvandring) til Norge fortsatt vil være betydelig de nærmeste årene, selv om innvandringen til Norge den siste tiden er redusert. Mange innvandrergupper har lavere sysselsettingsandel enn den øvrige befolkningen. Hvordan innvandrere tas imot og integreres, påvirker kommuneøkonomien. Jo raskere folk tilegner seg kompetanse og ferdigheter og kommer i jobb, jo bedre.

En høy andel i jobb vil styrke bæreevnen, men er også en nøkkel til integrering i bredere forstand. Arbeidslivet er en læringsarena der deltakelse gir bedre språk, økt kulturforståelse og faglig kompetanse. Innvandring er også en mulighet til å få tilgang på arbeidskraft. Kommunen har gjennom sitt samfunnsansvar et særskilt ansvar for å tilrettelegge og sikre en god integrering.

KOMMUNEØKONOMI

Økonomisk utfordring

Tabell 6. Måloppnåelse

Måloppnåelse	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Omstillingsmål akkumulert	-12	-22	-48	-89	-118	-163	-208	-223	-243	-258	-283	-283
Avvik omstillingsmål (res. drift)	-9	-11	12	15	10	-26	-8					
Akkumulert måloppnåelse	-21	-34	-36	-74	-108	-189	-215					

Tabellen ovenfor viser omstillingsoppgaven for perioden 2011- 2022 på 311,2 mill. kr.

Rana kommune står overfor en løpende oppgave med å tilpasse driftsnivået til reduserte driftsrammer og endringer i befolkningssammensetningen. Dette arbeidet startet med tyngde i etterkant av Terra-saken.

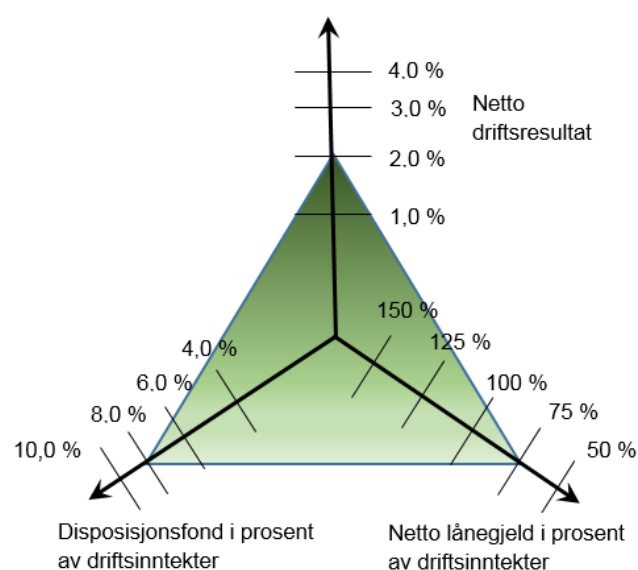
I 2017 var omstillingsmålet 207,7 mill. kr og resulterte i en måloppnåelse på 215,4 mill. kr, dvs. 7,7 mill. kr bedre enn målkravet. Ut fra denne oversikten, kan det konkluderes med at de økonomiske omstillingsmål er oppfylt. Tjenesteproduksjonen har evnet å tilpasse seg reduserte driftsrammer, men regnskapet pr. august 2018 viser reduserte driftsmarginer og problemer med å nå omstillingsmålet i deler av driftsområdet, spesielt i helse- og omsorg.

Handlingsregel for økonomisk bærekraft

Handlingsregelen for bærekraft tar utgangspunkt i riksrevisjonens undersøkelse i 2013 av kommunenes låneopptak og gjeldsbelastning. Riksrevisjonen sier at en kommune må se gjeldsnivå, driftsresultat og disposisjonsfond i en sammenheng når de vurderer økonomiske bærekraft. Nivået i modellen er sammensatt av gjeldsnivå 75 prosent, 2 prosent og disposisjonsfond 8 prosent.

Handlingsregelen for bærekraft er dynamisk. Driftsresultatet settes høyere enn 2 prosent for å nå nivået for bærekraft. Jo høyere en setter driftsresultatet, jo forttere vil kommunen nå bærekraftnivået.

Figur 14. Handlingsregel for bærekraft

KØB -prosjektet

Rana kommune inngikk våren 2016 forsknings-samarbeid med Nord Universitet med tanke på å utvikle modellen for kommunal økonomisk bærekraft. Rana anvender modellen spesielt i sammenheng med budsjett og planleggingsarbeid, fortrinnsvis tilknyttet årsbudsjettet og økonomiplan.

I 2018 er dybdeintervjuene i Rana kommune analysert. Konklusjonen er at både administrasjon og politisk ledelse i Rana kommune ønsker å beholde dagens handlingsregler og modell for Kommunal Økonomisk Bærekraft.

Høsten 2017 ble det sendt ut en spørreundersøkelse til alle landets kommuner. Undersøkelsen er analysert i 2018. Hovedkonklusjonen er at handlingsregler sammen med godt samarbeid mellom politikk og administrasjon er viktige faktorer for kommunal økonomisk bærekraft.

Det har vist seg umulig å utvikle en KØB-indeks som gir et matematisk korrekt nivå for hvor økonomisk bærekraftig en kommune er. Dette begrunnes med at det er for mange ikke-økonomiske faktorer som påvirker den økonomiske bærekraften. KØB-indeksen som ble utviklet i 2017 er videreført fordi den gir god innsikt i hvordan den kommunal økonomiske bærekraft utvikler seg over tid. Det planlegges å starte arbeidet med en KØB-risiko indeks hvor også de ikke-økonomiske faktorer tas med. Dette arbeides planlegges med oppstart vinteren 2018/2019.

Våren 2019 ble det arrangert eget KØB-seminar over 2 dager ved NORD Universitet, Handelshøgskolen med deltakere fra kommuner fra ulike deler av landet. På seminaret hvor hoved innleder var riksrevisor Per Kristian Foss ble det stor fokus på arbeidet i Rana kommune. Ordfører Geir Waage hadde både egen presentasjon og var deltaker i paneldebatten.

Det er våren 2018 levert inn 2 masteroppgaver som en del av prosjektarbeidet. Begge oppgavene utfyller forskningen på området og bidrar til økt forståelse av Kommunal økonomisk bærekraft.

Prosjektet er nå i en fase hvor det er aktuelt å formidle kunnskapen til andre. I dette arbeidet er det startet et samarbeid med Bodø kommune på administrativt nivå. Det er ønske å få til et samarbeid med flere kommuner. Aktuelle samarbeidsfora er f.eks. O6 samarbeidet i Nord-Norge. Det forventes at når flere kommuner blir med, vil man kunne oppnå mer universelle modeller, handlingsregler og samarbeidsmåter mellom politikk og administrasjon.

Status kommunal økonomisk bærekraft

Modellen for økonomisk bærekraft setter krav til langsiktighet i den økonomiske styringen av kommunen. Modellen er et viktig hjelpemiddel for å kommunisere om og gi beslutningsgrunnlag for utvikling i kommuneøkonomien. Handlefrihet og robusthet er bærende elementer i modellen. Kommuneøkonomien skal kunne håndtere uforutsette hendelser uten at det får konsekvenser for tjenestetilbudet.

Rana kommune har satt et gjeldsnivå på 75 prosent av brutto driftsinntekter. Sammenligningskommunene i KG 13 hadde i regnskap 2017 et gjeldsnivå på 86,4 prosent. Gjeldsnivået må ikke settes høyere enn det driften kan tåle, og det bør ikke overføres for store belastninger til fremtidige generasjoner.

Høyt investeringsvolum gjør at måltallet for gjeldsnivå på 75 prosent blir overskredet i 2018. Bærekraftmodellen vil dermed komme i ubalanse.

Konkret for Rana kommune tilsvarer en prosent økt gjeldsnivå ca. 21 mill. kr som belaster drifta med 1,3 mill. kr i økt kapitalutgift. 90 prosent gjeldsnivå gir et gjeldsavvik fra 75 prosent på ca. 315 mill. kr og 19,5 mill. kr i årlig økt kapitalutgift.

Tabell 7. Handlingsregel for bærekraft

	Mål bærekraft	Regnskap 2017
Netto driftsresultat	2,0 %	4,7 %
Disposisjonsfond	8,0 %	15,3 %
Netto lånegjeld	75,0 %	74,7 %

Regnskapet 2017 viser balanse i forhold til handlingsregelen. 31.12.2017 har Rana kommune et disposisjonsfond på 323,1 mill. kr, tilsvarende 15,3 prosent av driftsinntektene. Disposisjonsfondet har økt med 81,7 mill. kr i 2017 som tilskrives budsjetterte avsetninger, herunder overskuddsmidler fra 2016.

Disposisjonsfondet er over måltallet i bærekraftmodellen på 8,0 prosent av driftsinntektene, og bringer Rana kommune i posisjon til å disponere netto driftsresultat til andre formål enn styrking av disposisjonsfondet, så som å øke egenkapitalandelen på investeringene, jf. gjeldsgraden som nærmer seg måltallsgrensen med 74,7 prosent i 2017 mot 69,1 prosent året før.

Gjeldsgraden forventes i kommende økonomiplanperiode å nærme seg 100 prosent. Investeringsvolumet koster. Det gir driftsmessige utfordringer fremover med å dekke nedbetalinger og renter og betyr økt risiko for kommuneøkonomi og tjenesteleveranse.

Disposisjonsfondet forventes å bli redusert i årene fremover for å dekke forpliktelsen knyttet til realisering av Polarsirkelen Lufthavn.

Status regnskap 2.tertial 2018

Regnskapsrapporten pr. 2. tertial 2018 viser samlet kontroll på økonomien, men driftsmarginene viser negativ trend. Det er høyere utgiftsvekst enn inntektsvekst. Denne utviklingen må snus for å håndtere redusere driftsrammer fremover.

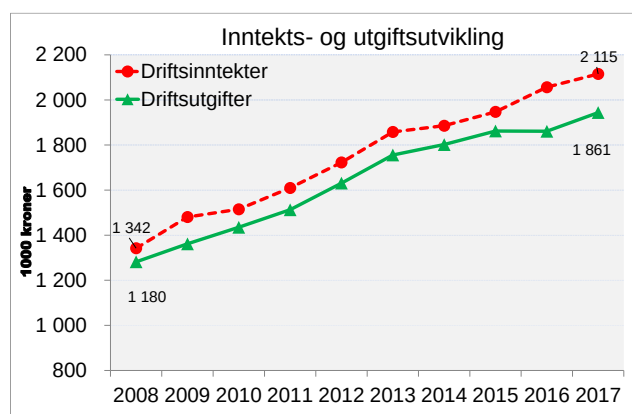
Tjenesteområdene er driftsmessig i balanse med unntak av Helse- og omsorg som har store driftsutfordringer spesielt på helse- og rehabilitering og miljøterapeutiske tjenester. Finans bidrar positivt med merinntekter på skatt

Merinntekt på 24,0 mill. kr fra oppgjør konkursbo Terra Securities ASA disponeres til egenkapital til investeringer. Dette bidrar til å holde lån og gjeldsgrad nede.

Kommunaløkonomisk analyse

En sunn kommuneøkonomi karakteriseres av evnen til å håndtere uforutsette hendelser og ha handlingsrom til å kunne foreta egne valg på kort og lang sikt.

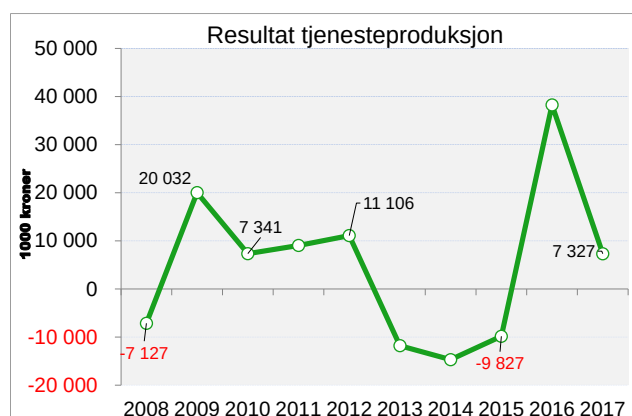
Figur 15. Inntekts- og utgifts utvikling

Grafen illustrerer utviklingen i driftsinntekter og driftsutgifter som nominelle størrelser.

Det langsiktige bildet er at kommunen løpende tilpasser utgiftene til inntektsgrunnlaget.

Figur 16. Økonomisk styring

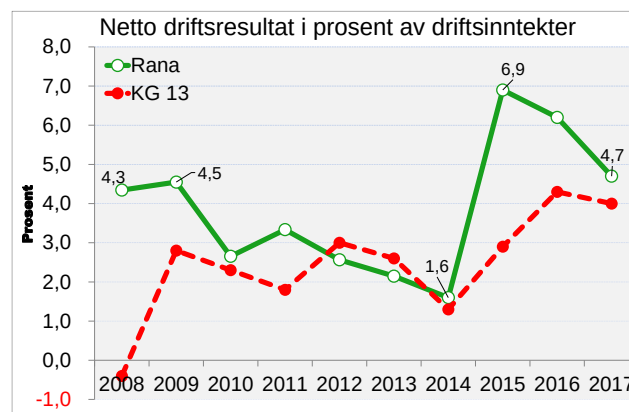

For å ha kontroll på utgiftsveksten, må kommunal drift styres i samsvar med de budsjettbetingelser som kommunestyret setter i årsbudsjett og økonomiplan.

I perioden 2013-2015 var det et negativt resultat for tjenesteproduksjonen. I 2016 leverte tjenesteproduksjonen et historisk godt økonomisk resultat. I 2017 var det også et positivt resultat, men med

nedadgående trend som ser ut til å fortsette inn i 2018. Økonomistyringen og budsjett disiplinen oppleves som god. Organisasjonen leverer i forhold til omstillingskrav, samtidig som det utøves god kontroll og styring.

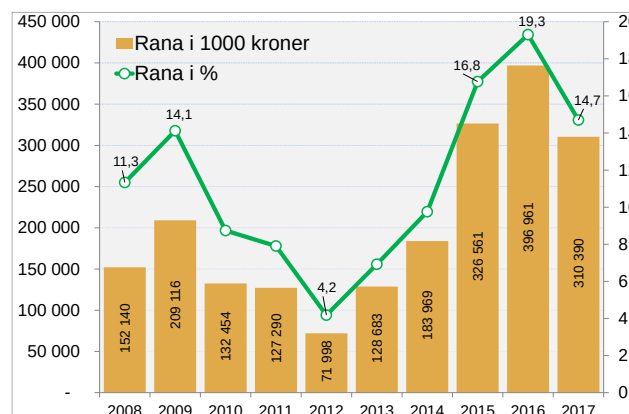
Figur 17. Handlefrihet

Netto driftsresultat (NDR) er definert som kommunens økonomiske handlefrihet og er det overskuddet som er disponibelt til investeringer og avsetninger. Over fremgår kommunens handlefrihet eller netto driftsresultat i kroner og prosent av sum driftsinntekter i Rana sammenlignet med gjennomsnittet i KG 13.

For perioden under ett ligger Rana kommune over gjennomsnittet i KG 13 (snitt 3,9 prosent for Rana og 2,5 prosent for KG 13). De siste årene er NDR for Rana kommune høyere enn sammenligningskommunene, Rana kommune med et snitt på 4,9 prosent og KG 13 på 3,1 prosent. Men innbetalinger for oppgjøret etter Terra påvirker NDR for Rana kommune. Holdes disse utenom fremstår et snitt på NDR for Rana kommune 10 siste år på 3,0 prosent og 4 siste år på 3,3 prosent.

Figur 18. Investeringer

Grafen viser investeringsvolumet hvert år i Rana kommune i faktiske kroner og i prosent av sum

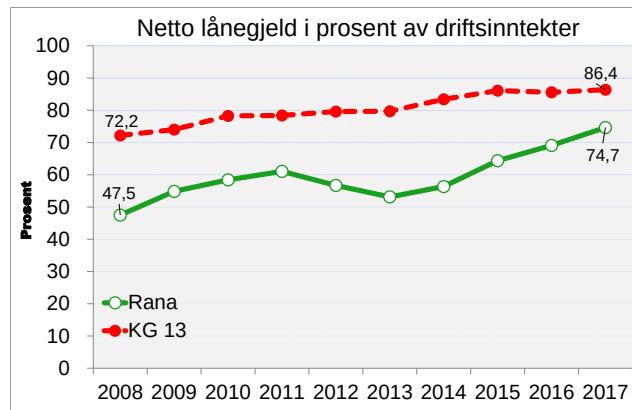

driftsinntekter. Vi ser at kommunen har investert betydelig de siste tre årene. I perioden har det til sammen blitt investert for 2 039,6 mill. kr eller gjennomsnittlig 204,0 mill. kr hvert år.

Grafen under illustrerer lånegjeldsutviklingen i Rana i prosent av driftsinntekter sammenlignet med gjennomsnittet i kommunegruppe 13.

Indikatoren viser netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter. Netto lånegjeld utgjorde 74,7 prosent av brutto driftsinntekter i 2017. Netto lånegjeld øker i Rana som følge av økt investeringsvolum, mens lånegjelda i sammenligningskommunene holder seg stabilt. Jf. her kommunens bærekraftmodell som har et tak for netto lånegjeld på 75 prosent av brutto driftsinntekter.

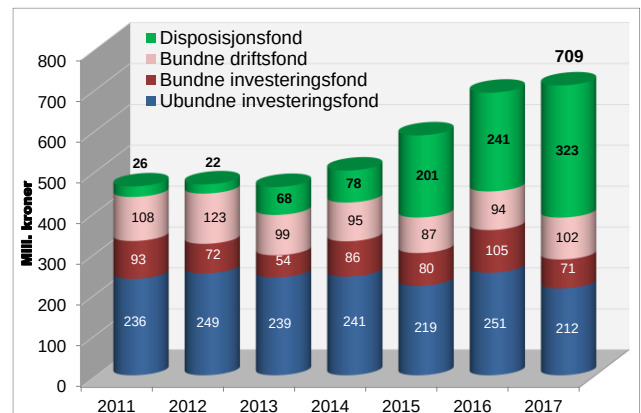
Figur 19. Gjeldsgrad

Netto lånegjeld var i 2017 kr. 60.200 pr. innbygger mot kr. 54.459 i 2016. I 2008 var netto lånegjeld

kr. 25.219 pr. innbygger. Til sammenligningen var netto lånegjeld pr. innbygger i KG 13 i 2017 kr 67.820.

Figur 20. Fond

Diagrammet viser fondsbeholdningen i millioner kroner. Det har vært en kraftig oppbygging av disposisjonsfondet etter 2008 hvor det ble helt tømt. Økningen i disposisjonsfondet i 2013 skyldes i hovedsak omklassifiseringen av eiendomsskattinntektsavsetningene. Økningen i 2015 er i hovedsak en følge av Terra-oppgjøret. Ellers har positive netto driftsresultat og budsjetterte avsetninger bidratt til fondsoppbyggingen. Pr 31.12.2017 utgjør disposisjonsfondet 45 prosent av kommunens samlede fondsbeholdning. Måltallene i handlingsregel for bærekraft er nådd i 2017.

Investeringsfondene reduseres som følge av investeringssatsingen.

Lønnsanalyse

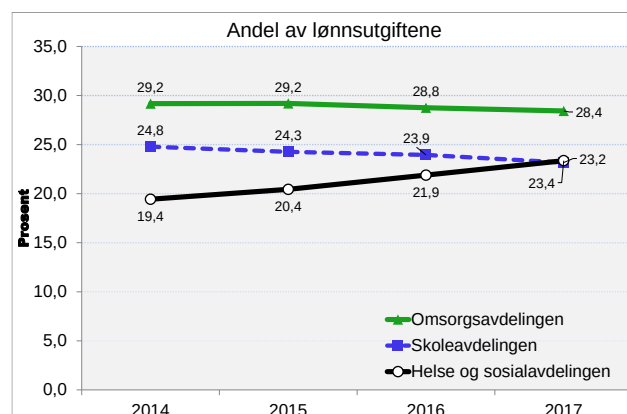
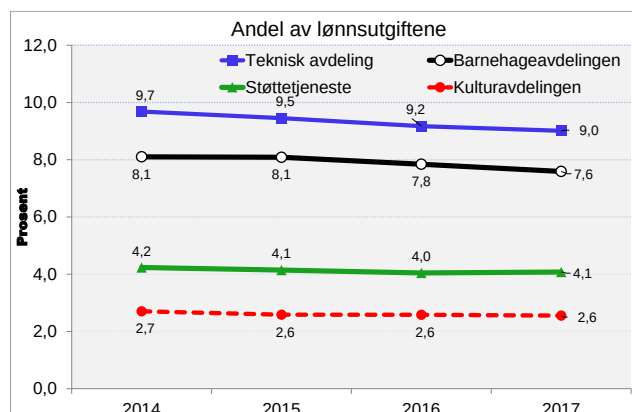
Tabell 8. Andel fast og variabel lønn

Andel fast og variabel lønn uten sosiale kostnader								
Driftsavdelinger	Andel 2014		Andel 2015		Andel 2016		Andel 2017	
Støttetjeneste	39 564	4,2	39 527	4,1	39 238	4,0	41 530	4,1
Skoleavdelingen	231 611	24,8	231 474	24,3	232 348	23,9	236 174	23,2
PPT	9 585	1,0	9 365	1,0	8 865	0,9	9 226	0,9
Barnehageavdelingen	75 696	8,1	77 129	8,1	76 079	7,8	77 360	7,6
Helse og sosialavdelingen	181 572	19,4	194 968	20,4	212 356	21,9	238 110	23,4
NAV kommune	7 961	0,9	8 160	0,9	8 258	0,9	9 129	0,9
Omsorgsavdelingen	272 641	29,2	278 514	29,2	278 977	28,8	289 778	28,4
Kulturavdelingen	25 269	2,7	24 658	2,6	25 064	2,6	26 021	2,6
Teknisk avdeling	90 484	9,7	90 186	9,5	88 971	9,2	91 822	9,0
= sum fast og variabel lønn	934 383	100	953 981	100	970 156	100	1 019 150	100
	2014	Deflator	2015	Deflator	2016	Deflator	2017	Deflator
Justert for årslønnsvekst i 2017 kroner	1 046 532	3,2	1 035 352	3,3	1 019 270	2,5	1 019 150	1,0
Justert lønnsvekst 2014-2017			-1,07		-2,61		-2,62	

Omregnet til 2017 kroner ble fast og variabel lønn redusert med 2,6 prosent fra 2014 til og med 2017. Reduksjonen fordeler seg på samtlige avdelinger med unntak for Helse- og sosialavdelingen.

Årsak til økning på fast og variabel lønn i Helse- og sosialavdelingen er komplekst og må sees mot blant annet nye og økte oppgaver med finansiering i øremerkede rammeoverføringer via statsbudsjettet i tillegg til at avdelingen mottar omsøkte prosjektmidler og øremerkede tilskudd fra staten. Avdelingen har også inntekter fra samarbeid med andre kommuner.

Figur 21. Andel lønnsutgifter mellom avdelingene

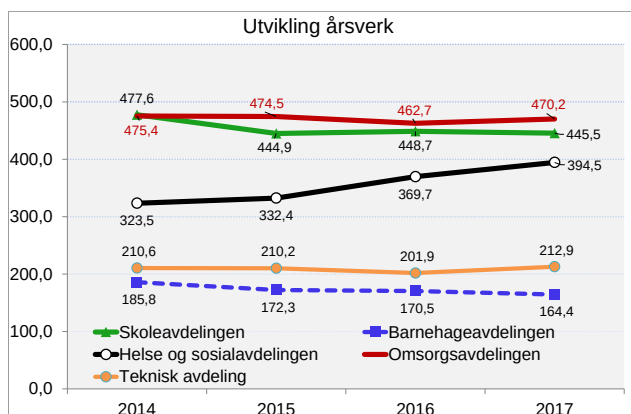
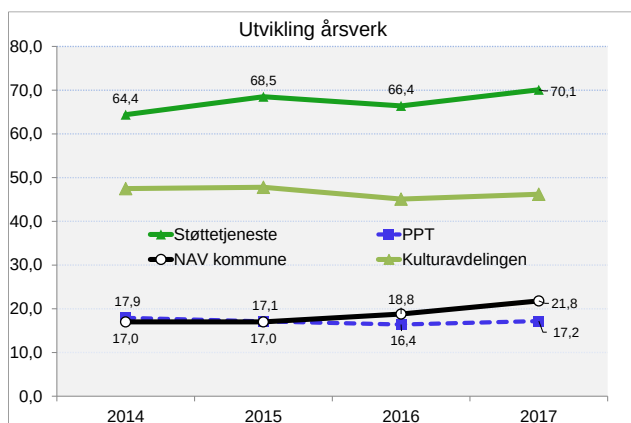

Årsverksutviklingen i de enkelte avdelinger er i samsvar med funn i tallene som beskriver utvikling i lønnsutgiftene.

Tabell 9. Utvikling årsverk

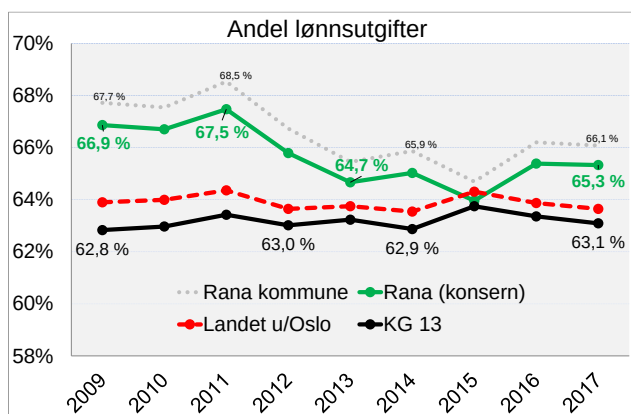
Utvikling årsverk				
Driftsavdelinger	2014	2015	2016	2017
Støttetjeneste	64,4	68,5	66,4	70,1
Skoleavdelingen	477,6	444,9	448,7	445,5
PPT	17,9	17,1	16,4	17,2
Barnehageavdelingen	185,8	172,3	170,5	164,4
Helse og sosialavdelingen	323,5	332,4	369,7	394,5
NAV kommune	17,0	17,0	18,8	21,8
Omsorgsavdelingen	475,4	474,5	462,7	470,2
Kulturavdelingen	47,5	47,8	45,1	46,2
Teknisk avdeling	210,6	210,2	201,9	212,9
Sum årsverk	1 819,7	1 784,7	1 800,2	1 842,8

Figur 22. Utvikling årsverk 2014-2017

Årsverkene samlet for alle avdelinger hadde en oppgang fra 2014 til 2017 på 1,3 prosent. Dette er ei stigende utvikling som vises tydelig fra 2016 til 2017 med en økning på 2,4 prosent

Figur 23. Andel lønnsutgifter 2009-2017

Figuren viser kommunenes brutto lønnsutgifter i prosent av driftsutgifter. Driftsutgiftene er korrigert for avskrivninger og arbeidsgiveravgift. Lønnsutgiftene er korrigert for arbeidsgiveravgift. Rana kommune med Mo i Rana havn KF har en lønnsandel i 2017 på 65,3 prosent (66,1 prosent uten havna). Landet uten Oslo samt KG 13 har en lønnsandel på henholdsvis 63,6 prosent og 63,1 prosent.

Dersom Rana kommune hadde hatt samme lønnsandel som KG 13, forutsatt samme driftsutgifter, kunne kommunen redusert lønnsutgiftene med 56,0 mill. kr, eller ca. 100 årsverk.

Andel lønnsutgifter i prosent av brutto driftsutgifter ble redusert fra 2016 til 2017 i landet og i KG 13, mens andelen har vært omtrent på samme nivå i Rana, (65,4 prosent i 2016). Lønnsandelen i Rana var spesielt lav i 2015, som skyldtes ekstraordinære kjøp av varer og tjenester på 44 mill. kr.

Staten finansierer ikke differansen i lønnsandel i forhold til landet gjennom inntektssystemet, slik at Rana må dekke deler av den årlige lønnsveksten på andre måter.

Kommunebarometeret

Rana havner på en 292.plass i Kommunebarometeret 2018 fra Kommunal Rapport. Da er plasseringen korrigert med hensyn til økonomiske rammebetingelser.

Nøkkeltallene er samlet sett litt svakere enn normalen i Kommune-Norge. Rana er inne på Topp 100-lista innen økonomi, enhetskostnader og miljø og ressurser. Kommunen har svakest plasseringer innen pleie og omsorg (402.plass), vann, avløp og renovasjon (329.plass) og grunnskole (321.plass).

Hvis en ser bort fra kommunenes ulike økonomiske utgangspunkt, kommer Rana på en 299.plass. Nøkkeltallene er en del svakere enn økonomiske forutsetninger skulle tilsi.

Tabell 10. Plasseringer kommunebarometeret 2018

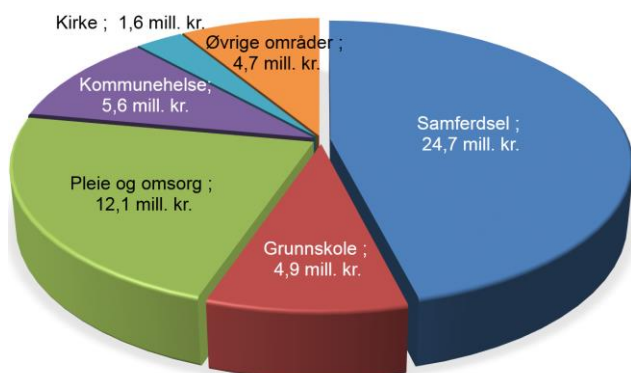
	2016	2017	2018	Endring fra i fjor
Totalplassering	215	264	292	28
Grunnskole	371	337	321	-16
Pleie og omsorg	240	347	402	55
Barnevern	120	172	213	41
Barnehage	66	76	147	71
Helse	310	321	280	-41
Sosialtjeneste	289	289	253	-36
Kultur	107	125	104	-21
Økonomi	73	59	80	21
Kostnadsnivå	150	62	65	3
Miljø og ressurser	45	32	47	15
Saksbehandling	90	139	135	-4
Vann, avløp og renovasjon	127	233	329	96

Plasseringene er oppdatert med nøkkeltallene som er brukt i 2018-barometeret. Plasseringene vil derfor AVVIKE fra det som ble rapportert for ett eller flere år siden. På den annen side er tidsserien så sammenliknbar som det er mulig å få den.

Kostr

KOSTRA nøkkeltall viser kommunens prioriteringer og ressursbruk til tjenestene i forhold til sammenlignbare kommuner. For ytterligere informasjon, vises det til KOSTRA analysen 2018.

Figur 24. Netto driftsutgifter Rana diff. KG 13 (2017)

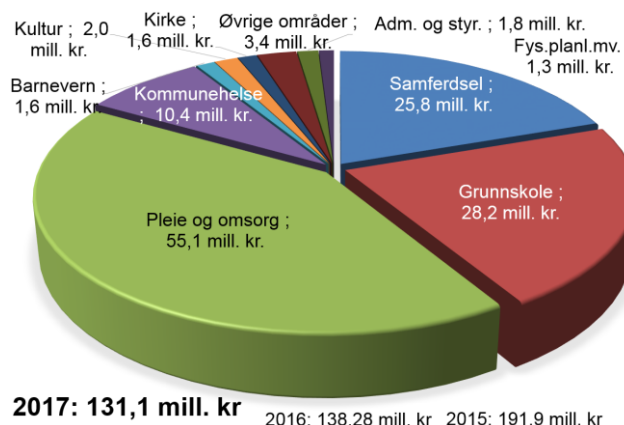
Figuren over viser områder der Rana hadde høyere ressursbruk enn snittet i kommunegruppe 13 (KG 13) i 2017 sett i forhold til målgruppene.

I 2017 var netto driftsutgifter i Rana 30,1 mill. kr høyere enn gjennomsnittet i gruppa. Dette er en reduksjon fra 38,2 mill. kr i 2016 på 8,1 mill. kr.

Ressursbruken i 2017 var totalt 53,6 mill. kr høyere på samferdsel, pleie- og omsorg, kommunehelse, grunnskole, kirke og øvrige områder i forhold til de aktuelle målgruppene. Rana hadde lavere ressursbruk på barnehage, sosialtjeneste (flyktning), administrasjon og styring, barnevern og kultur, totalt 23,5 mill. kr.

Dersom Rana hadde hatt tilsvarende arbeidsgiveravgift som KG 13 på 14,1 prosent i stedet for differensiert sats på 5,1 prosent, ville differansen i ressursbruk vært på 131,1 mill. kr. Kun barnehagesektoren ville hatt lavere ressursbruk enn KG 13.

Figur 25. Netto driftsutg. Rana diff. KG 13 AGA 14,1 prosent

KOSTRA og Kommunebarometeret

KOSTRA - tallene viser ingen sammenheng mellom ressursbruk på tjenestemålingene sett opp mot resultatene i Kommunebarometeret. Områder Rana har høyere ressursbruk på får dårligere resultater i Kommunebarometeret, mens områder med lav ressursbruk får bedre resultater. Når Rana bruker mer ressurser enn sammenlignbare kommuner og samtidig oppnår dårligere resultater i Kommunebarometeret, er dette bekymringsfullt.

Rana har høyere ressursbruk til pleie- og omsorg, kommunehelse og grunnskole, men får dårlige plasseringer i Kommunebarometeret.

Rana får gode plasseringer i Kommunebarometeret på kultur og barnehage, henholdsvis 104 og 147. Dette er områder som Rana har lavere ressursbruk på enn sammenlignbare kommuner i KG 13.

Ressursbruken i Rana til grunnskole og kultur har blitt redusert de siste årene, mens plasseringene i Kommunebarometeret har samtidig blitt bedre i samme periode.

Sammenligning av ressursbruk i KOSTRA og resultater i Kommunebarometeret viser tydelig at høy eller lav ressursbruk på et område nødvendigvis ikke slår direkte inn på kvaliteten på et område.

Investeringer

Vedtatt økonomiplan 2018 - 2021

I gjeldende økonomiplan for perioden 2018 – 2021 er det planlagt investeringer på tilsammen 1,321 mrd. kr. Totalt planlagt låneopptak i perioden er på 619 mill. kr, hvorav 181,4 mill. kr er budsjettett opptatt i inneværende år (ekskl. startlån). I avsnittet finans nedenfor er det redegjort for konsekvensene av investeringsplanen.

Revisjon av økonomiplan 2019 – 2022

Budsjetterte investeringer i 2018 utgjør brutto 388,6 mill. kr. Planlagte investeringer i gjeldende plan, som etter fremdriftsplanen lå inne med planlagt bevilgning i 2022 utgjorde brutto 224,8 mill. kr. Det er dermed totalt 1,157 mrd. kr i brutto investeringer, som etter gjeldende økonomiplan skulle videreføres i planperioden 2019 – 2022.

Investeringer i skolebygg

Investeringer i skolebygg er oppdatert i henhold til vedtatte endringer. Dette gjelder økte kostnader for ombygging av Moheia inkl. uteområder med 40 mill. kr til totalt 125 mill. kr. Det gjelder også vedtaket om bygging av ny barneskole på Gruben der kostnadsrammen er økt med 75 mill. kr til 200 mill. kr.

I nye innspill som legges frem i perspektivanalysen er det tatt inn behov for oppgradering av Mo ungdomsskole med anslagsvis 30 mill. kr. Anslaget på kostnaden for renovering/oppgradering av Båsmo barne-/ungdomsskole er økt med 50 mill. kr til 170 mill. kr. Den totale kostnaden for Båsmo er relatert til byggingen av den nye barneskolen på Gruben. I tillegg er det foreslått tatt inn 6 mill. kr for sanering av Selfors ungdomsskole i 2019.

Totalt er investeringene i skolebygg økt med 201 mill. kr til 529,5 mill. kr inkl. ny barneskole på Gruben.

Investeringer i infrastruktur

Endringene i investeringer i infrastruktur gjelder bl.a. prosjektet Storsanddalsveien som er framskyndet til 2019, og kostnaden er økt med 2 mill. kr til 17 mill. kr. Kjøp av parkeringsplasser i Meierikvartalet for 6 mill. kr er nå usikkert i forhold til utbyggingen av området og dermed skjøvet ut til 2022. Kostnaden for gang- og sykkelveg i Toranegata er økt med 2,6 mill. kr til 12 mill. kr.

I gjeldende økonomiplan var utviklingen av Havmannaksen og Jernbaneparken omtalt men ikke

tatt inn i investeringsprogrammet. Ved revisjonen av planen er prosjektet foreslått tatt inn i 2020 med 20 mill. kr, som er kommunens andel til gjennomføring av prosjektet. Det forutsettes tilskudd fra private i samme størrelsesorden.

Et nytt prosjekt for etablering av miljøgate i Lars Meyers gate og Nordlandsveien er tatt inn i 2020 med en kostnad på 4 mill. kr. Nytt kunstgress på Sagbakken er tatt inn med 3,5 mill. kr i 2019. Prosjektet vil få tilskudd via spillemidler som utgjør 40 prosent av kostnaden. Nytt utrykningskjøretøy brann er tatt inn i utkastet til revisjon av investeringsprogrammet med 0,8 mill. kr i 2019.

Utvikling av et nytt boligfelt i Brennåsen er tatt inn i programmet med 62 mill. kr i 2020. Boligfeltet blir prosjektert ferdig i 2018. Kostnaden omfatter utbygging av bilvei, gang- og sykkelvei og VA fram til planlagt boligfelt. Totalkostnaden inkl. utbygging av boligfeltet er beregnet til 165 mill. kr. Rådmannen vil komme tilbake til saken ved revisjon av økonomiplanen eller i en egen sak. Utbyggingen finansieres av tomtefond, som vil fylles opp med inntekter fra salg av boligtomtene i det nye boligfeltet.

Fremdriftsplanen for utbyggingen av ny flyplass er foreløpig ikke endret. Her ligger det 63 mill. kr i årets budsjett. Mesteparten av dette vil sannsynligvis ikke bli brukt i år. Rådmannen kommer tilbake til dette i forslaget til budsjett og økonomiplan når denne legges fram for formannskapet i november.

Totalt øker investeringene med 92,9 mill. kr til infrastruktur fra 276,4 mill. kr til 369,3 mill. kr i planperioden.

Øvrige kommunale bygg

Under øvrige kommunale bygg er kulturhuset forskjøvet et år ut i planperioden slik at det nå ligger 10 mill. kr i 2022. Utbygging av ny legevakt ved Selfors gamle sykehjem framskyndet og blir ferdigstilt i år. Ny ventilasjon på brannstasjonen er framskyndet etter pålegg fra Arbeidstilsynet til 2019, og kostnaden er økt med 1 mill. kr til 6 mill. kr. Samlokalisering av teknisk avdeling på Mjøløen er skjøvet ut av planperioden. Etablering av et serverrom 2 i det nye sykehjemmet på Selfors var planlagt ferdig i år. Prosjektet er forsinket og viser seg å bli 4 mill. kr dyrere og vil koste 7,2 mill. kr. Årsaken er bygningsmessige forhold som det ikke var tatt høyde for i opprinnelig plan. Økningen på 4 mill. kr er tatt inn i 2019 i planen, men alternative løsninger vurderes.

Det arbeides med en avtale med helseforetaket om utbygging og leie av en del av gamle Selfors sykehjem til dialyseavdeling. Ombyggingen har en

kostnad på 18 mill. kr, og planlagt gjennomført i 2019. Avtalen forutsetter at helseforetaket løser ut kommunen i tilfelle fraflytting eller annet i forbindelse med vedtak om endret sykehusstruktur på Helgeland. Det er foreslått å ta inn 2 mill. kr i planleggingsmidler i 2022 for fremtidig utbygging av sykehjem og omsorgsboliger/-bofelleskap etter kommende planperiode.

Ved at kulturhuset forskyves et år ut i perioden reduseres investeringene i øvrige kommunale bygg med 160,5 mill. kr fra 195,1 til 54,6 mill. kr.

Investeringer vann og avløp

Hovedplanene for vann- og avløpsområdet er oppdatert i henhold til revidert fremdriftsplan, med en økning på 26,5 mill. kr i planperioden.

Investeringstilskudd Rana kirkelige fellesråd

Det generelle investeringstilskuddet til fellesrådet er økt med 8,8 mill. kr i perioden. Økningen skyldes bl.a. renovering av Mo og Gruben kirke med 3 mill. kr, enøktiltak i Ytteren kirke med 3,7 mill. kr, og investering i ny gravemaskin til 1 mill. kr.

Bygging av seremonirom og krematorium ligger inne som planlagt i gjeldende økonomiplan, men må sannsynligvis forskyves utover i planperioden. Dette vil bli omhandlet ved fremleggelse av rådmannens forslag til budsjett og økonomiplan i november.

Øvrige investeringer

I planleggingen av ny dypvannskai i samarbeide med Mo Industripark er det søkt om forskuttering av midler for realisering av prosjektet. Ny dypvannskai og miljømudring er tatt inn i gjeldende Nasjonal transportplan (NTP) for perioden 2018 - 2029. Det forutsettes at kommunen kan forskuttere ca. 50 prosent av beløpet i NTP på 120 mill. kr. Beløpet tas med i investeringsprogrammet for oversiktens skyld, selv om det ikke blir kommunens egen investering. Samtidig føres beløpet på 60 mill. kr opp som fordring og det påvirker ikke finansieringen av investeringsprogrammet.

Med endringene som er foreslått ovenfor utgjør brutto investeringer i planperioden 2019 - 2022 nå 1,346 mrd. kr. Brutto låneopptak utgjør 663,7 mill. kr. Av dette er det 366,9 mill. kr som belaster driftsbudsjettet med renter og avdrag, og som må finansieres av de frie inntektene. Kompensasjon av merverdiavgift utgjør 144,6 mill. kr og øvrige inntekter som tilskudd mv. utgjør 106,6 mill. kr. Bruk av fondsmidler utgjør 308 mill. kr inkl. ny flyplass med 200 mill. kr. Investeringsplanen forutsetter en tilførsel av egenkapital fra driften

med nesten 50 mill. kr årlig, til sammen 198,5 mill. kr i planperioden.

Innmeldte investeringsbehov som ikke er tatt inn i utkastet til revidert investeringsplan fremgår av vedlegg.

Investeringsbehov i et langsiktig perspektiv

I det langsiktige perspektivet er oversikt over investeringer som er vedtatt i gjeldende budsjett og økonomiplan samt nye innspill tatt inn. Innspillene gjelder både vedtak etter budsjettvedtaket høsten 2017, og innmeldte behov i forbindelse med den administrative prosessen som ble påbegynt før sommeren.

Dette er gjort for å ha en oversikt over fremtidige behov, som blant annet må vurderes i forbindelse med veksten i eldregruppene frem mot 2030. Oversikten gir et godt grunnlag for å vurdere prioriteringer over en lengre periode enn den fireårige økonomiplanperioden.

Investeringsnivået kommunen legger seg på fremover er en av de kraftigste driverne for utviklingen i kommunens økonomiske handlingsrom. Den langsiktige horisonten er også nødvendig for å kunne vurdere behovet for tilførsel av egenkapital til investeringene og utviklingen i kommunens beholdning av fondsmidler (likviditet). Dette gir igjen grunnlag for analyse av fremtidig økonomisk bærekraft, jf. bærekraftmodellen (KØB).

I oversikten er kommunens vedtatte bidrag til ny flyplass tatt inn med 268 mill. kr. Beløpet er fratrasket tidligere bevilgninger til vannledning Steinbekkhaugen og til prosjekteringstjenester fra PLU.

I perspektivet fram mot 2030 er årlige rammer til trafikkisikkerhetstiltak, kommunale veier, kjøp av tomtgrunn, småinvesteringer 5+5 mill. kr og egenkapitaltilskudd til pensjonsordningen med 6 mill. kr er videreført.

I tillegg til innspillene ovenfor som strekker seg utover økonomiplanperioden har en i arbeidet med perspektivanalysen sett på investeringsbehov frem mot 2030. Økningen i antall eldre i befolkningen aktualiserer en dreining av ressursbruken mot disse gruppene i tiden fram mot 2030. Prognosene viser at det vil være behov for nye sykehjemsplasser i perioden, anslagvis 50 plasser i 2024-2025 og ytterligere 50 plasser i 2030-2031. I analysen ønsker en å vurdere konsekvensen av bygging av to nye sykehjem i perioden. Det første med nytt sentralkjøkken inkludert til 240 mill. kr og det andre med 200 mill. kr. I finansieringen er det forutsatt et

tilskuddsnivå på ca. 40 prosent, eller ca. 85 mill. kr for hvert av prosjektene.

I gjeldende økonomiplan er det skissert et vedlikeholdsetterlep på 238 mill. kr på øvrig bygningsmasse utenom skolebygg. Tar en høyde for oppgradering av den samme bygningsmassen blir tallet 1,1 mrd. kr. I analysen har en forutsatt at det legges inn et årlig beløp på 65 mill. kr fra og med 2023 for å ivareta renovering/oppgradering av øvrige bygg i perioden frem til 2030, tilsammen 585 mill. kr.

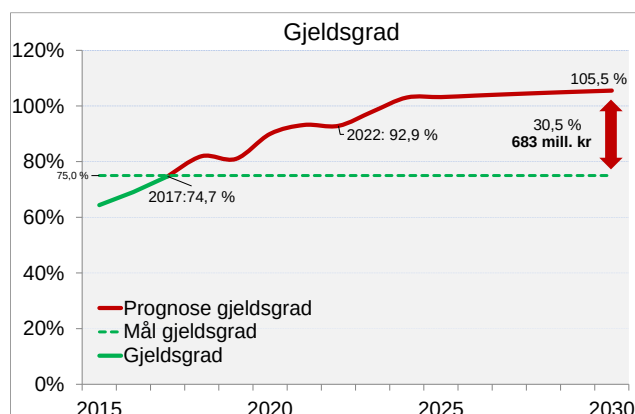
I tillegg er det lagt inn et udefinert beløp på 25 mill. kr årlig, samt 50 mill. kr årlig på selvkostområdet i perioden.

Innmeldte prosjekter som ikke er med i investeringsplanen.

I denne simuleringen er det ikke tatt inn nye innmeldte prosjekter. Dette gjelder renovering/utbygging av gamle Selfors sykehjem med 55 mill. kr, ny hovedplan vei med 51,4 mill. kr, oppgradering uteanlegg skoler med 2 mill. kr, utbygging gatelys med 30 mill. kr, opprusting Mjølanstranda med 2 mill. kr, gatelys søndre felt med 2 mill. kr, opprusting rådhus med 2 mill. kr og samlokalisering teknisk avdeling på Mjølan med 40 mill. kr. I tillegg er ikke nye bofelleskap 3-5, jf. boligpolitisk plan tatt inn med beløp, men disse er selvfinansierende prosjekter med husleie som dekker renter og avdrag. Opplistede beløp utgjør til sammen 184 mill. kr. Med hensyn til kompensasjon for merverdiavgift, vil lånebehovet øke med ca. 150 mill. kr.

Med et økt låneopptak i perioden 2020 – 2027 i denne størrelsen vil gjeldsgraden i 2030 øke fra 105,5 til 113,4 prosent. Dette er 38,4 prosentpoeng over målet på 75 prosent, som tilsvarer 881 mill. kr.

Figur 26. Gjeldsgrad 2015-2030

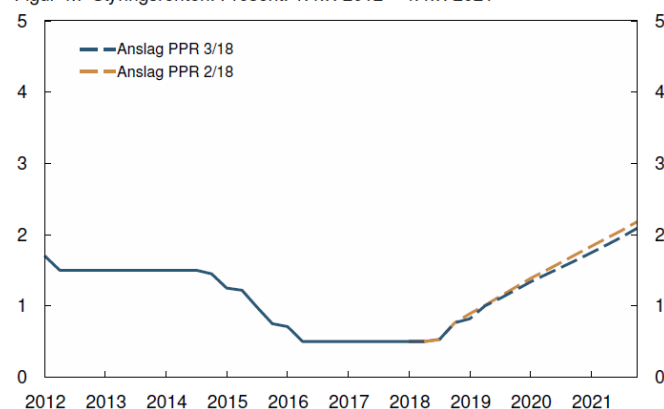
Finans

Rentenivå

De korte rentene (3 mnd. NIBOR) har hittil i 2018 steget fra et nivå under 1 prosent ved inngangen av året til at de i september i år har vært 1,09 prosent i snitt. Markedets forventninger er at 3 mnd. NIBOR øker til ca. 2,3 prosent ved utgangen av 2022. Dette er det samme nivået som ligger i gjeldende økonomiplan. Norges Bank hevet styringsrenten fra 0,5 til 0,75 prosent i september. Rentebanen til sentralbanken indikerer nå en renteheving i mars 2019. Den indikerer deretter heving i september eller desember 2019, nesten to rentehevinger i 2020, og sannsynligvis en heving i 2021. Da er styringsrenten kommet opp til 2 prosent. Innlånsrenten for nye lån til kommunene vil ligge på ca. 1,8 prosent ved utgangen av 2018. I gjennomsnitt vil innlånsrenten ligge på omlag 2,9 prosent i 2022.

Figur 27. Styringsrente 2012-2022

Figur 4.7 Styringsrenten. Prosent. 1. kv. 2012 – 4. kv. 2021¹⁾

1) Anslag for 3. kv. 2018 – 4. kv. 2021.

Kilde: Norges Bank

Lånegjeld, renter og avdrag

Vedtatt låneopptak var på 161,3 mill. kr i 2017 og 181,4 mill. kr i år. På grunn av god likviditet har låneopptakene blitt utsatt frem til nå. Det samlede lånebehovet er i høst vurdert med bakgrunn i kommunens likvide situasjon og tilførsel av egenkapital på 77,1 mill. kr i 2017. I tillegg er budsjett i 2018 for overføring til finansiering av investeringer regulert opp til 70 mill. kr i 1. tertial. Det samlede låneopptaket for forrige og inneværende år kan dermed reduseres med nesten 73 mill. kr til 270 mill. kr. Låneopptaket ble gjennomført i september i år. Låneopptaket ble delt i to lån. Et sertifikatlån på 50 mill. kr med forfall i desember 2018 til en rente på 1,026 prosent, og 220 mill. kr, som lån med obligasjonsstruktur til juni

2024 til 3 mnd. NIBOR pluss 0,375 prosent. Forfall på sertifikatlånet inngår som en del av årets avdrag.

Kommunens låneportefølje vil ved utgangen av 2018 ligge på ca. 2,3 mrd. kr inkl. innlån til utlån (startlån). Dette er avhengig av utbetaling av avdrag til Husbanken inkl. ekstraordinære avdrag finansiert av avsatte innbetalinger fra utlån. Innbetalingene fra låntakerne kan bare brukes til avdrag. Alle avdrag i forbindelse med startlån fra Husbanken belastes investeringsregnskapet.

Låneopptaket i år øker netto lånegjeld til nærmere 77 prosent av driftsinntektene. Etter gjeldende økonomiplan ville gjeldsgraden øke til 91,3 prosent ved utgangen av 2021. Dette er 16 prosentpoeng over målet på 75 prosent som utgjør ca. 340 mill. kr.

Totalt låneopptak i inneværende planperiode er på 619 mill. kr. 334,5 mill. kr av dette er låneopptak som belaster driftsbudsjettet direkte. Etter planen ville rente- og avdragsbelastningen ekskl. selvfinansierende lån øke med ca. 16 mill. kr i perioden.

I gjeldende økonomiplan er det lagt opp til bruk av disposisjons-/investeringsfond med 331,4 mill. kr. Bruken knytter seg i det vesentlige til investeringene i ny flyplass og skolestruktur. Etter planen skal 180 mill. kr tilføres investeringene som egenkapital ved overføring fra drift.

Netto lånegjeld vil etter revisjon av investeringsplanen øke til 81 prosent av driftsinntektene i 2019, og være på 93 prosent i 2022. Dette utgjør 400 mill. kr over måltallet på 75 prosent. Dette tilsvarer ca. 24 mill. kr i økte rente- og avdragsutgifter.

Likviditet- og fond

I gjeldende økonomiplan er det lagt opp til bruk av fond med 331,4 mill. kr. Bruken knytter seg i det vesentlige til kommunens bidrag til ny flyplass og investeringene i skolestruktur. Bruken til ny flyplass utgjør 263 mill. kr og må sannsynligvis finansieres ved bruk av disposisjonsfond da dette ikke vil være kommunens egne investeringer og utelukker bruk av investeringsmidler. Av dette ligger 63 mill. kr i årets budsjett. Mesteparten av dette vil ikke bli brukt og må skyves utover i perioden.

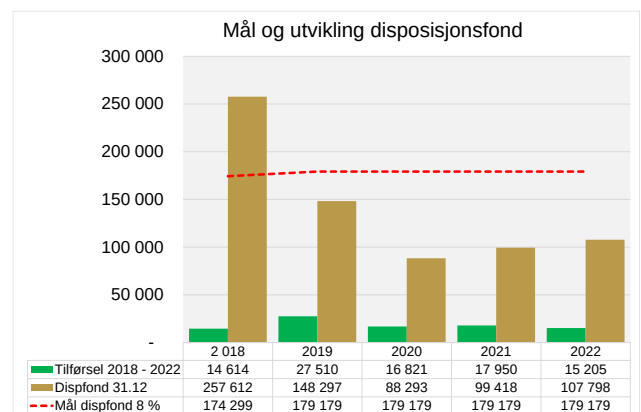
Dette betyr at kommunen etter planen skal bruke mer enn 250 mill. kr av disposisjonsfondet i perioden. I tillegg skal det brukes nærmere 50 mill. kr av investeringsfond. Totalt utgjør dette over 300 mill. kr i kommende planperiode i bruk av fondsmidler. Etter planperioden ligger det 75 mill. kr i bruk av investeringsfond, som kommunestyret tidligere har reservert til realisering av kulturhus.

Den planlagte fondsbruken presser kommunens likviditet og fondsbeholdning vesentlig. En simulering av konsekvensen av dette viser at bruken reduserer disposisjonsfondet til rundt 100 mill. kr. Måltallet for bærekraft (KØB) tilsier at disposisjonsfondet skal utgjøre 8 prosent av brutto driftsinntekter, eller nærmere 180 mill. kr basert på inntektsforutsetningene i perioden.

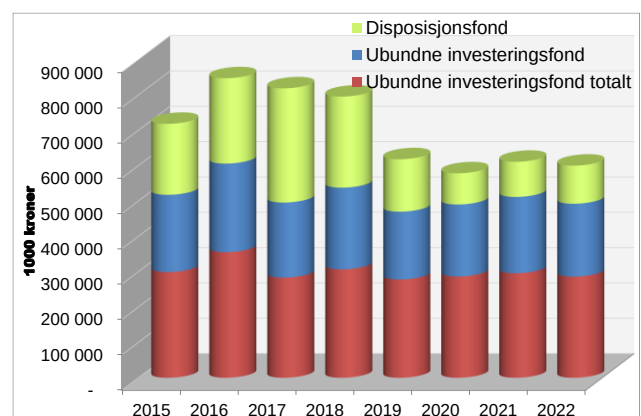
I denne analysen er det tatt høyde for en avsetning fra drift på over 77 mill. kr i perioden 2019 til 2022, eller over 19 mill. kr årlig i gjennomsnitt.

Kommunen må i perioden ha et tilstrekkelig netto driftsresultat til å klare denne avsetningen i tillegg planlagt overføring til egenkapital til investeringer på nærmere 50 mill. kr årlig. Tabellene under viser utviklingen i kommunens fond og spesielt i disposisjonsfondet sammenlignet med målet på 8 prosent av brutto driftsutgifter.

Figur 28. Mål og utvikling disposisjonsfond.

Figur 29. Utvikling fond.

Konsekvenser av investeringsplanen i et 30-års perspektiv

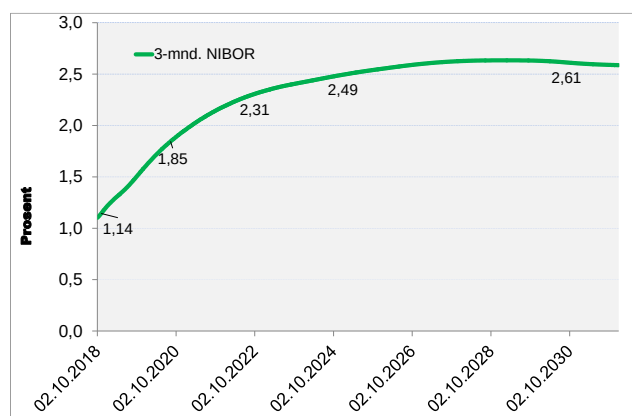
For å illustrere hva som kreves for å komme ned på en gjeldsgrad som tilsvarer 75 prosent av brutto driftsinntekter er det regnet på hvor mye årlige avdrag må økes med over en tidsperiode. Skal målet nås i løpet av en 10-års periode må årlige

avdrag økes med 41 mill. kr, eller ca. 20 mill. kr i en 20-års periode. Samtidig må ikke årlige låneopptak overstige ordinære avdrag, som i 2022 vil ligge på ca. 74 mill. kr. Det betyr et gjennomsnittlig investeringsnivå under 100 mill. kr i årene etter 2022. Investeringsbeløpet er inkludert selvfinansierende investeringer. Gjennomsnittet i planperioden 2019 – 2022 er over 330 mill. kr.

Kommunalbanken utarbeider prognoser for renteutviklingen i 30-års perspektiv. Med utgangspunkt i prognosen for 3 mnd. NIBOR vil denne stige fra litt i overkant av 1 prosent i dag til vel 2,6 prosent i 2027 og stabilisere seg på dette nivået. Dette indikerer en kommunal innlånsrente i overkant av 3,2 prosent i det langsiktige perspektivet, en økning på nesten 1,5 prosentpoeng fra utgangen av 2018. Denne økning er det tatt høyde for ved beregningen av konsekvensene av investeringsnivået i perspektivanalysen. Hvis rentenivået øker mer enn forventet, f.eks. med to prosentpoeng til ca. 5 prosent vil rentekostnadene øke med ca. 9 mill. kr i 2022.

Figur 30. Renteprognose 3 mnd Nibor 2018-2030.

Med forbehold om alt annet likt vil gjennomføringen av dette investeringsprogrammet frem til 2030 øke gjeldsgraden til 106 prosent. I kroner utgjør dette 688 mill. kr over målet for en gjeldsgrad på 75 prosent. I økt rente- og avdragsbelastning utgjør dette 41 mill. kr. Korrigert for lån til selvfinansierende prosjekt (VA) må nærmere halvparten av dette finansieres av frie inntekter, eller sagt på en annen måte, gjennom reduserte driftsrammer.

Konsesjonskraft

Kommunen solgte høsten 2017 konsesjonskraften i år for 26,28 øre pr. KWh. Dette gir en netto inntekt på i underkant av 21 mill. kr i 2018. Etter anbefalinger fra rådgivere i kraftmarkedet, bl.a. fra kraftkommunenes eget selskap Kommunekraft AS, ble andelen konsesjonskraft kommunen tar ut fra

Statkraft sine anlegg på 159,1 GWh solgt i mai til 34,722 øre. Dette utgjør en økt netto inntekt i 2019 på ca. 14 mill. kr. Den resterende konsesjonskraften fra anleggene til Helgeland Kraft, 25,8 GWh vurderes enten solgt i løpet av høsten eller brukt til kommunens eget forbruk av elkraft. Kommunens eget forbruk utgjør ca. 25,3 GWh pr. år. Med det prisnivået som indikeres for fastpriskontrakter både på kjøp og salg, på mellom 35 og 40 øre pr. KWh vil kommunen hverken tape eller vinne på en slik strategi for 2019. Kjøpsprisen ligger nå på ca. 36 øre pr. KWh. Skulle prisen på salget i høst bli mye høyere enn kjøpsprisen f.eks. rundt 45 øre pr. KWh, «taper» kommunen ca. 2 mill. kr netto ved å i stedet bruke kraften selv. Ved å bruke kraften selv har kommunen imidlertid låst inne kostnaden på kraftkjøpet på en antatt OED-pris på i overkant av 15 øre pr. KWh. Dermed kan kommunen ta ut en redusert kostnad på ca. 5 mill. kr i 2019. Prisen for kontrakter i 2019 har i løpet av sommeren vært over 40 øre, men lå ved utgangen av september på ca. 36 øre pr. KWh. Rådmannen vil komme tilbake med egen sak til formannskapet i november om framtidig kraftforvaltning i kommunen.

Utbytte Helgeland Kraft AS

Kommunen har mottatt 11,5 mill. kr i utbytte for 2017, som er 1,5 mill. kr mer enn budsjett for 2018. Halvårsresultatet i Helgeland Kraft før skatt i år ble 48 mill. kr over samme periode i 2017, eller en bedring på ca. 47 prosent.

Med bakgrunn i selskapets planlagte investeringer og omstrukturering er fremtidig utbytnivå usikkert og holdes på samme nivå som i gjeldende økonomiplan.

Naturressursskatt

Skatteforliket vedtatt 31.5.2016 innebar en reduksjon i selskapsskatt. For kommunene kan omlegging også bety en reduksjon av naturressursskatten.

Rana kommune har i underkant av 28 mill. kr i naturressursskatt.

Eiendomsskatt

Tabellen under viser et grovt anslag på utvikling av eiendomsskatten i kommunen.

Tabell 11. Prognose eiendomskatteinntekter

(Tall i 1000 kroner)	B-2018	B-2019	B-2022	Endring
E-skatt næring	62 700	57 000	54 400	-8 300
E-skatt bolig mv.	25 560	26 800	26 800	1 240
Sum e-skatt	88 260	83 800	81 200	-7 060

Eiendomsskatteloven er endret fra og med 2019. Verker og bruk forsvinner som begrep, og eiendomsskatt på produksjonsutstyr og installasjoner faller bort. Eiendomsskattegrunnlaget forventes redusert med 49 prosent basert på grunnlaget i 2018. Dette vil gi en reduksjon i eiendomsskatteinntektene på omlag 5 mill. kr. Regjeringen vil komme tilbake i revidert nasjonalbudsjett 2019 med hvordan kompensasjon for de reduserte inntektene skal innføres.

Statsbudsjett 2019

Det legges opp til en realvekst i frie inntekter til kommunesektoren på 2,6 mrd. kr (3,6 mrd. kr i 2018). Samlet lønns- og prisvekst fra 2018 til 2019 anslås til 2,8 prosent, mens årslønnsveksten forventes å bli på 3,25 prosent fra 2018-2019.

Realveksten på 2,6 mrd. kr er knyttet til:

- ✓ Merkostnader demografi 1,0 mrd. kr
- ✓ Merkostnader pensjon 0,7 mrd. kr
- ✓ Opptrappingsplan rusfeltet 0,2 mrd. kr
- ✓ Tidlig innsats skole 0,2 mrd. kr
- ✓ Habilitering og rehabilitering 0,1 mrd. kr

Det gis også en økning under særskilt fordeling til helsestasjon og skolehelsetjeneste. Fra 1.9.2019 foreslås det å innføre gratis kjernetid i barnehage også for to åringer for familier med lav inntekt.

Foreldrebetalingen i barnehagen foreslås økt i to omganger ut over lønns- og prisvekst. 100 kr fra 1.1.2019 og 50 kr fra 1.8.2019.

Det foreslås innført kommunal betalingsplikt for utskrivningsklare pasienter i psykisk helsevern og tverrfaglig spesialisert behandling av rusavhengige.

Tilskuddsordningen til dagaktivitetstilskudd for hjemmeboende personer med demens videreføres og det foreslås 50 mill. kr til ca. 450 dagaktivitetsplasser i 2019.

Fra 1.1.2020 fremmes et lovkrav med plikt om psykologkompetanse i kommunene.

Tabell 12. Oppsummering Statsbudsjett 2019 Rana

Statsbudsjettet Rana kommune	2019
Frie inntekter	-57 500
Lønns- og prisvekst	45 000
Pensjon	-700
Statsbudsjettet nye/økte oppgaver	6 690
Demografi	12 350
Sum Rana kommune	5 840

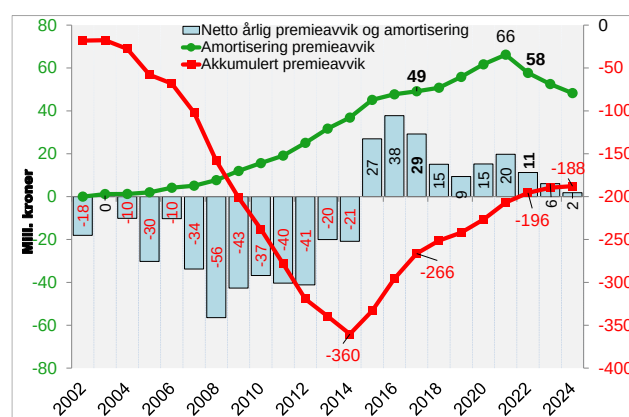
Premieavvik

Akkumulert premieavvik, utgjorde pr. 31.12.2017 266,4 mill. kr. Dette betyr i praksis at Rana kommune har utsatt kostnadsføring av pensjon.

Premieavviket er svært høyt sammenlignet med andre kommuner, men har blitt redusert med nesten 100 mill. kr på tre år. Planen fremover viser en fremdeles reduksjon av premieavviket som følge av bruk av premiefond og kostnadsføring av amortisering av tidligere års premieavvik.

Rana kommune har satt av maksimalt premieavvik siden oppstarten av ordningen i 2002. I 2017 utgjør amortisering av tidligere uamortisert premieavvik 49,1 mill. kr. Prognosen viser at dette øker til rundt 66,0 mill. kr i økonomiplanperioden. Først i 2022 får kommunen en reduksjon i kostnadene til amortisering i forhold til året før.

Figur 31. Utvikling premieavvik og amortisering premieavvik

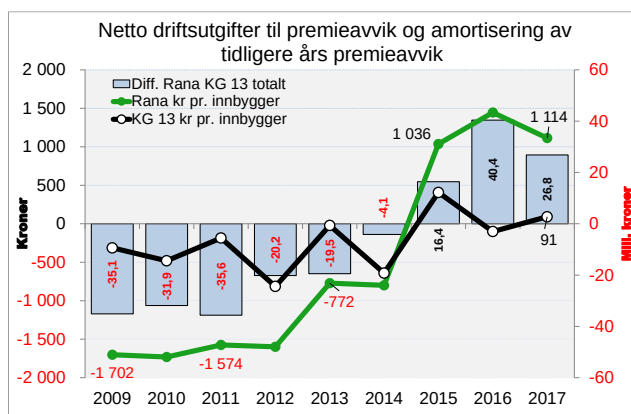

Fra og med 2015 vedtok Rana kommune bruke av premiefondet til innbetaling av pensjonskostnader, noe som i tillegg til å redusere amortiseringen også bidrar til å redusere det akkumulerte premieavviket.

Dersom denne praksisen videreføres, viser prognosen at samlet akkumulert premieavvik reduseres til rundt 188 mill. kr ved utgangen av 2024.

Figur 32. Pensjonsutgifter Rana og KG 13

Figuren over viser Rana kommunes netto pensjonsutgifter sammenlignet med KG 13. Fra 2014 og tidligere hadde Rana en netto inntekt i driften knyttet til pensjon, som skyldtes høye årlige premieavvik. Dette er nå endret, da amortisering (utgift) av tidligere inntektsført premieavvik er høyere og fører til en årlig utgift som belastes drifta. Samlet var utgiftene i Rana 26,8 mill. kr høyere i 2017 enn snittet i KG 13.

Fremtidige pensjonsutgifter

Endringen i offentlig tjenestepensjon skyldes at det er ønskelig at pensjonsordningen tilpasses pensjonsreformen i folketrygden.

LO, Unio, YS, Akademikerne, KS og Spekter har inngått en avtale med Arbeids- og sosialdepartementet om ny pensjonsløsning for ansatte i offentlig sektor. Avtalen om ny pensjonsløsning for offentlig sektor handler om ny alderspensjon og ny AFP. Avtalen gir en skisse av hvordan ny AFP og ny alderspensjon skal tjenes opp, og hvordan den skal tas ut. Avtalen beskriver også overgangsregler for årskullene som er født etter 1954.

Når det foretas endringer i pensjonsordningen vil det føre til endringer i kommunens pensjonsforpliktelser til de ansatte. Det finnes ikke beregninger fra pensjonsselskapene som viser hvordan endringene vil påvirke Rana kommune. Selskapene vil neppe komme med sine beregninger før høsten 2019. Den nye opptjeningsmodellen skal starte fra 2020, og vil gjelde alle som er født i 1963 eller senere.

Hovedtall

Hovedtall 2019-2022

i 1000 kroner

	2019	2020	2021	2022
Frie inntekter	-57 500	-58 000	-63 000	-67 000
Lønns- og prisvekst	45 000	45 000	45 000	45 000
Pensjon	-700	-100	4 100	-4 600
Statsbudsjettet nye/økte opg.	6 690	6 690	6 690	6 690
Demografi	12 350	9 050	13 450	15 350
Sum statsbudsjettet	5 840	2 640	6 240	-4 560
Kapitalkostnader	-2 500	2 100	9 500	15 600
Konsesjonskraft	-14 000	-5 000	-5 000	-5 000
Eiendomsskatt	5 000	5 500	6 000	7 000
NDR	6 360	2 710	2 960	210
Sum finans	-5 140	5 310	13 460	17 810
Konsekvensjusteringer	12 700	14 500	14 800	14 800
Økonomiplan/nye tiltak	6 600	12 550	25 500	31 950
Sum drift	19 300	27 050	40 300	46 750
Sum totalt	20 000	35 000	60 000	60 000

Det økonomiske opplegget for perioden 2019-2022 gir et omstillingsbehov i drifta fra 20 mill. kr i 2019 økende til 60 mill. kr i 2021. For 2019 finansieres underdekning i statsbudsjettet med positiv bidrag fra finans grunnet økte konsesjonskraftsinntekter. Konsekvensjusteringer og nye tiltak utløser behov for omprioriteringer i drifta tilsvarende omstillingsbehovet. Utover i perioden øker omstillingsoppgaven grunnet økte kapitalkostnader, reduserte kraftinntekter og økte driftstiltak.

For nærmere detaljer vises det til Tabell Justeringer drift og finans 2019-2022.

VEDLEGG

Vedlegg 1 Investeringsprogram 2019-2022

Oppsummering forslag til investeringer 2019-2022

Oppsummering forslag 2019-2022	2019	2020	2021	2022	Totalt 2019-2022
Skolebygg (Rana u (Moheia), Gruben b , Båsmo b , Rana u (Mo))	157 000	212 000	130 500	30 000	529 500
Sykehjem/helse- og omsorgsboliger (Selfors gamle sykehjem)	18 000	0	0	2 000	20 000
Øvrige bygg (inkl. kulturhus)	24 600	0	0	10 000	34 600
Vann og avløp	69 000	80 000	65 000	60 000	274 000
Infrastruktur (flyplass, boligfelt Brennåsen og Havmannaksen)	181 050	164 750	8 750	14 750	369 300
Øvrige investeringer (dypvannskai)	76 000	16 000	16 000	16 000	124 000
Investeringsstilskudd Kirkelig Fellesråd	21 060	25 230	3 300	5 120	54 710
Avsetning til ubundne kapitalfond	9 400	2 000	2 000	2 000	15 400
Sum brutto investeringer	556 110	499 980	225 550	139 870	1 421 510

Endringer investeringsprogram fra vedtatt økonomiplan 2018-2021

Nye og endring investeringstiltak:	Totalt prosjekt	2019	2020	2021	2022	Totalt 2019-2022
Skolestruktur						
Kjøp/ombygging Moheia inkl. uteareal (vedtatt økt kostnad 40 mill. kr)	125 000	40 000				40 000
Ny Gruben barneskole (vedtatt 75 mill. kr kostnadsøkning nytt prosjekt)	200 000	7 500	50 000	17 500		75 000
Oppgradering Rana ungdomsskole avd. Mo u (nytt prosjekt i 2018)	30 000	25 000	5 000			30 000
Sanering Selfors ungdomsskole	6 000	6 000				6 000
Båsmo barneskole (antatt kostnadsøkning 50 mill. kr ref. nye Gruben b)	170 000	5 000	27 000	18 000		50 000
Infrastrukturinvesteringer						
Storsandveien - justering av beløp og tidsplan	17 000	17 000	-15 000			2 000
Parkeringsplasser Meierikvartalet (forskyvning)	6 000	-6 000			6 000	0
Gang- og sykkelveg Toranesgata - beløpsendring	12 000	2 600				2 600
Havmannakse og jernbanepark (nytt tiltak 2018)	40 000		20 000			20 000
Miljøgate Lars Meyersgate og Nordlandsveien til Skansen	4 000		4 000			4 000
Nytt kunstgress Sagbakken (nytt tiltak 2018)	3 500	3 500				3 500
Utrykningskjøretøy brann og redning	800	800				800
Skansenlomme (kuttet)	2 000	-2 000				-2 000
Boligfelt Brennåsen - Gang og sykkelvei (nytt tiltak 2018) - flyttes til 2020)	41 250		41 250			41 250
Boligfelt Brennåsen - tomte kjøp (nytt tiltak 2018)	13 125		13 125			13 125
Boligfelt Brennåsen - vann og avløp (nytt tiltak 2018)	7 625		7 625			7 625
Øvrige kommunale bygg						
Øvrige kommunale bygg (ekskl. skolebygg)- ramme 585 mill. kr	585 000					0
Nytt sykehjem	240 000				1 000	1 000
Kulturhus - flyttes et år ut i planperioden	250 000			-10 000	-110 000	-120 000
Gamle Selfors sykehjem - avtale med sykehuset (resten flyttes ut)	73 000	18 000				18 000
Inventar og utstyr Gruben sykehjem (nytt tiltak 2018) - driftsutg. (5+5)	1 000					0
Renovering kjøkken Mo aktivitetshus (nytt tiltak 2018)- driftsutg. (5+5)	500					0
Gamle Selfors sykehjem - ny legevakt (framskyndet til 2018)	17 000	-15 500				-15 500
Brannstasjonen - ventilasjon - framskynding og beløpsendring	6 000	6 000		-5 000		1 000
Samlokalisering Mjølan - beløpsendring - (flyttes ut av planperioden)	40 000		-20 000	-10 000		-30 000
Serverom 2 (3,2 mill. kr i 2018 - kostnadsøkning)	7 200	4 000				4 000
Øvrige investeringer						
Udefinert ramme (2023-2030, 25 mill. kr pr år.)	200 000					0
RKF: Endring generelt investeringsstilskudd	37 910	-1 990	3 280	2 350	5 120	8 760
Forskuttering dypvannskai	60 000	60 000				60 000
Selvfinsierende investeringer - vann og avløp						
Hovedplaner VA - økning 26,5 mill. kr i perioden.	Årlig ramme	1 500	15 000		10 000	26 500
Selvfinsierende investeringer - omsorg, helse og sosial						
Bofellesskap 3,4,5					1 000	1 000
Sum innspill nye og endring investeringstiltak		171 410	151 280	12 850	-86 880	248 660
Sum innspill vedtatt økonomiplan 2018-2021		375 300	346 700	210 700	224 750	1 157 450
Totalt		546 710	497 980	223 550	137 870	1 406 110

Finansiering av investeringsprogram 2019-2022

Finansiering	2019	2020	2021	2022	Totalt 2019-2022
Investeringsinntekter (salg, tilskudd mv.)	-88 300	-9 500	-4 400	-4 400	-106 600
MVA kompensasjon	-48 530	-57 100	-27 750	-11 250	-144 630
Bruk av tomtfond	-1 000	-47 125	-1 000	-1 000	-50 125
Bruk av ubundne kapitalfond/disp.fond	-169 400	-73 500	-3 500	-11 500	-257 900
Avsetning til ubundne kapitalfond	9 400	2 000	2 000	2 000	15 400
Selvfinansierende VA- lån	-69 000	-87 625	-65 000	-60 000	-281 625
Selvfinansierende øvrig	-14 400	0	0	-800	-15 200
Ordinære lån	-115 849	-175 499	-74 269	-1 289	-366 906
Overført fra drift	-49 631	-49 631	-49 631	-49 631	-198 524
Sum finansiering	-546 710	-497 980	-223 550	-137 870	-1 406 110

Investeringer i vedtatt økonomiplan 2018-2021

Selvfinansierende investeringer og investeringer finansiert av fond/egenkapital

Finansiering	Totalt 2018-2021	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Økplan 2019	Økplan 2020	Økplan 2021
Flyplass	300 000	50 000	63 000	130 000	70 000	
Havmannplassen og sjøfronten	22 000	4 000				
Trafikksikkerhetstiltak	Årlig ramme	3 750	3 750	3 750	3 750	3 750
Ekstern infrastruktur boligfelt	15 000	6 000	9 000			
Intern infrastruktur boligfelt	7 000	2 000	5 000			
Kjøp av tomtgrunn	Årlig ramme	4 000	1 000	1 000	1 000	1 000
Småinvesteringer - under 1 mill. kr	Årlig ramme	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000
Kjøp av aksjer i ACDC	2 000		1 000			
Egenkapitalinnskudd ny pensjonsordning	Årlig ramme	6 000	6 000	6 000	6 000	6 000
Investeringsprosjekter finansiert av fond/egenkapital	80 750	93 750	145 750	85 750	15 750	
Hovedplan vannforsyning		42 000	45 000	30 000	30 000	30 000
Hovedplan avløp		35 000	36 000	37 500	35 000	35 000
Selvfinansierende investeringsprosjekter - VA	77 000	81 000	67 500	65 000	65 000	
Selfors omsorgsboliger	148 000	70 000	48 000			
Selvfinansierende investeringsprosjekter - øvrige	91 500	48 000		-	-	-

Investeringer finansiert av lån

Prosjekter	Totalt kalkyle	Budsjett 2017	Budsjett 2018	Økplan 2019	Økplan 2020	Økplan 2021
Skolebygg oppgradering/investeringer 2011 - 2021						
Selfors barneskole - skolekj/gymsal	41 000			1 000	40 000	
Båsmo b/u-skole -renovering/oppgr.	120 000				30 000	60 000
Hauknes skole	116 800	2 400				
Ny skole - Ytteren	221 000	75 400				
Gruben barneskole - renovering/oppgr.	125 000			30 000	60 000	35 000
Ytteren skole - sanering/tomt	3 000		3 000			
Lyngheim skole - skolekjøkken	1 000		1 000			
Rana ungdomsskole - Moheia	85 000		42 500	42 500		
Skoleinvesteringer - udefinert	322 200	6 000				
Selfors sykehjem - ny legevakt	15 500			15 500		
Utsifting kvikksølvvarmaturer	7 000	3 500				
Ranahallen - tak/enøk	44 000	4 000	40 000			
Ranahall - garderobes/gulvdekke	24 100		9 500	14 600		
Nordlandsparken	14 000		5 000	9 000		
Trekantparkering - søndre felt	3 000		3 000			
Parkeringsplasser Meierikvartalet	6 000			6 000		
Skansenlomme	2 000			2 000		
Busstopp	4 000		2 000	2 000		
Toranesgt.- gang- og sykkelvei	9 400		2 000	7 400		
Gruben sentrum - E12 (Storsandalsveien)	15 000				15 000	
Kommunale veier	Årlig ramme	4 000	4 000	4 000	4 000	4 000
Feiebil	5 000		5 000			
Brannlift/stige bil	6 500	6 500	6 500			
Brannstasjonen - ventilasjon	5 000					5 000
Mjølan - samlokalisering	30 000				20 000	10 000
Ytrabekken - sikringstiltak	1 000		1 000			
Kulturhus	250 000					10 000
Serverrom 2	3 200		3 200			
Kabling rådhuset	1 700		1 700			
Investering i driftsmidler og inventar >1 mill. kr	Årlig ramme	5 000	5 000	5 000	5 000	5 000
Rana Kirkelig Fellesråd - investeringsbehov	44 600	5 460	15 450	6 250	21 950	950
Seremonirom - investeringstilskudd	16 000		16 000			
Krematorium - Investeringstilskudd	16 800			16 800		
Investeringsprosjekter lånefinansiert - brutto før fratrukk av mva		112 260	165 850	162 050	195 950	129 950

Skisse investeringsbehov 2023-2031

Nye og endring investeringstiltak:	2023	2024	2025	2030	2031	Totalt 2023-2031
Øvrige kommunale bygg						
Øvrige kommunale bygg (ekskl. skolebygg)- ramme 585 mill. kr	65 000	65 000	65 000	65 000	65 000	585 000
Nytt sykehjem		120 000	120 000	100 000	100 000	440 000
Kulturhus - flyttes et år ut i planperioden	0	120 000				120 000
Øvrige investeringer						
Udefinert ramme (2023-2030, 25 mill. kr pr år.)	25 000	25 000	25 000	25 000	25 000	225 000
Selvfinansierende investeringer - vann og avløp						
Hovedplaner VA - økning 26,5 mill. kr i perioden.	50 000	50 000	50 000	50 000	50 000	450 000
Sum innspill nye og endring investeringstiltak	140 000	380 000	260 000	240 000	240 000	1 820 000

Vedlegg 2 Justeringer drift og finans 2019 – 2022

Finansområdet

	2019	2020	2021	2022
Frie inntekter	-57 500	-58 000	-63 000	-67 000
Salg av konsesjonskraft	-14 000	-5 000	-5 000	-5 000
Redusering NDR	-7 640	-2 290	-2 040	-4 790
Premieavvik og pensjonssatser	-5 000	-10 000	-10 000	-10 000
Kapitalkostnader (renter og avdrag)	-2 500	2 100	9 500	15 600
Pensjonssatser drift	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Bruk av disposisjonsfond	-1 200	-200		
Eiendomsskatt	5 000	5 500	6 000	7 000
Amortisering premieavvik	5 300	10 900	15 100	6 400
Avsetning disposisjonsfond kraftsalg	14 000	5 000	5 000	5 000
Sum finans	-64 540	-52 990	-45 440	-53 790

Virksomhetene

	2019	2020	2021	2022
Lønns- og prisvekst	45 000	45 000	45 000	45 000
Besparelse FDV ny skolestruktur	1 500	3 000	5 000	5 000
Nye tiltak			7 500	15 000
Støttetjeneste				
Statsbudsjettet - Tilskudd frivillig sentraler	20	20	20	20
Valg 2019 og 2021	1 050		1 050	
Drift arkiv	1 000	1 000	1 000	1 000
Flere lærlinger	1 000	2 000	3 000	3 000
Prosjekt klarspråk	-500	-500	-500	-500
Tilskudd Langsetvågen	200	200		
Oppvekst og kultur				
Statsbudsjettet - Tidlig innsats	1 000	1 000	1 000	1 000
Statsbudsjettet - Økt inntektsgrense gratis kjernetid	230	230	230	230
Statsbudsjettet - Gratis kjernetid 2-åringer fra 1.8.2019	220	220	220	220
Statsbudsjettet - Økt egenbetaling barnehage	-430	-430	-430	-430
Statsbudsjettet - Helsestasjon og skolehelsetjeneste	550	550	550	550
Underdekning red. foreldrebetaling lavinntektfam.	300	300	300	300
Ny skolestruktur 2018-2019	-3 000	-3 000	-3 000	-3 000
Tilskudd Vitensenter	1 750	3 500	3 500	3 500
Demografi skole	1 400	100	-2 700	-4 300
Demografi barnehage	-200	-4 000	-3 800	-3 300
Tilskudd BUA	200	100		

	2019	2020	2021	2022
Helse og omsorg				
Statsbudsjettet - Rusfeltet	1 000	1 000	1 000	1 000
Statsbudsjettet - Rehabilitering og habilitering	500	500	500	500
Statsbudsjettet - Økt innslagspunkt ress. krev.tjen.	1 900	1 900	1 900	1 900
Statsbudsjettet - Utskrivningsklare pasienter rus/psyk.	900	900	900	900
Statsbudsjettet - Takstoppgjør allmennleger	500	500	500	500
PHST: Nytt tiltak særlig ressurskrevende bruker	800	800	800	800
MTA: Heimenget 31- tidligere barnebolig	2 000	2 000	2 000	2 000
MTA Gardsbakken 4B ny ressurskrevende bruker	1 750	1 750	1 750	1 750
H/R: Fastlegeordn., legemangel. økte utg. vikarleger	3 500	3 500	3 500	3 500
H/R: Endr. legevaktavt. med Hemnes. red. inntekt	600	600	600	600
H/R: Bortfall vertskomm.tilskudd asylsøkere	1 000	1 000	1 000	1 000
H/R: Økte kostnader med nødnett	600	600	600	600
H/R: Økt legevaktskompensasjon leger	700	700	700	700
Stilling kreftkoordinator	150	150	150	150
Demografi omsorg	10 500	12 300	19 300	22 300
Økt antall psykisk utviklingshemmede	650	650	650	650
NAV kommune				
KST vedtak - barnetrygd ut av inntektsgr./sosialhjelp	3 000	3 000	3 000	3 000
Tekniske tjenester				
Vedlikehold av bygg og anlegg	2 500	5 000	7 500	7 500
Flerbrukshall Gruben	0	1 450	2 450	2 450
Inntektsbortfall NFK leie Ranahallen	400	1 000	1 000	1 000
FDV ny skolestruktur 2018-2019	-800	-800	-800	-800
Besparelse FDV ny skolestruktur	-1 500	-3 000	-5 000	-5 000
Økt avgift tilknytning til 110-sentralen	200	200	200	200
Omklassifisering E6 til kommunal vei	500	1 700	2 000	2 000
Uteområder skoler	500	500	500	500
Sikringstiltak Yttrabekken	1 000			
Partnerskapsavtale Stålhallen	400	800	800	800
Sum drift	84 540	87 990	105 440	113 790
Balansering budsjett og økonomiplan	-20 000	-35 000	-60 000	-60 000
Sum drift og finans	0	0	0	0

Vedlegg 3 Rammereduksjoner 2019 - 2022

	B-2018	2019	2020	2021	2022	Sum reduksjon
Støttetjeneste	106 542	-1 501	-2 627	-4 504	-4 504	-4,2 %
Oppvekst og kultur *)	552 752	-7 116	-12 454	-21 349	-21 349	-3,9 %
PPT	9 204	-126	-220	-377	-377	-4,1 %
Helse og omsorg *)	525 268	-8 249	-14 436	-24 748	-24 748	-4,7 %
NAV kommune	46 143	-448	-783	-1 343	-1 343	-2,9 %
Tekniske tjenester	188 045	-2 334	-4 084	-7 001	-7 001	-3,7 %
Kirkelig fellesråd	15 094	-226	-396	-679	-679	-4,5 %
SUM	1 443 048	-20 000	-35 000	-60 000	-60 000	-4,2 %

*) Fratrullet art 18100 -andre statlige overføringer (integreringstilskudd)

Nedenfor er det lagt inn administrasjonens forslag til rammereduksjoner i omstillingen. Rammereduksjonene er revidert i forhold til endringer i de økonomiske forutsetninger siden budsjett og økonomiplanarbeidet forrige år.

Rammenedtrekkene er basert på 70 prosent nedtrekk av budsjetttrammen og 30 prosent på differansen mellom sektoren og gjennomsnittet i KOSTRA-gruppe 13.

I tillegg er tilskuddet til Nordland teater tatt ut av budsjetttrammen og er dermed ikke en del av nedtrekket. samferdsel er også holdt utenom KOSTRA nedtrekk.

Støttetjeneste

Tiltak	2019	2020	2021	2022
Reduksjon stillinger	-1 501	-1 877	-1 877	-1 877
Reduserte utgifter ny telefoniløsning		-300	-300	-300
Effektivisering gjennomgående adm. tjenester		-450	-2 327	-2 327
Sum tiltak	-1 501	-2 627	-4 504	-4 504

Støttetjenesten har en omstillingsoppgave på 1,5 mill. kr i 2019. Samlet i økonomiplanperioden beløper det seg til 4,5 mill. kr. En samlet rammereduksjon på 4,2 prosent.

Rammereduksjonene oppnås gjennom digitalisering og effektivisering av gjennomgående administrative arbeidsprosesser, nytenkning, stram prioritering og standardisering av oppgaveløsning. Tilpasningen skal skje i tett samhandling med resten av organisasjonen.

Avdelingens rammereduksjon løses gjennom følgende tiltak:

Effektivisering: -1,5 mill. kr i 2019, økende til -4,5 mil. kr i økonomiplanperioden

3 årsverk tas ut i 2019 med som gevinstrealisering. Bruk av digitale løsninger innenfor regnskap og HR bidrar til effektivisering av arbeidsprosesser og oppgaveløsning. Stillingsreduksjon løses gjennom naturlig avgang.

Effektivisering av gjennomgående administrative arbeidsprosesser og tjenester forutsetter bruk av ny teknologi og fokus på uttak av gevinstrealisering på tvers av sektorer/avdelinger. Konkretisering av tiltak og plan for gevinstrealisering håndteres løpende i økonomiplanperioden for å oppnå budsjettmål i perioden 2020-2022.

Ny telefoniløsning planlegges anskaffet og finansiert via prioriterte IKT midler i 2019 og vil gi effekt i 2020 og ut perioden. Fellesutgifter telefoni som dekkes av støttetjenesten reduseres med 300.000 kr årlig. Anskaffelsen vil berøre hele organisasjonen og utløse flere synergieffekter ute i organisasjonen.

Oppvekst og kultur

Tiltak	2019	2020	2021	2022
Struktur	-4 091	-6 948	-14 075	-14 686
Inntektsøkning	-350	-450	-500	-500
Effektivisering	-2 740	-6 120	-8 110	-7 810
Reduksjon tjenesteomfang	-500	-850	-1 160	-1 160
Styrking av kvalitet oppvekst og kultur	565	1 914	2 496	2 807
Sum tiltak	-7 116	-12 454	-21 349	-21 349

Oppvekst og kultur har en omstillingsoppgave på 7,1 mill. kr i 2019. Samlet i økonomiplanperioden beløper det seg til 21,3 mill. kr. En samlet rammereduksjon på 3,9 prosent.

Struktur: -4,1 mill. kr i 2019, økende til -14,7 mill. kr i økonomiplanperioden

Nedleggingen av Alteren skole og samlokalisering av ungdomsskoleelevene fra Mo og Gruben inn i nye Rana ungdomsskole trinn 1 får helårsvirkning i 2019. Nedleggelse av Selfors og Båsmo ungdomsskoler og flytting av elevene til Rana ungdomsskole trinn 2 gir 5 måneders virkning. Med dette reduseres skolenes budsjettammer med -2,2 mill. kr i 2019 og ved slutten av økonomiplanperioden med -7 mill. kr. Det betyr at det i perioden vil bli en reduksjon med ca. 3-4 årsverk i 2019 til ca. 10-11 årsverk i slutten av perioden.

Nye digitale verktøy skolene og endring i arbeidsprosesser vil bidra til økt profesjonalisering av de merkantile tjenestene samtidig som vi får en effektivisering. Dette er et strukturgrep som vil gi en effekt på -1 mill. kr i 2019 og -1,5 mill. ut resten av perioden. Noe som tilsvarer en reduksjon på nærmere 3 årsverk.

Ny organisering innenfor PPT vil i perioden akkumulere seg til -0,6 mill. kr

I planperioden vil det vurderes en endring av antall barnehager ved å utvide en eller flere av barnehagene, eller bygge en ny som erstatning for to eller flere av dagens barnehagebygg. En slik endring bør utformes for å ivareta utvidelse eller reduksjon ut fra fremtidig variasjon i barnetall. Strukturelle grep i barnehagene vil gi en effekt i 2019 på -0,6 mill. kr i 2019 økende til -3,2 mill. kr i slutten av perioden.

Barn- og familieavdelingen vil fra 2020 gjennomføre strukturelle tiltak relatert til organisering av tjenesten sammen med andre. Tiltaket gis en effekt -0,3 mill. kr i 2020 økende til -1,0 mill. kr i 2022.

Kultur samorganiserer oppgaver med resten av oppvekst- og kulturavdelingen og det gir en mindre besparelse på -0,1 mill. kr i 2019 økende til -0,3 mill. kr i 2022. Dette knyttes stillingsreduksjon på merkantil oppgave.

Kunnskap og integrering gjennomfører ett generelt nedtrekk på Rana voksenopplæring med effekt på -0,7 mill. kr i 2020 økende til -1,0 mill. kr i 2022.

Inntektsøkning: -0,4 mill. kr i 2019 økende til -0,5 mill. kr i økonomiplanperioden

Barn- og familieavdelingen vil gjennomføre tiltak for å sikre at innbetalinger på refusjoner og tilbakebetalinger blir bedre. Inntektsøkning i Kultur fordeler seg på en rekke tiltak som går brukerbetaling for leveranse av tjenester. Tiltakene er flere og av mindre karakter.

Effektivisering: -2,7 mill. kr i 2019 økende til -7,8 mill. kr i økonomiplanperioden

Nye digitale arbeidsverktøy og læringsverktøy i skoleavdelingen er forventet å gi en reduksjon i kjøp av varer og tjenester i årene fremover. Fra 300.000,- kr første året til 2 mill. kr i slutten av økonomiplanperioden.

Det foretas en gjennomgang av driften i barnehagene for å ta ut en besparelse i form av reduksjon på kjøp av varer og tjenester, vikarbruk og andre tiltak i barnehageområdet. Dette er lagt inn med en besparelse på -1,8 mill. kr i 2019, med økning i perioden til -4,0 mill. kr.

Barn- og familieavdelingen, Kultur og Kunnskap og integrering gjennomfører en rekke mindre tiltak som gir effektiviseringsgevinst i 2019 på -0,6 mill. kr økende til -1,8 mill. kr.

Reduksjon tjenesteomfang: -0,5 mill. kr i 2019 økende til -1,2 mill. kr i økonomiplanperioden

Barn- og familieavdelingen og Kunnskap og integrering reduserer sitt tjenesteomfang knyttet til mindre bruk av institusjon, mindre økonomiske tiltak og reduksjon av årsverk ved naturlig avgang i flyktingetjenesten.

NAV Kommune

Tiltak	2019	2020	2021	2022
Redusert behov for økonomisk sosialhjelp	-225	-365	-600	-600
Redusert behov for økonomisk sosialhjelp flyktning	-223	-365	-600	-600
Generelt rammenedtrekk	0	-53	-143	-143
Sum tiltak	-448	-783	-1 343	-1 343

NAV Kommune har en omstillingsoppgave på 0,4 mill. kr i 2019. Samlet i økonomiplanperioden beløper det seg til 1,3 mill. kr. En samlet rammereduksjon på 2,9 prosent.

Effektivisering: 0 mill. kr. i 2019 økende til -0,1 mill. kr. i økonomiplanperioden

Avdelingen vil i perioden gjennomføre mindre tiltak knyttet til effektivisering av virksomheten.

Reduksjon tjenesteomfang: -0,4 mill. kr. i 2019 økende til -1,2 mill. kr. i økonomiplanperioden

Tiltakene er ment å gi effekt innenfor ordinær sosialhjelp og sosialhjelp til flyktninger.

Helhetlig oppfølging av lavinntektsfamilier gir resultater for den enkelte familie og er et viktig tiltak i fattigdomsbekjempelse.

NAV vil fortsatt ha fokus på prioriterte målgrupper der samarbeid med Helse og utdanning vil ha særlig prioritet for å fremme overgang til utdanning og arbeid. Ungdom, flyktninger og personer med særlige utfordringer vil ha prioritet.

Gjennom etablering av Jobbspesialistteam ønsker NAV å styrke kompetanse og samarbeid mellom spesialisthelsetjeneste, kommunens helse og omsorgstjenester og NAV. Dette skal bidra til at flere kommer i ordinært arbeid helt eller delvis.

NAV må intensivere eget arbeid og øke bruk av kommunale arbeidstreningsplasser for unge.

NAV har fortsatt stor pågang av flyktninger som trenger informasjon, råd og veiledning og bistand fra NAV. Samarbeid og kunnskapsdeling mellom tjenestene må fortsatt ha fokus, slik at flere kvalifiserer seg til utdanning og arbeid. Hurtigsporet skal benyttes der flyktninger i introduksjonsprogrammet har kvalifikasjoner som tilsier at de raskere kan komme ut i arbeid/utdanning.

Helse og omsorg

Tiltak	2019	2020	2021	2022
Struktur	-2 000	-4 000	-4 000	-4 000
Inntektsøkning	-2 000	-2 000	-2 000	-2 000
Effektivisering	0	0	0	0
Redusere tjenesteomfang	-4 249	-8 436	-18 748	-18 748
Sum tiltak	-8 249	-14 436	-24 748	-24 748

Helse og omsorg en omstillingsoppgave på 8,2 mill. kr i 2019. Samlet i økonomiplanperioden beløper det seg til 24,7 mill. kr. En samlet rammereduksjon på 4,7 prosent.

Struktur: -2 mill. kr i 2019, økende til -4 mill. kr i økonomiplanperioden.

Det pågår en omstillingsprosess i omsorgsavdelingen, og målet er å få på plass en funksjonsinndelt tjenesteorganisering med en hjemmebasert avdeling og en institusjonsbasert avdeling (fra tidligere 3-distriktsinndeling).

Den hjemmebaserte tjenesten skal organiseres fra 6 avdelinger til 4-5.

Den merkantile tjenesten i helse og omsorg skal ses på under ett og det også forventes en effektiviseringsgevinst.

De store økonomiske utfordringene kan ikke løses med strukturelle grep alene. Derfor må tjenestenivået reduseres.

Økt inntekt -2 mill. kr i 2019. Samme beløp i økonomiplanperioden.

En ny gjennomgang har avdekt mulighet for økte inntekter for ressurskrevende tjenester.

Redusert tjenestenivå -4,25 mill. kr i 2019, økende til -18,75 mill. kr i økonomiplanperioden.

Velferdsteknologi: Tas i bruk: Utnytte mulig gevinstrealiseringsrom.

Personell: strengere vurdering ved kurs, avspaseringer, ferieavvikling, vikarinneleie, sykefraværsoppfølging bl.a.

Brukertjenester: høyere terskel inn, strengere tildeling av tjenester, lengre ventelister mv.

Ytterligere reduksjonskrav videre ut i økonomiplanperioden: Med et slikt kraftig reduksjonskrav kombinert med forventet kraftig vekst i etterspørsel (flere eldre/eldre, nye ressurskrevende yngre brukere, nye og underdekket behov innen tjenestene til psykisk utviklingshemmede og innen rus og psykiske lidelser) vil det ikke være mulig å opprettholde nåværende struktur og nivå på omsorgstjenestene. Ytterligere reduksjon av sykehjemsplasser er ett av tiltakene som må vurderes igjen, samtidig som man også ser på andre måter å løse oppgavene på til andre målgrupper.

Det er ikke den økonomiske bærekraften alene som må tas hensyn til når fremtiden planlegges, men også rekrutteringsutfordringene med redusert tilgang på helsepersonell (sykepleiere og fastleger merkes spesielt nå, men det forventes at det etter hvert vil merkes i alle deler av helse- og omsorgssektoren). At kommunen fremstår som en attraktiv arbeidsplass også et viktig moment for å rekruttere og beholde fagfolk.

Tekniske tjenester

Tiltak	2019	2020	2021	2022
Bydrift - brann: Vaktsentralavvikling og effektivisering	-1 075	-2 150	-2 150	-2 250
Bydrift - vei: Gravegebyrøkning	-200	-200	-350	-350
Bydrift - parkering: Avgiftsøkning	-100	-100	-100	-200
Bydrift - fritidspark: Driftseffektivisering	-500	-600	-600	-600
Bydrift - park/idrett: Fjernvarmereduksjon stadion	-300	-300	-300	-300
Bygghrift - renhold: Bemanningseffektivisering	-1 650	-3 300	-3 300	-3 300
Areal/miljø - miljø/landbruk: Inntektsøkning	-450	-750	-1 000	-1 150
Ytterligere effektiviseringstiltak			-883	-2 119
Styrking hovedsakelig vei	1 941	3 316	1 682	3 268
Sum tiltak	-2 334	-4 084	-7 001	-7 001

Tekniske tjenester en omstillingsoppgave på 2,3 mill. kr i 2019. Samlet i økonomiplanperioden beløper det seg til 7,0 mill. kr. En samlet rammereduksjon på 3,7 prosent.

Veiutfordringene

Det kommunale veisystemet skal dekke et areal som er det fjerde største i landet. Denne ulempen kompenseres ikke i det nasjonale inntektssystemet. Administrasjonen har i flere omganger foreslått kostnadsreduksjoner (omklassifisering fra kommune til private, brøyteopphør, tilskudds endringer osv.) som har blitt avvist. I stedet vil kommunen måtte ta over flere veikilometer fra staten (E6-utbyggingen).

Økte kostnader på veiavsnittet (hele 1000):

- Merforbruk kommunale veier stipulert for 2018 2 000
- Økning beredskapskostnader vintervedlikehold nye avtaler 500
- Økning beredskapskostnader vintervedlikehold gamle avtaler 800
- Økning vedlikehold nye veier, gang og sykkelveger og langtidsparkering 400
- Omklassifisering fra stat til kommune som et resultat E6-utbyggingen 1 300
- **Totalt 5 000**

Hovedplan vei dokumenter et vedlikeholdsbehov på 116,3 mill. kr. og et investeringsbehov på 51,4 mill. kr. for å hente inn etterslepet (2017-nivå). Deretter 10 mill. kr. årlig. Nye gatelys er beregnet til 30 mill. kr. i investering og 0,5 mill. kr. årlig i vedlikehold.

Hvis veikapitalen skal ytterligere forvitte, må det være et åpent og bevisst valg. I denne saken foreslås det derimot kutt og omdisponeringer innenfor teknisk sektor for å sikre veibudsjettet på et minimum. Dette er langt fra nok for å kunne møte økte kostnader og langt unna ambisjonene i hovedplan vei.

Renholdstjenesten

Den vedtatte Sam organiseringen av renholdstjenesten har som forventet gitt muligheter for effektivisering. Nytt IT-basert kalkyle- og planleggingssystem har bidratt til både modernisering og effektivisering. Renholdstjenesten var den første arbeidstakergrupperingen i kommunen som tok i bruk nettbrett som en del av jobben. Per i dag er det et potensiale for å ta ut 6 stillinger (halvårseffekt 2019).

Vaktsentraltjenesten

Vaktsentralen er en 24/7-telefonitjeneste for innbyggerne lokalisert i brannstasjonen (tidligere 110-sentral). Sentralen har gitt fleksibilitet i bemanningsplanleggingen, bl.a. ved sykefravær. Imidlertid sliter brann og redning med et stort merforbruk. Det finnes ikke finansielt grunnlag eller nok betalingsvilje ellers i kommunen for denne tjenesten som omfatter 4 stillinger som avvikles (halvårseffekt 2019).

Gebyr og avgiftsøkning

Gravegebyrøkningen reflekterer kostnadsøkningen ved behandling av gravemelding og reetablering av kommunal vei og annet. Avgiftsøkningen parkering justeres hvert 3. år og avgiftsnivået skiller seg ikke vesentlig ut fra andre byer. Gebyr økninger innenfor areal og miljø er i hovedsak etter selvkostprinsippet.

Park og idrettsanlegg

Moheia fritidspark må øke billettprisene noe for å utligne kostnadsøkningene i anlegget. Renoveringen av Ranahallen vil gi et redusert energiforbruk. Fjernvarme på Sagbakken stadion begrenses til oppvarming i forkant av seriestart slik at unødvendig slitasje på banedekket unngås ved bruk av maskinelt utstyr.

Mulige tiltak i økonomiplanperioden

Ytterligere effektivisering

De konkrete tiltakene er ikke avklart per i dag. Aktuelle tiltak i 2021 kan være (hele 1000):

• Byggdrift – FDV: Vaktordningsavvikling	600
• Byggdrift – FDV: Sommervikaravvikling	600
• Byggdrift – renhold: Vikarbudsjetavvikling	1 000
• Byggdrift – boliger: Inntektsøkning	600
• Bydrift – fritidspark: Treningsavgift	400
• Bydrift – park/idrett: Sommerbeplantning	1 800
• Bydrift – park/idrett: Tilskuddsordning lag/foreninger	1 400
• Bydrift – park/idrett: Partnerskapsavtaleavvikling	150
• Bydrift – ledelse: Rammereduksjon	350

Eventuelle frigjorte beløp styres inn mot vedlikehold som ikke har tilstrekkelig finansiering i dag, for eksempel parkanlegg.

Styrking vei

Teknisk sektor er styrket med økte bevilgninger til veier, bygg og anlegg. Styrkingen inneværende år på 7,5 mill. kr. har i hovedsak gått til å øke asfaltprogrammet fra 20 til over 25 mill. kr. gjennom 2017 og 2018. Øvrig bevilgning på 2,5 mill. kr. er gått til ordinært sommervedlikehold.

Imidlertid er veiutfordringene prekære gjennom merforbruk og nye kostnader. Målet har vært og er fortsatt å vri denne bevilgningen også i retning av bygg og anlegg når dette beløpet økes til 15 mill. kr. i løpet av økonomiplanperioden.

- Husleieinntekter knyttet til boliger
- Vaktordning egne driftsteknikere ut over ordinær arbeidstid
- Sommervikarer til rydding, klipping, maling
- Innføring av treningsavgift for bruk av kommunale anlegg
- Sommerbeplantning og kommunalt gartneri (blomsterbyen Mo i Rana)
- Tilskuddsordninger og partnerskapsavtaler til idrettslag og foreninger

Kirkelig Fellestråd

<i>Tiltak</i>	<i>2019</i>	<i>2020</i>	<i>2021</i>	<i>2022</i>
Inntektsøkning festede graver	100	-50	-49	-49
Salg av tjenester	-76	-46	-30	-30
Reduksjon 50% stilling			-300	-300
Reduksjon kostnader til oppvarming	-50			
Endring i administrasjonen	-200	-200	-200	-200
Reduksjon i leieutgifter - driftsmidler		-100	-100	-100
Sum tiltak	-226	-396	-679	-679

Vedlegg 4 Innspill fra Rana ungdomsråd

Rana Ungdomsråds innspill til perspektivanalysen – budsjett 2019 Rana Ungdomsråd

Ungdom har like forskjellige interesser som voksne. Derfor må det finnes fritidsaktiviteter som passer ulike interesser. Det finnes mange gode fritidstilbud i dag, med unntak av uorganiserte møteplasser for kultur og idrett. Den største utfordringen er at alt for få kjenner til mulighetene innenfor de ulike aktivitetene som lag, foreninger og kommunen tilbyr. Derfor ønsker vi å få gjort det lettere for ungdom å finne frem til sine fritidsaktiviteter.

Hvordan er det i dag?

Våre innspill til perspektivanalysen tar utgangspunkt i Ungdomsrådets egne tiltak, Ungdommens fylkestings Ungplan, Ungdata (2017) og Ungdomskonferansen 2018.

Undersøkelser viser at de aller fleste ungdommer i Rana er hjemmekjære, fornøyd med foreldrene sine og har venner de kan stole på. (fra Ungdata 2017) Men, andelen som har vært ute med venner har hatt en betydelig nedgang siden 2013. Ungdom i Rana bruker mye mer tid foran en skjerm enn landet forøvrig. Hele 40 % sitter mer enn 4 timer foran en skjerm daglig. Landsgjennomsnittet er 26 %. Andelen som er mye plaget av depressive symptomer og ensomhet er høyere i Rana enn landet og andelen har økt betydelig siden 2013.

Ungdomsrådet arrangerte en Ungdomskonferanse i juni. Her diskuterte ungdom temaer innen helse, samferdsel, miljø utdanning og fritid. Ungdom ønsker seg gode sosiale møteplasser for de under 18 år. Steder man kan møte andre. Det var også fokus på kollektivtilbud og gode og tilgjengelige helsetjenester.

Fokus på tidlig innsats og forebygging

Gode og tilgjengelig fritidstilbud. Det må sikres en variasjon i fritidstilbudene som alle barn og unge kan ha råd til å delta på. **Sportshaller og uteområder** tilrettelagt og tilgjengelig for mange typer idrett. Også egenorganisert idrett som f.eks. basketball.

Sosiale møteplasser. Det er behov for flere uformelle sosiale møteplasser i Rana. Det må sikres en variasjon i fritidstilbudene slik at alle barn og unge kan ha råd til å delta og et sted å møte andre.

Livskvalitet og mestring

Ungdomsrådet synes det er svært positivt at man satser på flere læringleplasser og Ipad til barneskolen. Vi ber om at det må settes av nok midler til kvalitet og utvikling for lærere slik at man kan tilby elever en oppdatert og faglig god undervisning.

Fremtidsretta infrastruktur

Kollektivtilbud. Ungdom er avhengig av kollektivtransport for å komme seg til og fra skolen og til fritidsaktiviteter. Vi ønsker at det blir laget gode holdeplasser – med busskur og informasjon om hvor og når bussene går. Det er viktig at det finnes et godt busstilbud også på ettermiddagen når ungdom skal til og fra fritidsaktiviteter.

Ungdom må kjenne til de tilbudene som finnes

Barnekonvensjonens artikkel 31 sier; «Alle barn har rett til hvile, fritid og lek, og til å delta i kunst og kulturliv.»

Ungdomsrådet mener at vi må ha en variasjon i fritidstilbudene som ungdom kjenner til og har råd til å delta på. I dag er det vanskelig å orientere seg i fritidstilbudene rettet mot ungdom.

Det er behov for en god samlande løsning hvor man kan finne alle tilbud et sted.

Ungdomsrådet foreslår at Rana Kommune setter av midler og ressurser til å lage en løsning som kan synliggjøre og informere om tilbud som finnes for ungdom i dag.

Det kan for eksempel en egen nettside rettet mot ungdom med enkle, gode løsninger og et uttrykk som treffer ungdommen. Det er viktig at dette er et prosjekt hvor ungdom involveres og at det er noe som vil vare over tid og tar hensyn til at ungdoms kommunikasjonskanaler er i stadig endring.

Rana Ungdomsråd

Vedlegg 5 Oppfølging politiske vedtak økonomi

Oppfølging vedtak 2018

Kommunestyret fatter ulike vedtak i løpet av året med bestillinger rettet inn mot budsjettprosessen. Administrasjonen har med utgangspunkt i protokoller fra Kommunestyret utarbeidet en oversikt over saker som er bedt belyst

Oppfølging K.sak 127/17 Handlingsplan 2017-2020. Boliger til vanskeligstilte.

Ref. fra vedtaket: *Tiltak som følger av rullering av boligpolitisk plan må innarbeides i neste rullering av budsjett og økonomiplan.*

I planen er følgende behov skissert:

Nye behov 2018 - 2021:

Prosjektnavn	Antall enheter	Investering anslag	Årlig driftskonsekvens
MTA, bofellesskap 1	6	30 000	7 500
MTA, bofellesskap 2	6	30 000	7 500
MTA, bofellesskap 3	6	30 000	7 500
Avlastningsbolig MTA	6	30 000	7 500
Rus/psyk: Forsterket bofellesskap/institusjon, 6+7 plasser	13	10-60 000	12 450
Småhusprosjekt, Langneset	4	4-10 000	0
Totalt, Nye tiltak 2018 - 2021	41	134 - 160 000	42 450

Note: Investering i mill. kr, årlig driftskonsekvens i 1000 kr

Kommunen står overfor en betydelig utfordring med å komme i møte driftskonsekvensene som følger av tiltakene i boligpolitisk plan. Det vil innebære omprioriteringer innad i driften som nærmest er umulig å håndtere for øvrige tjenester.

Samtidig må kommunen forholde seg til de behov som er reist og finne gode og bærekraftige løsninger. Kostnadene med tiltakene må reduseres. Det må finnes andre driftsløsninger enn bare det å kopiere dagens velprøvde kostnadskrevende strukturer og modeller. Spesielt gjelder dette boligtilbud innen miljøterapeutisk avdeling hvor det opereres med enhetskostnad på 1,25 mill. kr. Når staten kun bidrar med vel halvparten i ekstra overføring til personer i målgruppen, blir det en for stor finansieringsoppgave for øvrige tjenester.

Rådmannen forventer løsninger som er økonomisk gjennomførbare.

I det økonomiske opplegget er det lagt inn en rammebevilgning 7,5 mill. kr i 2021, økende til 15 mill. kr i 2022. Det forutsettes at tjenesteområdet arbeider videre med saken for å komme tilbake med mere bærekraftige løsninger til neste rullering av budsjett og økonomiplan. Investeringsmidler

som forutsettes å være selvfinansierende, innarbeides også ved rulleringen.

Oppfølging K.sak 53/18 Interpellasjon full barnehagedekning

Ref. fra vedtaket: *1. Kommunestyret ber rådmannen om å utrede tilstrekkelig med barnehageplasser for å ivareta dagens venteliste og eventuelle tilflyttere som ønsker plass.*

2. Rådmannen bes videre om å utrede kontinuerlig opptak av barn i barnehagen slik at foresatte og tilflyttere kan ta del i arbeidslivet raskest mulig etter permisjon og eventuell tilflytting til kommunen.

3. Utredningen bes fremlagt knyttet til budsjettkonferansen høsten 2018.

Etter at Oppvekst og kultur har hatt gjennomgang av barnehagene i Rana viser det seg at det samlet sett er god arealkapasitet i både kommunale og private barnehager sett opp i mot dagens venteliste med primært små barn (0-2 år). Det er tilgjengelig arealkapasitet tilsvarende ca. 100 plasser i de kommunale, og det samme i de private barnehagene, totalt 200 plasser. Bemannings- og pedagognormen er oppfylt i kommunale barnehager innenfor dagens barneopptak og budsjetttrammer.

Endelig tall for alle barnehagene vil ikke foreligge før rapportering på 2018 til Undervisningsdirektoratet i januar 2019.

Ved to barnehageopptak i året hvor det åpnes for inntil 30 plasser, vil kostnaden ligge på inntil 6 mill. kr med helårsvirkning. Løpende opptak for inntil 60 plasser er beregnet å gi en kostnad på inntil 12 mill. kr i helårsvirkning.

Utfordringen i dette er ikke areal, men rekruttering av bemanning, og da spesielt pedagoger.

Oppfølging K.sak 74/18 skolefrokost

Ref. fra vedtaket: *Utarbeide utredning som synliggjør kostnader for servering av gratis frokost til elevene ved den nye Rana ungdomsskole fra 1.1.2019 og ut skoleåret. Dette som et prøveprosjekt og erfaringene vil danne grunnlag for event videreføring av ordningen for hele ungdomstrinnet.*

Det anbefales en igangsetting av et prøveprosjekt ved Rana ungdomsskole fra høsten 2019, med evaluering våren 2020.

Polarsirkelen vgs. tilbyr i dag skolefrokost til elevene. Det er tatt utgangspunkt i tilbudet ved

Polarsirkelen for å se på konsekvensene av et tilsvarende tilbud ved Rana ungdomsskole.

Å innføre ordningen ved Rana ungdomsskole medfører et par andre utfordringer enn det de har ved Polarsirkelen. I utgangspunktet bør det være noen stordriftsfordeler ved at det ved Rana ungdomsskole vil være 840 elever, men det må tas med i vurderingen at frokosttilbudet må gis ved to lokasjoner. Ved Polarsirkelen har de etablerte kantiner, noe Rana ikke har ved ungdomsskolene i dag. Dette gjør at kostnadene vil bli en del høyere for en skolematordning ved Rana ungdomsskole.

Ved Polarsirkelen beregnes den direkte råvarekostnaden til 20 kr (i 2013). For Rana ungdomsskole bør kostnaden økes til 25 kr. Det gis et tilbud til 840 elever, til kostnad på 25 kr per dag i 190 dager. Dette gir en total kostnad på 4,0 mill. kr. Alternativt kan ordningen gjelde noen færre dager, f.eks. serveres det gratis frokost tre dager i uka. Da blir kostnadene 2,4 mill. kr for et tilbud i 114 dager. Hvis ikke alle elevene ønsker å benytte seg av tilbudet vil det gi lavere kostnader, men det er vanskelig å gi noe anslag på hvor stor andel av elevene dette kan utgjøre.

K.sak 136/17 – Verbalvedtak budsjett – og økonomiplan 2018 - 2021: Etablering av Mo sentrumsutvikling AS.

Kommunestyret har bedt rådmannen fremme sak om etablering av et MO sentrumsavvikling AS som skal eies 50/50 av kommunen og næringslivet. Formålet med selskapet er å styrke kompetansen om sentrumsutvikling og initiere investeringer som styrker utviklingen av sentrum. I sak knyttet til oppfølging av verbalvedtak (mars 2018) har rådmannen signalisert at det er uklart når saken fremmes for politisk behandling. Ordfører følger opp saken og rådmannen avventer nærmere bestilling.

K.sak 41/18 Søknad om ny partnerskapsavtale med IL Stålkameratene – Stållhallen:

Rana kommunestyre fattet vedtak i K.sak 41/18 om å inngå ny partnerskapsavtale med IL Stålkameratene, Arena Bygg AS og Arena Drift AS, men at endelig tilskuddsbeløp fastsettes når finansiering er klar. Punkt 4 i vedtaket gir forutsetninger som må være oppfylt for inngåelse av en partnerskapsavtale og forhåndsgodkjenning av spillemiddelsøknaden vedrørende Stållhallen. Forutsetningene omfatter nivå på gammel restgjeld, bidrag som gaver og sponsormidler til finansiering og investering av ny fotballhall konkretiseres og dokumenteres skriftlig og anlegget forutsettes fullforsikret.

Prosjektet vil med en gjeldsbelastning på 49,4 mill. kr, ha store kapitalutgifter som presser driftsmarginene. Inntektsgrunnlaget er ikke fullt ut dokumentert, og det mangler store sponsorer som kan bidra til driften over tid. Det er søkt om 2 mill. kr i kommunal driftsstøtte som premiss i Stållhallens driftsopplegg. Prosjektet blir dermed risikoutsatt med kommunen som økonomisk garantist og største bidragsyter.

Administrasjonen foreslår i sitt økonomiske opplegg å gi tilskudd på 800 000 kr ut fra en samlet kommunal prioritering. Dette innebærer en dobling av tilskuddsnivået som ble gitt til tidligere Stållhall (400 000 kr). Det vises også til hallprosjektene på Ytteren og Gruben med samlet kommunal støtte på 4,8 mill. kr. Området er prioritert.

Redusert tilskuddsbeløp utfordrer driftsopplegget for Stållhallen, men gir et signal om at private aktører i større grad må engasjere seg økonomisk i dette viktige tilbudet for Rana.

K.sak 120/17 Forprosjekt kulturhus i kulturkvartalet:

Kulturhusløsning i kulturkvartalet starter opp i 2021 og slutføres i økonomiplanperioden 2021-2024.

Prosjektet er i utkast til investeringsprogram forskjøvet med 1 år med oppstart i 2022.

K.sak 5/18 Tilskudd til industriutvikling i Langsetvågen:

For 2019 og 2020 bevilges det 200 000 kr per år. Totalt 400 000 kr. Dekkes av disposisjonsfondet. Rana kommune forutsetter at de andre aktørene også bevilger omsøkt støtte i tråd med finansieringsplanen.

Følges opp i økonomiplanen

K.sak 16/18 Søknader om tilskudd til prosjekter under Strategisk næringsplan:

Søknader om tilskudd i tilknytning til Strategisk næringsplan må fremsettes til rådmannen innen 30. juni 2018. I hovedsak vil søknader bli behandlet og vurdert i sammenheng med budsjettprosessen høsten 2018.

Se søknad fra Kunnskapsparken under kapittel om «Hvordan sikre velferdsleveransen på lang sikt»

K.sak 20/18 Barnetrygd og beregning av inntektsgrunnlaget ved sosialhjelp:

Barnetrygd inngår ikke som en del av inntektsgrunnlaget ved beregning av sosialhjelp. Budsjettreguleres i 2018, innarbeides i budsjett 2019.

Følges opp i økonomiplanen.

K.sak 68/18 Vedtak om Jernbaneparken:

2. Kommunestyret ber rådmannen om at det fremmes en sak om oppgradering av Jernbaneparken med vannspeil og skøytebane. Inndekning gjøres i forbindelse med budsjett- og økonomiplanarbeidet høsten 2018.

Innarbeidet i utkast til investeringsprogram i 2020 med 20 mill. kr. som kommunens andel til utvikling av Jernbaneparken.

K.sak 27/18 Plan for oppgradering og vedlikehold av veikapitalen

Ref. fra vedtaket: *Hovedplan vei: Vedlikeholds- etterslepet på 167,7 mill. kr vurderes i forbindelse med økonomiplanarbeidet 2019-2022 i forbindelse med øvrig vedlikeholdsetterslep i kommunen. Kommunestyret ber administrasjonen å utrede ulike alternative modeller for å redusere vedlikeholds- etterslepet. Dette presenteres i forbindelse med økonomiseminarer til høsten.*

Vedlikeholdsetterslepet på de kommunale veiene er beregnet til ca. 168,0 mill. kr. Et slikt løft er ikke mulig å gjennomføre på et år og Rana kommune må finne andre strategier for å fase inn nødvendige investeringer og driftsmidler for å ta igjen vedlikeholdsetterslepet.

- For å få et planmessig og systematisk vedlikehold av det kommunale veinettet bør veibudsjettet over tid styrkes eller antall kilometer kommunal vei reduseres.
- Hovedplan vei viser at Rana kommune bør bruke ca. 10 mill. kr pr. år til sommer-vedlikehold for å opprettholde veikapitalen når vedlikeholdsetterslepet er lukket.

I vedlegg 5 er det skissert tre modeller for vedlikehold av de kommunale veier.

Alternativ 1

Vedlikeholdsetterslep og investeringsbehov tas i 2019. Deretter drift for å opprettholde ønsket standard.

Alternativ 2

Investeringsbehovet dekkes inn over 5 år, vedlikeholdsetterslepet dekkes jevnere inn over 10 år. Etterslepet blir lukket i løpet av 10 år.

Alternativ 3

0 – alternativ. Vedlikehold på dagens nivå og etterslepet blir ikke lukket.

Vedlegg 6 Perspektivanalyse vedlikeholdsetterslep vei

Alternativ 1: Vedlikeholdsetterslep og investeringsbehov tas i 2019. Deretter drift for å opprettholde ønsket standard.

	år	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	SUM
Atotern	Vedlikehold	1 740 000	773 000	773 000	774 000	967 000	967 000	967 000	580 000	580 000	580 000	8 701 000
Fortau	Vedlikehold	1 084 000	287 000	287 000	287 000	287 000	662 000	662 000	662 000	662 000	336 000	5 216 000
	Investering	1 526 000										1 526 000
G / S	Vedlikehold	390 000	577 000	577 000	577 000	375 000	375 000	375 000	375 000	522 000	522 000	4 665 000
	Investering	4 190 500										4 190 500
Fotgjengerfelt	Vedlikehold	423 000	72 600	184 800	216 700	216 700	216 700	216 700	216 700	216 700	216 700	2 197 300
Skilt	Vedlikehold	619 000	495 000	734 000	960 000	1 210 000	1 053 000	719 000	710 000	710 000	708 000	7 918 000
	Stolper	697 000	30 000	30 000	30 000	30 000	30 000	30 000	30 000	30 000	30 000	967 000
Stikkrenner	Vedlikehold	5 219 000	952 000	952 000	952 000	952 000	952 000	952 000	726 000	726 000	726 000	13 109 000
Grusveier	Vedlikehold	8 465 000	849 000	836 000	4 931 000	954 000	822 000	4 864 000	877 000	822 000	4 907 000	28 327 000
Asfaltveier	Vedlikehold	97 372 000	8 790 000	2 534 000	2 576 000	3 914 000	3 189 000	3 280 000	1 291 000	5 180 000	3 180 000	131 306 000
	Investering	35 014 000										35 014 000
Bruer	Vedlikehold	285 000		285 000		285 000		285 000		285 000		1 425 000
	Investering	10 600 000										10 600 000
												255 161 800

	år	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Etterslep	Vedlikehold	116 294 000									
	Investering	51 330 500									
Vedlikehold pr. år etter at etterslepet er tatt igjen		12 825 600	7 192 800	11 303 700	9 190 700	8 266 700	12 350 700	5 467 700	9 733 700	11 205 700	255 161 800

Alternativ 2: Investeringsbehovet dekkes inn over 5 år. Vedlikeholdsetterslepet dekkes jevnere inn over 10 år

	Etterslep	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	SUM
Atotern	Vedlikehold	1 740 000	1 005 000	1 005 000	1 005 000	1 005 000	1 005 000	735 000	735 000	735 000	735 000	8 700 000
Fortau	Vedlikehold	1 084 000	446 000	446 000	446 000	446 000	446 000	662 000	662 000	662 000	336 000	5 214 000
	Investering	1 526 000	326 000	326 000	326 000	326 000	326 000					1 630 000
G / S	Vedlikehold	390 000	499 000	499 000	499 000	499 000	499 000	434 000	434 000	434 000	434 000	4 665 000
	Investering	4 190 500	838 000	838 000	838 000	838 000	838 000					4 190 000
Fotgjengerfelt	Vedlikehold	423 000	72 600	184 800	216 700	216 700	216 700	216 700	216 700	216 700	216 700	2 197 300
Skilt	Vedlikehold	619 000	702 000	702 000	702 000	702 000	702 000	880 000	880 000	880 000	880 000	7 910 000
	Stolper	697 000	164 000	164 000	164 000	164 000	164 000	30 000	30 000	30 000	30 000	970 000
Stikkrenner	Vedlikehold	5 219 000	1 805 000	1 805 000	1 805 000	1 805 000	1 805 000	816 000	816 000	816 000	816 000	13 105 000
Grusveier	Vedlikehold	8 465 000	2 833 100	2 833 100	2 833 100	2 833 100	2 833 100	2 833 100	2 833 100	2 833 100	2 833 100	28 331 000
Asfaltveier	Vedlikehold	97 372 000	15 000 000	15 000 000	15 000 000	15 000 000	15 000 000	15 000 000	15 000 000	15 000 000	15 000 000	150 000 000
	Investering	35 014 000	7 003 000	7 003 000	7 003 000	7 003 000	7 003 000					35 015 000
	Vedlikehold	285 000		285 000		285 000		285 000		285 000		1 425 000
Bruer	Investering	10 600 000	2 660 000	3 000 000	2 470 000	2 470 000						10 600 000
												273 952 300

	år	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028
Årlig vedlikeholdsbehov fordelt		23 162 100	22 526 700	22 638 900	22 670 800	22 670 800	21 606 800	21 606 800	21 606 800	21 606 800	21 280 800
Årlig investeringsbehov fordelt		10 827 000	11 167 000	10 637 000	10 637 000	8 167 000	0	0	0	0	0

Alternativ 3: 0 - alternativ

	Etterslep										Etterslep 2029
	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	
Atotern	Vedlikehold	700 000	700 000	700 000	700 000	700 000	700 000	700 000	700 000	700 000	1 740 000
Fortau	Vedlikehold	450 000	450 000	450 000	450 000	450 000	450 000	450 000	450 000	450 000	1 084 000
	Investering	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1 526 000
G / S	Vedlikehold	475 000	475 000	475 000	475 000	475 000	475 000	475 000	475 000	475 000	390 000
	Investering	0	0	0	0	0	0	0	0	0	4 190 500
Fotgjengerfelt	Vedlikehold	200 000	200 000	200 000	200 000	200 000	200 000	200 000	200 000	200 000	423 000
Skilt	Vedlikehold	800 000	800 000	800 000	800 000	800 000	800 000	800 000	800 000	800 000	619 000
	Stolper	30 000	30 000	30 000	30 000	30 000	30 000	30 000	30 000	30 000	697 000
Sttkrenner	Vedlikehold	875 000	1 805 000	1 805 000	1 805 000	1 805 000	816 000	816 000	816 000	816 000	5 219 000
Grusveier	Vedlikehold	2 200 000	2 200 000	2 200 000	2 200 000	2 200 000	2 200 000	2 200 000	2 200 000	2 200 000	8 465 000
Asfaltveier	Vedlikehold	4 000 000	4 000 000	4 000 000	4 000 000	4 000 000	4 000 000	4 000 000	4 000 000	4 000 000	97 372 000
	Investering	0	0	0	0	0	0	0	0	0	35 014 000
Bruer	Vedlikehold	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000	100 000	285 000
	Investering	0	0	0	0	0	0	0	0	0	10 600 000
Etterslep i 2029											
167 624 500											

	Drift	Investering
Budsjett Vei 2018	38 750 000	4 000 000
Faste kostnader (husleie m.v)	-1 200 000	
Drift maskinpark / utstyr	-3 500 000	
Vintervedlikehold (snitt siste 3 år)	-21 000 000	
Rehab 3 bruer		-3 000 000
Rehab gateløys Hammerbakken		-1 000 000
Disponibelt til sommervedlikehold	13 050 000	

Vedlegg 7 KOSTRA og kommunebarometeret

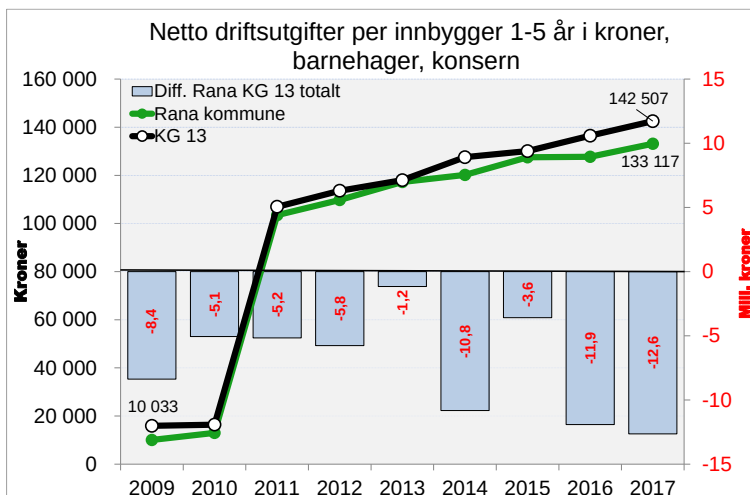
Barnehage

6,6 prosent lavere ressursbruk
enn sammenlignbare
kommuner

Kvalitet

Trekker opp

- Andel styrere og ledere med pedagogisk utdanning
- Andel barnehager som har åpent minst 9 timer hver dag
- Andel ansatte med pedagogisk utdanning
- Andel ansatte som er menn
- Leke- og oppholdsareal per barn i private barnehager

2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Endring fra i fjor
49	20	37	57	54	79	66	76	147	71

Trekker ned

- Leke og oppholdsareal per barn i kommunale barnehager
- Barn per barnehage

Bemanningen i barnehagene i Rana er klart lavere enn i de beste kommunene. Som regel er bemanningen lavere jo større kommunen blir.

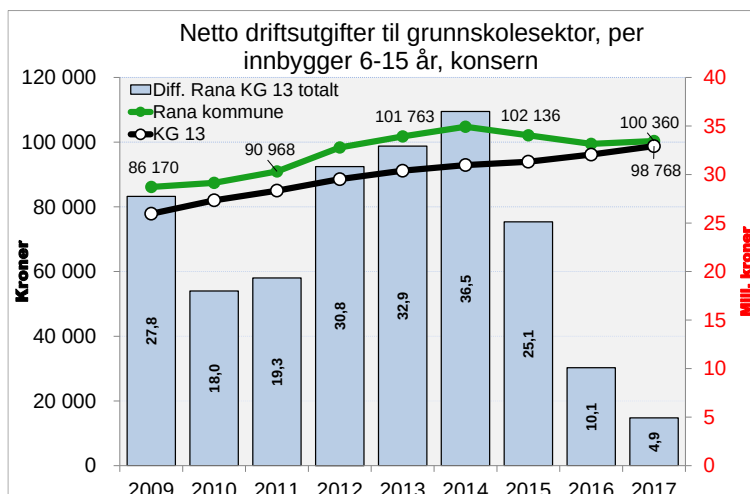
41 prosent av ansatte i kommunale barnehager har pedagogisk utdanning. Landsgjennomsnittet er 36 prosent. Nesten alle styrere og ledere i kommunale barnehager i Rana har godkjent utdanning.

Andelen menn som jobber i barnehagene i Rana er omtrent som snittet. De beste ligger på 17 prosent menn.

I Rana går 80 prosent av barna med minoritetsbakgrunn i barnehage, ifølge tallene. Det er midt på treet målt mot resten av landet. Ulike telletidspunkt for barn i barnehage og antall minoritetsspråklige barn er en marginal feilkilde.

Grunnskole

1,6 prosent høyere
 ressursbruk enn
 sammenlignbare kommuner

Kvalitet

2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Endring fra i fjor
			253	287	364	371	337	321	-16

Trekker opp

- Andel elever med spesialundervisning 1. – 4. trinn, snitt siste fire år
- Andel elever med spesialundervisning 5. – 7. trinn, snitt siste fire år
- Andel elever på laveste mestringsnivå, snitt siste fire år

Trekker ned

- Andel lærere med kompetanse til å undervise i norsk, engelsk og matematikk 8.-10.trinn
- Andel lærere som oppfyller kravene til undervisning 8.-10.trinn
- Andel lærere som oppfyller kravene til undervisning 1.-7.trinn
- Andel elever fra kommunen som har fullført og bestått videregående innen fem år
- Andel elever med spesialundervisning 8. – 10. trinn, snitt siste fire år

Karakterene på 10. trinn i Rana har vært en del under middels de siste fire årene, målt mot resten av Skole-Norge. Resultatene i fjor var omtrent på samme nivå som snittet de siste fire årene.

31 prosent av elevene på 5. trinn de siste fire årene ligger på laveste mestringsnivå (av tre). Det er omtrent som normalen for Kommune-Norge.

På ungdomsskolen er bare om lag halvparten av lærerne i matematikk, engelsk og norsk som oppfyller nye krav til fordypning i fagene. Har kommunen satt noe mål for når alle disse skal være ferdig etterutdannet?

Ifølge Elevundersøkelsen sier 88 prosent av elevene på 7. trinn at de trives godt. Snittet ligger på 91 prosent. 83 prosent av elevene på 10. trinn sier at de trives godt. I Norge er snittet 86 prosent.

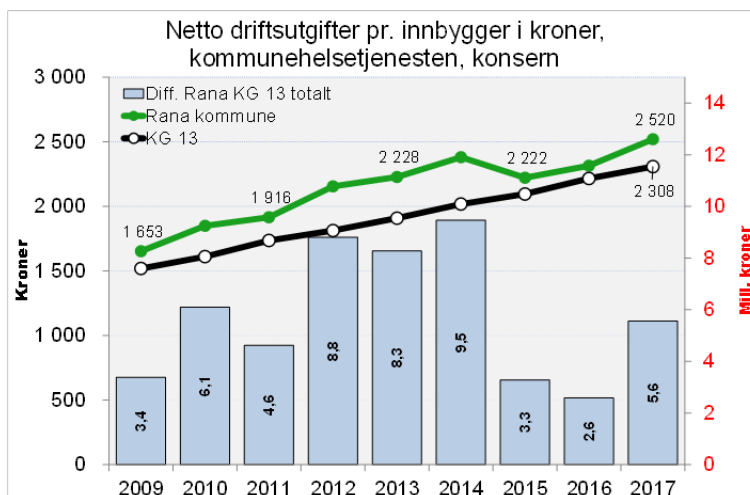
På 5.-7. trinn får 8,8 prosent av elevene spesialundervisning. Det er ikke særlig høyt målt mot mange andre kommuner.

Kommunehelse

9,2 prosent **høyere**
ressursbruk enn
sammenlignbare kommuner

Kvalitet

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Endring fra i fjor
		237	387	311	409	385	310	321	280	-41

Trekker opp

- Andel av fastlegelistene som mangler lege
- Andel 2-åringar som er med i vaksinasjonsprogrammet
- Andel 9-åringar som er vaksinert mot meslinger

Trekker ned

- Totalt medisinbruk pr. innbygger
- Andel ledige listeplasser
- Andel av fastlegelistene som mangler lege

Legedekningen i Rana er på 11,6 leger per 10.000 innbyggere. I Rana er det ledig plass på 11 prosent av fastlegelistene.

Det er litt lav dekning av helsesøster målt mot antall småbarn i kommunen. De beste ligger på 180 årsverk per 10.000 småbarn.

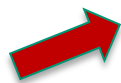
Antall ansatte med videreutdanning innen psykisk helse er middels, målt mot antall innbyggere.

Rana har 58 jordmødre per 10.000 fødte barn. Dekningen er lav målt mot de beste i Kommune- Norge.

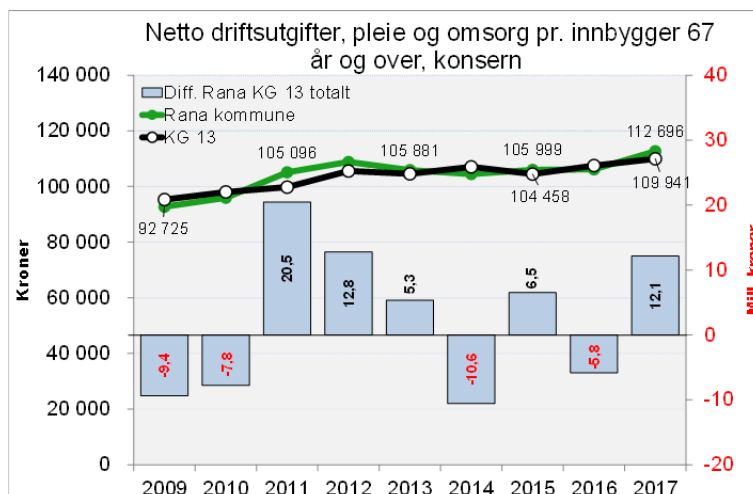
89 prosent av nyfødte hadde hjemmebesøk innen 14 dager i Norge i fjor.

Nesten alle 9-åringene i kommunen er vaksinert mot meslinger, ifølge statistikken. Det er bra.

Pleie og omsorg

**2,5 prosent høyere
ressursbruk enn
sammenlignbare kommuner**

Kvalitet

2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Endring fra i fjor
252	350	346	356	204	223	240	347	402	55

Trekker opp

- Gjennomsnittlig antall tildelte timer hjemmesykepleie i uka
- Årsverk av geriatrisk sykepleier per 1.000 innbygger over 80 år
- Andel plasser til demente, mot antall over 80 år på sykehjem
- Mottakere av BPA, støttekontakt og omsorgslønn per 1.000 innbyggere

Trekker ned

- Andel vedtak om hjemmetjenester som iverksettes innen 15 dager
- Antall trygghetsalarmer, målt som andel av hjemmeboende eldre over 80 år
- Antall døgn på sykehus for utskrivningsklare pasienter, per 10.000 innb.
- Andel brukertilpasset enerom på sykehjem med bad/wc
- Tid med fysioterapeut på sykehjem

I Rana har 76 prosent av de ansatte fagutdanning. I de beste kommunene er andelen minst 84 prosent. Andelen er omtrent uendret det siste året.

Målt mot hvor mange over 80 som faktisk bor på sykehjem, har kommunen en middels andel plasser avsatt til demente.

I Rana tilsvarer antall plasser i skjermet enhet for demente 50 prosent av antallet over 80 som faktisk bor på sykehjem.

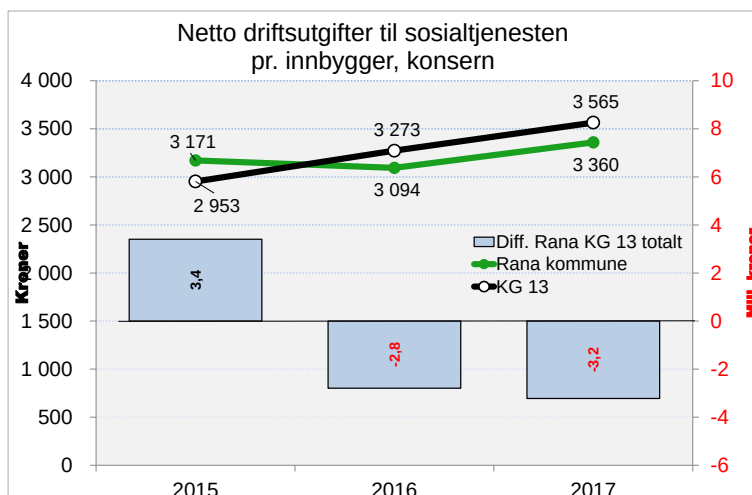
I gjennomsnitt er knapt 20 prosent av sykehjemsplassene i Norge nå korttidsplasser. Andelen har økt litt de siste årene. Kommunen har ikke veldig mange plasser avsatt til korttidsopphold. De beste kommunene ligger på 58 prosent. Rana ligger på 18 prosent.

Sosialtjeneste

5,8 prosent **lavere** ressursbruk
enn sammenlignbare
kommuner

Kvalitet

2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Endring fra i fjor
301	309	334	359	362	327	289	289	253	-36

Trekker opp

- Mottakere av kvalifiseringsstønad, andel av dem som går over 6 mnd. på sosialhjelp
- Brukere som får gjeldsråd, som andel av langtidsmottakere

Trekker ned

- Snitt stønadslengde for mottakere mellom 25 og 66 år

Stønadstiden for unge mottakere i Rana er midt på treet. I barometeret regnes kort stønadstid som bra. Det må være positivt at sosialhjelp er en midlertidig løsning på vei mot noe mer permanent.

Blant de under 25 år, er andelen på sosialhjelp korrigert for behovet på 4,2 prosent, mens snittet i Kommune-Norge ligger på prosent.

Sosialstønad gis i over 10 måneder til 18 prosent av de som mottar støtte. Kommunen er på 219. plass på denne tabellen.

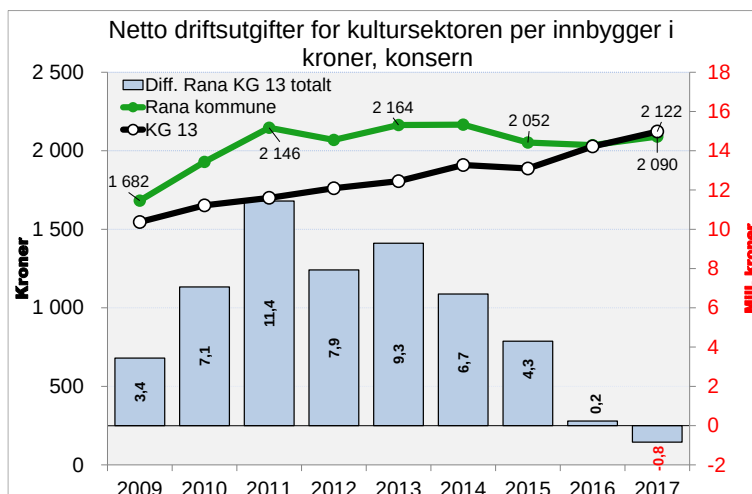
Andelen mottakere som har sosialhjelp som hovedinntekt er lav. I barometeret teller det positivt.

Individuell plan er fortsatt relativt lite brukt i sosialtjenesten. Et mulig verktøy i sosialtjenesten er at brukerne har en individuell plan. I Rana er dette veldig lite brukt.

Kultur

1,5 prosent **lavere** ressursbruk
enn sammenlignbare
kommuner

Kvalitet

2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Endring fra i fjor
93	107	115	163	75	80	107	125	104	-21

Trekker opp

- Ansatte kulturarbeidere i kommunen
- Kinobesøk per innbygger
- Besøk i folkebibliotek per innbygger
- Antall timer på musikkskole per elev
- Andel av kulturutgiftene som er overført til frivillige
- Netto driftsutgifter til aktivitetstilbud for barn og unge

Trekker ned

- Andel av elevene som går på kommunens musikk- og kulturskole

Besøket i biblioteket i Rana er på et normalt nivå, målt per innbygger.

14 prosent av den voksne befolkningen i Norge er aktive lånere på biblioteket, ifølge Norsk kulturindeks fra Telemarksforsking. I Rana er 15 prosent av de voksne registrert som aktive lånere.

Telemarksforsking setter sammen oversikt over hvor mange kulturarbeidere det er i kommunene, privat eller offentlig. I Rana er sysselsettingen høy målt mot folketallet.

15 prosent av de mellom 6 og 15 år går nå på kultur- og musikkskole nasjonalt. Andelen ble litt lavere det siste året. I kommunene hvor tilbudet er mest populært, er det sju ganger så mange som går på kulturskolen, som i de kommunene med færrest elever. Andelen av barn fra kommunen som faktisk går på musikk- og kulturskole er ganske lav målt mot de fleste andre kommuner.

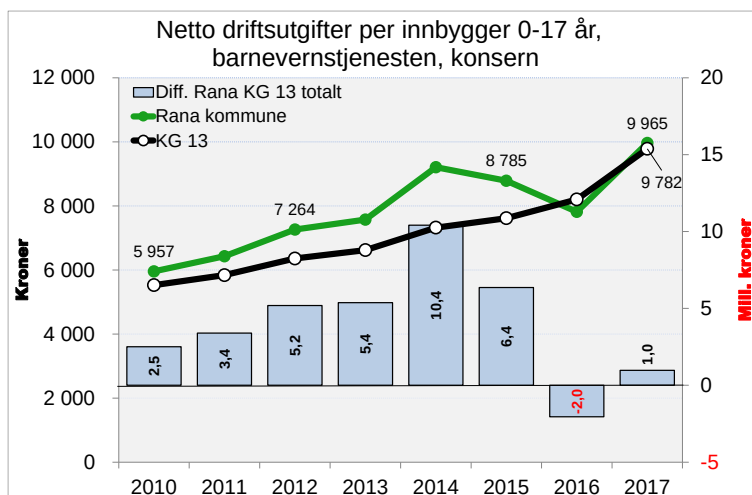
Norsk kulturindeks fra Telemarksforsking viser over hvor mange timer hver enkelt elev i kulturskolen får. I Rana får elevene middels antall timer med undervisning.

Netto utgifter til idrett og anlegg er ikke spesielt høye i Rana, 575 kroner per innbygger.

Barnevern

1,9 prosent **høyere** ressursbruk enn sammenlignbare kommuner

Kvalitet

2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Endring fra i fjor
			142	213	318	120	172	213	41

Trekker opp

- Andel barn under omsorg som har omsorgsplan
- Brukerundersøkelser siste fire år
- Andel barn i institusjon og fosterhjem, snitt siste fire år
- Andel barn med utarbeidet plan, snitt siste fire år
- Andel barn i barnevernet, korrigert for behovet

Trekker ned

- Netto utgifter til forebygging helsestasjon og skolehelsetjeneste, per innb. 0-5 år
- Andel barn med utarbeidet plan
- Andel undersøkelser med behandlingstid under 3 mnd., snitt siste fire år
- Barn med undersøkelse eller tiltak per årsverk,

Når vi korrigerer andelen av barn som er i barnevernet for behovet, er andelen i Rana på 4,7 prosent.

I Rana ble 85 prosent av sakene behandlet innen den vanlige tremånedersfristen. Sett de fire siste årene under ett, er statistikken middels.

Av barn med tiltak er 42 prosent i fosterhjem eller institusjon. I barometeret regnes høy andel tiltak i hjemmet som positivt.

Bemanningen av fagpersonell i barnevernet i Rana er noe lavere enn i normalkommunen. Bemanningen ble litt bedre i fjor, ifølge statistikken.

I to av de fire siste årene har kommunen oppgitt at den har spurt brukerne. Blir svarene brukt til å forbedre tjenesten?

Alle barn som er omplassert, har en omsorgsplan. Det er slik det skal være. Målt over de siste fire årene er statistikken i Rana ganske god.

Andelen barn med tiltak og en utarbeidet plan er middels målt mot resten av landet.

Miljø og ressurser

Kvalitet

2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Endring fra i fjor
54	46	53	154		36	45	32	47	15

Trekker opp

- ROS-analyser siste år innen skred og ras, flom og overvann
- Netto driftsutgifter til kommunale veier, pr. meter vei
- Samlet antall kvadratmeter formålsbygg per innbygger
- Vannforbruk pr. tilknyttet innbygger
- Sjøppel per innbygger (kilo), korrigert for antall fritidsboliger
- Netto driftsutgifter til rekreasjon i tettsted

Trekker ned

- Energikostnader per kvadratmeter bygg

Rana er blant de 100 beste på årets tabell.

Korrigert for lønns- og prisvekst var energikostnadene stabile i fjor, ifølge regnskapstallene. Kostnadene er vesentlig lavere enn for fem-seks år siden. Snittet er nå på 113 kroner per kvadratmeter. Energikostnadene for bygg i Rana er på 128 kroner per kvadratmeter, ifølge SSB. De sentrale formålsbyggene (adm. bygg, skoler, sykehjem, barnehager og idrettsanlegg er regnet med.

Sjøppel per innbygger økte med 3 prosent i fjor, totalt sett. Det produseres sjøppel i Rana på linje med det som er vanlig ellers i landet. Vi har korrigert for antall fritidseiendommer i kommunen.

Vannforbruket er nasjonalt på vei ned per innbygger, og falt også i fjor – til 65 kubikkmeter per innbygger.

Kommunenes utgifter til rekreasjon i tettsted har økt med godt over 10 prosent det siste året, selv etter at vi har justert for lønns- og prisvekst. Det er første gang i nyere tid vi ser en slik vekst i pengebruken på dette feltet.

Andelen av dyrket og dyrka jord som er omdisponert de siste årene, kan indikere presset på arealer i kommunen. I Rana er svært lite jordbruksareal omdisponert de siste årene, ifølge statistikken.

Det er få nøkkeltall knyttet til samferdsel. Kommunen bruker tilsynelatende noe mer enn normalkommunen på å vedlikeholde kommunale veier, målt som netto driftsutgifter per kilometer.

Kostnadene til vedlikehold av kommunale bygg kan ses på som en indikator for om formuen blir bevart eller ei. Utgiftene økte med knapt 5 prosent i fjor, etter at vi har justert for lønns- og prisvekst. I snitt er utgiftene til vedlikehold i Kommune-Norge på 108 kroner per kvadratmeter. Kommunen bruker litt mindre penger på vedlikehold enn normalkommunen. Høy pengebruk er positivt; det skal i utgangspunktet forlenge byggets levetid.

Vann, avløp og renovasjon

Kvalitet

2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Endring fra i fjor
				134	138	127	233	329	96

Trekker opp

- Andel innbyggere tilknyttet vannverk med god kvalitet IE
- Andel innbyggere tilknyttet vannverk med god kvalitet E-coli
- Andel innbyggere tilknyttet vannverk med god kvalitet pH
- Andel fornyet spillvannsnett siste tre år, avløp
- Andel fornyet vannledningsnett siste tre år
- Gebyr: Årsgebyr, vann, avløp, renovasjon og feiing

Trekker ned

- Andel innbyggere tilknyttet vannverk med god kvalitet, farge
- Brudd i vannleveransen, snitt timer pr. år pr. innbygger
- Andel av vannet som går tapt på grunn av lekkasje
- Antall stopp i kloakken pr. km spillvannsnett
- Antall oversvømte kjellere hvor kommunen har erkjent ansvar, per 10.000 innbyggere
- Andel innbyggere som er tilknyttet anlegg som overholder alle rensekrav
- Andel husholdningsavfall levert til gjenvinning og biologisk behandling
- Antall stopp i kloakken per 100 km spillvannsnett

Gebyrene skal i utgangspunktet være så lave som praktisk mulig. Samtidig er det viktig å se helheten. Det sentrale er om det er sammenheng mellom gebyrene og den anslåtte kvaliteten. Vann, avløp, renovasjon og feiing er inkludert. Gebyrene for vann, avløp, renovasjon og feiing i Rana er litt lavere enn normalen. Det er positivt så sant det ikke betyr at vedlikeholdet på anleggene lider.

Lekkasje fra vannledningsnettet er et problem i mange kommuner, hvor en stor del av vannet rett og slett forsvinner. Ifølge statistikken lekker det en god del fra ledningsnettet. Mange kommuner har langt bedre statistikk.

Utskifting av spillvannsnettet i Rana har vært prioritert litt høyere enn i normalkommunen de tre siste årene, ifølge statistikken.

Nasjonalt leveres prosent av husholdningsavfallet til gjenvinning og biologisk behandling. Det er omtrent som før. De beste kommunene her ligger på godt over 50 prosent, de dårligste på ned mot og under 20 prosent. Andelen av avfallet som går til materialgjenvinning og biologisk behandling fra kommunen, ligger litt under normalen.

Saksbehandling Kvalitet

2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Endring fra i fjor
			144	213	108	90	139	135	-4

Trekker opp

- Byggesak: Behandlingstid saker med 12 ukers frist
- Byggesak: Behandlingstid saker med 3 ukers frist
- Reguleringsplaner: Saksbehandlingstid
- Oppmålingsforretning: Saksbehandlingstid
- Fristbrudd: Andel byggesaker med overskredet frist

Trekker ned

- Saksbehandlingsgebyr for enebolig

Kommune-Norge behandlet i fjor, brøt kommunene fristene i 7 prosent av sakene, ifølge tallene. Andelen er på nivå med tidligere år. I de verste kommunene er det fristbrudd i over 30 prosent av sakene. Rana er bedre enn veldig mange andre hva gjelder å overholde byggesaksfristene. Det er bra – kan kommunen komme helt i toppsjiktet her?

Proessen for søknader med 3 ukers behandlingsfrist er i snitt på 12 dager i kommunen.

Byggesaker med 12 ukers frist behandles ganske raskt, snittet i kommunen er på 22 dager.

Saksbehandlingsgebyret for enebolig er litt over det som normalt har vært gjennomsnittet i Kommune-Norge. I Rana er det på 17 500 kroner.

Økonomi

2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	Endring fra i fjor
		347	247	167	147	73	59	80	21

Trekker opp

- Korrigert netto driftsresultat siste fire år, i prosent av brutto driftsinntekter
- Korrigert netto driftsresultat siste år, i prosent av brutto driftsinntekter
- Brutto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter
- Disposisjonsfond i prosent av brutto driftsinntekter
- Netto renteeksponert gjeld i prosent av brutto driftsinntekter
- Andel av investeringene som finansieres med lån, siste fire år

Trekker ned

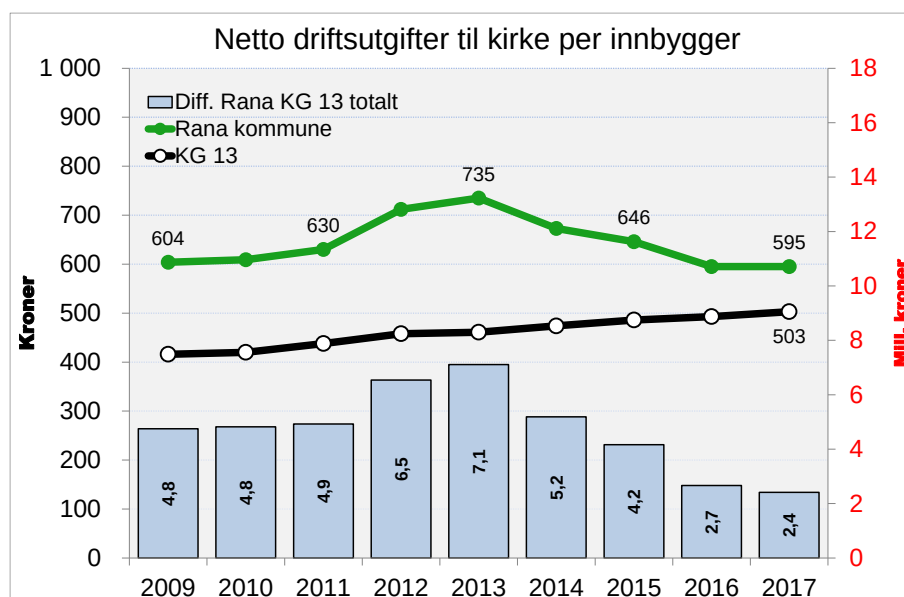
- Oppsamlet premieavvik i balansen, i prosent av brutto driftsinntekter
- Endring i renteeksponert gjeld siste år
- Investeringer, snitt siste fire år, som andel av brutto driftsinntekter

Kirke

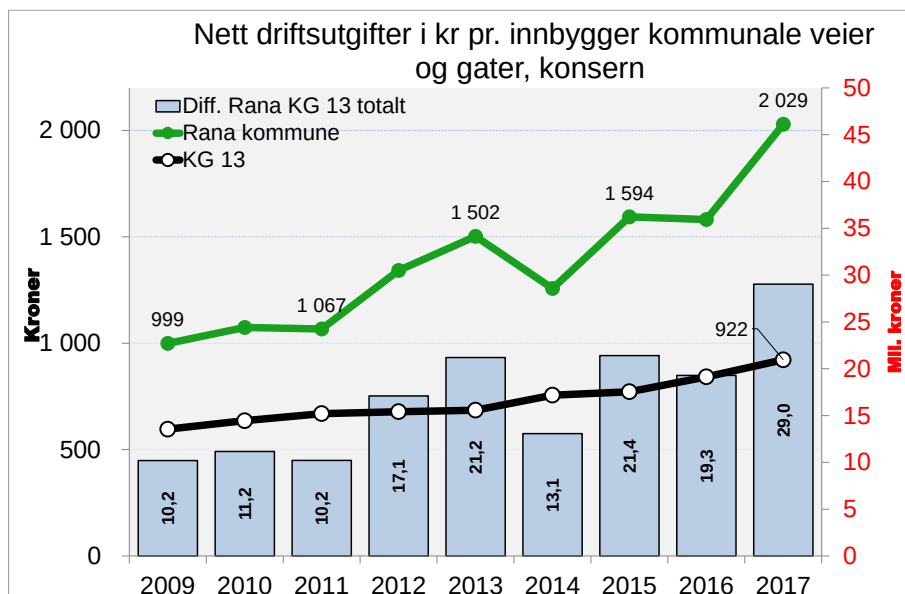

11,3 prosent **høyere** ressursbruk enn sammenlignbare kommuner

Av totale netto driftsutgifter brukte Rana samme andel på kirke og tilskudd til tros og livssynssamfunn som KG 13. Ressursbruken til kirke i Rana var 2,4 mill. kr høyere i 2017, mens tilskudd til tros- og livssynssamfunn var 1,47 mill. kr lavere i Rana enn i KG 13.

Samferdsel

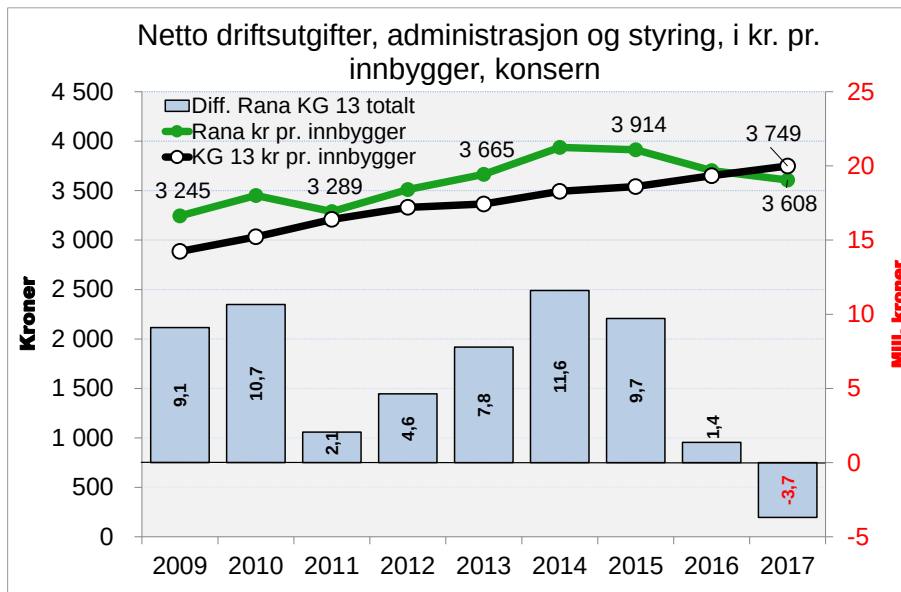
120 prosent **høyere** ressursbruk enn sammenlignbare kommuner

Rana har betydelig høyere netto driftsutgifter til kommunale veier og gater målt i kroner pr. innbygger i forhold til sammenligningsgruppa. En hovedårsak er at Rana har dobbelt så mange km vei per innbygger.

Sammenlignes netto driftsutgifter pr. km kommunal vei og gate i 2017, var ressursbruken i Rana høyere enn i KG 13. Brutto driftsutgifter pr. km kommunal vei og gate var lavere i Rana enn i KG 13.

Administrasjon, styring og kontroll

1,8 prosent lavere
ressursbruk enn
sammenlignbare
kommuner

Ressursbruken til administrasjon og styring i Rana er fra 2014 årlig redusert, mens ressursbruken i KG 13 har økt. Rana har høyere ressursbruk til administrasjon, lik ressursbruk til kontroll og revisjon, mens ressursbruken på de øvrige områdene er lavere enn i KG 13.

Vedlegg 8 Nye investeringer som ikke er prioritert

Støttetjeneste

Tiltak	2019	2020	2021	2022
Planlagte utskiftninger - serverpark	200	200	200	200
Planlagte utskiftninger - nettverkselektronikk	100	100	100	100
Sum nye investerings tiltak	300	300	300	300

Helse og omsorg

Tiltak	2019	2020	2021	2022
PHST:Nye lokaler krisesentret	-	-	-	-
Omsorgsboliger – psykiatri/rus (6 plasser)	-	-	-	-
Overgangsboliger - rus (5 plasser)	-	-	-	-
Gjennomgangsboliger (20 plasser)	-	-	-	-
MTA:Bofellesskap 3	-	-	-	-
MTA:Bofellesskap 4	-	-	-	-
MTA: Bofellesskap 5	-	-	-	-
MTA: Avlastningsbolig	-	-	-	-
ØST: Renovering kjøkken Mo aktivitetshus	500			
ØST: Skifte av inventar og utstyr sykehjemmet	1 000			
VEST: Sentralkjøkkenet: utskifting av driftsutstyr	700			
Sum nye investerings tiltak	-	-	-	-

Tekniske tjenester

Tiltak	2019	2020	2021	2022
Omdisponering				
Fra Skansenlomme til nye gatelys Søndre felt	2 000			
Nye tiltak				
Ny hovedplan vei (kalkyle 51.400)	10 000	10 000	10 000	10 000
Nye gatelys (kalkyle 30.000)	3 000	3 000	3 000	3 000
Uteområder skoler	500	500	500	500
Friluftsområde Mjølstrand	500	1 500	0	0
Gamle Selfors sykehjem (reduseres til 18.000 - sykehus)				
- Hvorav helsepark	-	-	-	-
- Hvorav kontor	-	-	-	-
- Hvorav utstyr	-	-	-	-
- Reduserte leiekostnader/økte leieinntekter	-	-	-	-
Opprustning rådhus	-	-	-	-
Nytt sykehjem/sentralkjøkken	-	-	-	-
Sum nye investerings tiltak	14 000	15 000	13 500	13 500

Kirkelig Fellesråd

Tiltak	2019	2020	2021	2022
Enøktiltak Ytteren kirke	1 500	2 000		
Sum nye investerings tiltak	1 500	2 000	-	-

Vedlegg 9 Nye tiltak og behov drift som ikke er prioritert

Støttetjeneste

Tiltak	2019	2020	2021	2022
Oppgradering inventar og utstyr rådhuset (kommunestyresalen, kantine, møterom)	500			
Sum nye tiltak	500	0	0	0

Helse og omsorg

Tiltak	2019	2020	2021	2022
PHST: 2 nye behandlerstillinger i forhold til pasienter med ROP	1 200	1 200	1 200	1 200
Omsorgsboliger – psykiatri/rus (6 plasser)	10 000	10 000	10 000	10 000
Overgangsboliger - rus (5 plasser)	5 000	5 000	5 000	5 000
Gjennomgangsboliger (20 plasser)	0	0	0	0
MTA: Bofellesskap 3		7 700	7 700	7 700
MTA: Bofellesskap 4			7 700	7 700
MTA: Bofellesskap 5				7 700
MTA: Avlastningsbolig		7 700	7 700	7 700
ØST: Aktiviteter v/Mo aktivitetshus	400	400	400	400
MTA:Økte behov pga. alder og tvang	1 300	1 300	1 300	1 300
MTA:Økt behov for tjeneste brukere med degenerativ diagnoser	1 000	1 000	1 000	1 000
Sum nye tiltak	18 900	34 300	42 000	49 700

Tekniske tjenester

Tiltak	2019	2020	2021	2022
Rådhus 50 år arkitektkonkurranse	2 000			
Mjølanstranda	200	200	200	200
Styrking realkapital bygg				2 500
Ny hovedplan vei (kalkyle 116.300)	10 000	20 000	30 000	40 000
Sum nye tiltak	12 200	20 200	30 200	42 700

Kirkelig fellesråd

Tiltak	2019	2020	2021	2022
Drift av krematorium		320	640	640
Renholdsfunksjoner	640	640	640	640
Administrativ hjelp til menighetsrådene 50% stilling	320	320	320	320
Sum nye tiltak	960	1 280	1 600	1 600

Vedlegg 10 Utvalgte nøkkeltall alle kommuner i KG 13

Plassering	Kommune	Netto lånegjeld i prosent av brutto driftsinntekter	Netto driftsresultat i prosent av brutto driftsinntekter	Disposisjonsfond i prosent av brutto driftsinntekter	Overføring fra driftsregnskapet, i prosent av brutto investeringsutgifter	Bruk av lån (netto), i prosent av brutto investeringsutgifter
1	0235 Ullensaker	133,3	0,1	6,0	0,1	76,5
2	1502 Molde	129,1	3,7	5,2	0,6	82,0
3	0230 Lørenskog	124,2	3,3	6,7	5,9	59,5
4	1902 Tromsø	120,2	1,5	4,5	-	83,7
5	1903 Harstad	119,0	4,2	7,1	-	76,3
6	1247 Askøy	118,7	1,6	4,7	0,2	94,1
7	0213 Ski	109,0	1,1	8,4	4,7	55,1
8	1001 Kristiansand	104,1	3,4	13,5	3,0	64,0
9	0906 Arendal	102,7	2,3	4,2	13,5	102,3
10	0427 Elverum	102,5	1,2	1,3	0,1	79,7
11	0602 Drammen	101,4	5,8	25,3	17,4	87,6
12	1505 Kristiansund	100,8	1,0	0,2	3,0	83,5
13	0709 Larvik	100,7	1,2	5,6	3,7	82,6
14	0722 Nøtterøy	99,4	1,4	9,7	0,8	85,3
15	1714 Stjørdal	98,8	4,3	5,9	1,1	82,4
16	1504 Ålesund	96,5	5,1	0,8	4,4	65,0
17	1804 Bodø	96,3	2,6	5,0	1,6	80,4
18	0701 Horten	94,6	2,5	7,9	2,7	63,3
19	0805 Porsgrunn	92,2	2,4	5,4	5,8	41,4
20	0220 Asker	92,2	8,5	19,7	1,6	48,6
21	0106 Fredrikstad	91,7	2,6	7,8	1,7	71,7
22	0101 Halden	89,0	6,2	4,5	0,2	90,7
23	0237 Eidsvoll	85,7	3,6	19,0	2,2	82,9
24	0412 Ringsaker	84,5	2,9	26,3	0,3	71,5
25	1246 Fjell	84,1	1,8	6,6	0,1	86,4
26	1102 Sandnes	84,0	5,1	13,8	8,6	73,0
27	0625 Nedre Eiker	83,4	4,1	2,9	1,5	67,8
28	0626 Lier	83,0	1,8	6,0	8,7	64,5
29	1124 Sola	81,2	5,9	12,9	22,5	37,2
30	0806 Skien	80,2	2,8	8,5	2,2	73,5
31	0105 Sarpsborg	80,0	2,4	8,5	-	59,6
32	0501 Lillehammer	78,4	3,3	4,7	-	90,0
33	0704 Tønsberg	77,9	4,5	2,5	0,2	103,4
34	0403 Hamar	77,2	5,4	15,0	3,7	76,1
35	0604 Kongsberg	75,3	1,8	3,2	6,8	110,2
36	1833 Rana	72,8	4,9	15,9	25,0	35,7
37	0104 Moss	72,7	4,1	11,0	9,4	88,5
38	0904 Grimstad	68,8	3,6	7,4	-	110,7
39	0605 Ringerike	68,6	3,0	6,5	0,2	97,7
40	0217 Oppegård	68,2	4,1	13,7	4,2	45,4
41	0231 Skedsmo	68,2	4,5	11,5	3,5	58,3
42	1702 Steinkjer	67,2	3,4	8,8	1,9	83,8
43	0219 Bærum	66,9	9,4	31,0	14,2	54,3
44	1106 Haugesund	66,1	5,5	2,6	1,2	74,8
45	0233 Nittedal	64,4	3,9	17,5	0,1	136,6
46	0502 Gjøvik	58,7	3,3	15,4	4,1	119,7
47	1149 Karmøy	54,3	4,6	8,9	13,1	72,6
48	0627 Røyken	29,4	1,1	7,0	3,4	43,4
49	0710 Sandefjord	28,1	5,8	16,1	22,1	5,3

Antall: 13 kommuner, andel: 26,5 prosent

Antall: 22 kommuner, andel: 44,9 prosent

Antall: 14 kommuner, andel: 28,6 prosent

Velkommen til Rana kommune

Nyheter og kunngjøringer

Nyheter, Høringer, Frister, Offentlig ettersyn, Pressemeldinger, Sosiale medier

Selvbetjening / Kontakt oss

Tjenestebeskrivelser, Postlister, Skjema, Kart, Profilhåndbok, Ledige stillinger, Gebyrer, Vakttelefoner

Barn, familie og skole

Barnehage, Skole, SFO, Skolerute, Barnevern, PPT, Helsesøster, SLT, Trygg oppvekst, Jordmor, Familietjenesten, Voksenopplæring

Kultur, idrett og fritid

Moheia Bad/fritidspark, Kino, Bibliotek, Kulturskole, Fritidsavdeling, Friluftsliv, Park og idrett, Priser, Tur/skiløyper, Tilskuddsmidler

Helse og sosial

Legevakt, Fastlege, Fysioterapi, Psykisk helse, Rus, Folkehelse, Økonomisk hjelp, Flyktninger, Krisesenter, Funksjonshemmede, Rehabilitering

Omsorg

Omsorgskontor/tildelingskontor, Helsetjenester i hjemmet, Botilbud, Sykehjem, Demensteam, Kreftomsorg, Møteplasser, Hjelp i hjemmet

Bolig og eiendom

Drikkevann, Gravemelding, Vannmåler, Kart, Byggesak, Situasjonsskart, Planbestemmelser, Boliger, Reguleringsplaner, Bostøtte, Startlån

Brann og feiing

Nødallarmring 110, Branntilsyn, Feiing og tilsyn, Kurs og kompetanse, Beredskap, Restverdiredning, Akutt forurensning

Vei og trafikk

Tilskudd private veier, Trafikksikkerhet, Veivedlikehold, Parkering, Gravemelding

Natur, miljø og avfall

Forurensning, Klima, Motorferdsel i utmark, Ranfjorden, Ranelva, HAF, Renovasjon

Skatt og kommunale krav

Skatte/MVA-attest, e-faktura/Autogiro, A-ordningen, Endring av skattekort/kontonr. Arbeidsgiverkontroll, Eiendomsskatt

Næring, Jordbruk, skogbruk, utmark

Bevillinger, Konsesjon, Tilskudd, Erstatning, Skogfond, Jakt/fiske, Jegerprøven, Vilpåkjørsel, Snarefangst, Næringsutvikling, Kraft

Politikk og administrasjon

Politisk representasjon,
Møteplan og saksdokumenter

Postlister og arkiv

Fakta om Rana

Jobb i Rana kommune

Innkjøp, Priser og gebyrer

Profilhåndbok

Politiske møter på nett
Innbyggerinitiativ, Valg

Enheter og ansatte, Beredskap

Planer, budsjett og regnskap

